

SUOMEN AMMATTIYHDISTYSTEN KESKUSLIITON
(SAK) r.y.

VUOSIKIRJA

1945

Liitteenä:

Pöytäkirjaselostus SAK:n Valtuuston kokouksesta
27. 5. 1945.

Pöytäkirjaselostus SAK:n Valtuuston kokouksesta
18. 11. 1945.

I. Poliittinen tilanne.

1. Kansainvälinen tilanne.

Kertomusvuoden alussa riehui edelleen maailmansota, vaikkakin sen lopputulos jo silloin oli selvästi havaittavissa. Liittoutuneet olivat jo edellisen vuoden aikana siirtyneet ratkaisevasti hyökkäysvaiheeseen. Niiden painostus Saksaa ja sen hallussa olevia alueita vastaan jatkui hellittämättömänä ja jatkuvati yltyen yli koko talven. Kevättalvella 1945 Saksan voimat ehtymistään ehtyivät. Itärintamalla neuvostojoukot vapauttivat alueen toisensa jälkeen. Unkarin aseposopimus allekirjoitettiin tammikuun 20 p:nä ja huhtikuun 5 p:nä oli Punainen Armeija Wienissä. Toukokuun 2 p:nä neuvostojoukot valtasivat Berliinin. Valtakunnankansleri Hitler päätti päivänsä valtakunnankanslian bunkkerissa Berlinissä.

Samanlainen luhistuminen tapahtui lännessä. Maaliskuun loppupuolella liittoutuneet joukot ylittivät Reinin ja ennenpitkää länsivaltojen sotavoimat saavuttivat välittömän yhteyden neuvostojoukkoihin. Saksa yritti käydä neuvotteluja Himmlerin ja suuramiraali Dönitzin johdolla, mutta se joutui antautumaan ehdoilla. Länsivallat miehittivät Saksan läntiset osat ja Neuvostoliitto Itävallan, suurimman osan Tšekkoslovakiaa sekä Saksan itäiset osat. Italian rintaman luhistuessa Mussolini joutui italialaisten sissien käsiin ja ammuttiin huhtikuun 28 p:nä. Toukokuun 8 p:nä 1945 tapahtui Saksan lopullinen ja täydellinen antautuminen. Saksan sotavoimat kaikkialla saivat määräyksen laskea aseensa ja lopettaa kaiken vastarinnan ehdoilla. Miehitettyinä olleet maat vapautuivat nopeasti Saksan miehityksestä. Sota oli päättynyt.

£ ••

Kauko-Idässä jatkui Japanin vastarinta vielä jonkun aikaa. Liittoutuneet onnistuivat suorittamaan maihinnousun helmikuun 17 päivänä ja ratkaisevia meritaisteluja käytiin Tyynen meren alueella. Neuvostoliiton ja Japanin välinen hyökkäämättömyyssopimus sanottiin irti huhtikuun 5 päivänä. Ensimmäinen atomipommi Japaniin heitettiin elokuun 6 päivänä. Elokuun 8 päivänä: yhtyi Neuvostoliitto sotaan Japania vastaan ja sota-toimet Japanin antauduttua lopetettiin elokuun 16 päivänä. Japanin miehitys alkoi elokuun loppua ja antautumisasiakirja allekirjoitettiin syyskuun 2 päivänä. Toinen maailmansota oli päättynyt.

Varsinaisten sotatoimien päättyminen ei kuitenkaan merkinnyt rauhan lopullista tuloa. Ankaran maailmansodan jälkeen palautuminen rauhanomaisiin oloihin viekin ymmärrettävästi varsin pitkän ajan. Lukuisten valtiollisten kysymysten oikeudenmukainen ja mahdollisimman pysyväiseksi muodostuva ratkaisu vaatii pitkäaikaista ja tarkkaa harkintaa. Varsinkin kysymys Saksan tulevaisuudesta on tavattoman laajakantoinen kysymys. Toisaalta siirtyminen sotataloudesta rauhanomaisiin tarkoituksia palvelemaan tuotannolliseen toimintaan on monivaiheinen ja suuritöinen tehtävä — ja tehtävä, joka yleisen hädän torjumiseksi vaatii pikaisia toimenpiteitä. Niinpä yleisen aselevon jälkeen alkanut kuumeinen poliittinen ja diplomaattinen toiminta onkin toisaalta, jättäen lopullisten rauhansopimusten solmimisen tuonnemmaksi, kohdistunut ensisijaisesti tulevaisuuden turvallisuusjärjestelmän luomiseen ja toisaalta nälänhädän uhkaamien kansakuntien avustamiseen. Liittoutuneet olivatkin jo sodan kestäessä ryhtyneet laatimaan suunnitelmia maailman olojen järjestämiseksi yleistä turvallisuutta silmällä pitäen ja sodan viemiseksi voitokkaaseen loppuun. Jaltassa Krimillä helmikuussa pidetyssä Stalinin, Rooseveltin ja Churchillin neuvottelussa saavutettiin täydellinen yksimielisyys siinä vaiheessa ratkaistavana olleista kysymyksistä. Asiaa koskevassa tiedonannossa ilmoitettiin m.m., että on valmistettu laajat suunnitelmat Saksan lopullista tappiota, miehitystä ja aseistariisumista varten.

Kaikki Saksan sotavarustus viedään pois, Saksan teollisuutta ryhdytään valvomaan ja sotarikolliset asetetaan oikeuteen. Ranska kutsutaan suorittamaan osuutensa yhdessä Suurbritannian, Venäjän ja Yhdysvaltain kanssa tämän tehtävän ratkaisemiseksi. Natsipuolue ja natsijärjestöt hävitetään. Oa laadittu suunnitelmat sodan jälkeisen Puolan perustamista sekä Jugoslavian kysymyksen nopeaa ratkaisua varten. Huhtikuussa San Franciscoon koolle kutsuttavassa yhdistyneitten kansakuntien konferenssissa valmistellaan rauhaa ja turvallisuutta koskeva sopimus Dumbartou Oaksin neuvottelujen pohjalla.

Näitä neuvotteluja jatkettiin vielä heinäkuussa Potsdamissa pidetyssä konferenssissa, joka päättyi elokuun 1 päivänä. Syyskuussa kokoontui Lontoossa ulkoministerien konferenssi, joka kestätyään kolmisen viikkoa päättyi ilman, että lopullisesta tiedonannosta ja pöytäkirjasta olisi päästy yksimielisyyteen. Vuoden lopulla oli vielä Moskovassa konferenssi, jossa m.m. Suomen ja Italian rauhansopimuksia koskevat kysymykset olivat esillä.

Tulevaa maailman järjestystä sekä sen turvallisuuden takaamista oli pohdittu jo San Franciscossa v. 1941 pidetyssä konferenssissa. Uuden rauhanjärjestön syntysanat lausui USA:n presidentti Roosevelt, joka kuitenkin kuoli ennenkuin lopullinen voitto oli saavutettu. Kertomusvuoden kesäkuussa kokoontui uusi suuri konferenssi luomaan uutta maailmanjärjestöä, ja 50 kansakunnan edustajain läsnäollessa hyväksyttiin »Yhty-

neet Kansakunnat»-nimisen uuden maailmanjärjestön peruskirja. Maailmanjärjestön eliminä ovat yleiskokous, turvallisuusneuvosto, taloudellinen ja sosiaalinen neuvosto, suojelumiesneuvosto sekä kansainvälinen tuomioistuin. Turvallisuusneuvoston valtuudet ovat sangen laajat ja sen johtavina valtoina ovat »kolme suurta».

2. Suomen poliittinen elämä.

Kertomusvuoden alussa hoiti hallitustehtäviä marraskuun 17 p:nä 1944 nimitetty hallitus, jossa pääministerinä oli valtioneuvos J. K. Paasikivi.

Maaliskuussa suoritettujen eduskuntavaalien tulokset aiheuttivat maan hallituksen uudelleen muodostamisen. Pääministerin paikalle jäi edelleen valtioneuvos J. K. Paasikivi ja hallituksen muut jäsenet olivat: ulkoasiainministeri C. J. A. Enckell, toinen ulkoasiainministeri R. K. Svento, oikeusministeri U. K. Kekkonen, sisäasiainministeri Y. K. Leino, puolustusministeri M. Pekkala, valtiovarainministeri S. S. Tuomioja, toinen valtiovarainministeri O. A. Hiltunen, opetusministeri Johan Helo, maatalousministeri K. T. Jutila, toinen maatalousministeri E. Y. Luukka, kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri E. A. Wuori, toinen kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri Y. Murto, kauppa- ja teollisuusministeri Å. H. Gartz, sosiaaliministeri J. E. Kilpi, toinen sosiaaliministeri M. Janhunen, kansanhuoltoministeri K. H. Hillilä sekä toinen kansanhuoltoministeri U. K. Takki.

Ministeri Tuomiojan tultua nimitetyksi Suomen Pankin pääjohtajaksi tuli kansanedustaja R. Törngren hänen tilalleen hallitukseen. Syyskuussa ministerit Jutila ja Wuori erosivat hallituksesta ensinmainittu siirtyäkseen hoitamaan Washingtonin ja jälkimmäinen Lontoon lähettilään tehtäviä. Heidän tilalleen tulivat hallitukseen eduskunnan toinen varapuhemies V. Vesterinen ja kansanedustaja O. Peltonen. Joulukuussa ministeri Helo siirtyi hoitamaan Pariisin lähettilään tehtäviä ja hänen tilalleen tuli hallituksen eduskunnan ensimmäinen varapuhemies O. E. Pekkala.

Maaliskuussa valitun uuden eduskunnan kokoonnuttua kolme eduskunnan suurinta puoluetta antoi ohjelmaluontoisen yhteisen julistuksen, joka m.m. oli hallituksen uudelleenmuodostamisen pohjana ja joka muutenkin on ollut leimaa-antavana maan poliittiselle elämälle. Julistus oli sisältöltään seuraava:

»Uusi, äsken valittu eduskunta on kokoonpanoltaan huomattavasti edistysystävällisempi ja kansanvaltaisempi kuin sitä edeltänyt. Se on sitäpaitsi eräässä suhteessa erikoislaatuinen. Yhdelläkään puolueella tai poliittisella ryhmällä ei eduskunnassa ole sellaista ylivoimaa, jonka avulla se voisi yksin saada toteutetuksi ohjelmaansa ja läpiviedyksi tärkeinä pitämiään uudistuksia. On kolme edustajamäärältään tasaveroista ryhmää, joiden yhteinen edustajamäärä käsittää noin kolmeneljättäosaa koko eduskunnasta.

Näiden ryhmien on senvuoksi työskenneltävä yhteistoiminnassa, jotta paras mahdollinen tulos voitaisiin saavuttaa.

Uuden eduskunnan työtätekevää väestöä edustavat ryhmät, sosialidemokraattinen ryhmä, kansandemokraattinen ryhmä ja maalaisliiton ryhmä ovatkin tämän vuoksi jo eduskuntatyön alkuvaiheissa pyrkineet etsimään toistensa myötävaikutusta niiden peruskysymysten ratkaisemiseksi, joita nämä ryhmät pitävät maamme työtätekevien joukkojen, työläisten, pienviljelijäin ja talonpoikain sekä henkisen työn tekijäin, sanalla sanoen varsinaisen kansamme elinestujien kannalta tärkeinä. Tämän yhteistoiminnan perustaksi ovat ryhmät sopineet maamme itsenäisyyden ja riippumattomuuden sekä kansamme kaikinpuolisen menestyksen ja turvallisuuden takaamaan pyrkivän ulkopoliittikan harjoittamisesta liittoutuneiden kansakuntien viitoittamalla tavalla; demokraattiset kansalaisoikeudet kaikille kansalaisille takaavan ja voimassa olevan kansanvaltaisen ja parlamentaarisen järjestelmän ylläpitämiseen ja kehittämiseen tähtäävän sisäpolitiikan noudattamisesta; selvästä ja päättävästä asennoitumisesta, fasismin ja kaikkea taantumuksellisuutta vastaan poliittisella, taloudellisella ja sivistyksellisellä alalla; järkevästä ja suunnitelmallisesta koko maan etujen sekä varsinkin työtätekevän ja vähävaraisen kansan elintason kohottamiseen tähtäävästä talouspolitiikasta sekä tuotannollisen toiminnan järjestyksestä, kansantalouden etuja vastaavasta kehittämisestä, tähänastista suuremman taloudellisen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta; sekä kaikkien ahdingossa elävien, varsinkin sodasta kärsimään joutuneiden kansalaisten aseman parantamisesta ja heille todellista apua tuovan sosiaalisen huollon järjestämisestä.

Näiden perustehtävien suorittamiseksi katsovat edellä mainitut eduskuntaryhmät välttämättömäksi ryhtyä yhteistoimin toteuttamaan seuraavaa lähiajan toimintaohjelmaa:

Ulkopoliittikan alalla on päättävästi ja lopullisesti pyrittävä luopumaan siitä maalle ja koko kansalle turmiollisesta suuntauksesta, jota meillä taantumukselliset piirit viime vuosien jopa koko itsenäisyytemme ajanakin ovat noudattaneet. Suhteemme kaikkiin demokraattisiin valtoihin, ennen kaikkea Neuvostoliittoon, on saatava todella vilpittömälle, molemminpuolisen luottamuksen ja kunnioituksen sekä keskinäisen kanssakäymisen ja kestävä ystävyyden pohjalle.

Tähän onkin nyt mahdollisuutta sodan päätyttyä ja rauhanomaisten olojen palauduttua. Jotta maamme entinen poliittinen suuntautuminen ei jättäisi varjoa uutta asennoitumistamme häiritsemään, asettuvat ryhmät jyrkästi vastustamaan kaikkea taantumuksellista ja fascistista politiikkaa ja odottavat sotaan liittyvien kysymysten nopeata selvittämistä ja tutkimista sekä asianmukaisten johtopäätösten tekoa näin selville saatujen tosiasioiden perusteella.

Maamme ulkopoliittikkaa on tästä lähtien ohjattava koko kansan etujen

mukaisesti eikä vain joidenkin pienten piirien pyyteitä silmällä pitäen. Pysyväinen rauhantila, voimakas kaupallinen ja sivistyksellinen kanssakäynti kaikkien edistysystävällisten kansojen, ennen muuta suuren naapurimaamme Neuvostoliiton, sekä Skandinavian maiden kanssa on oleva maamme ulkopolitiikan tavoitteena.

Kaikkinaisen maamme etujen vastainen salakähmäisyys ja vehkeily ulkopolitiikan alalla on saatava loppumaan ja ulkomainen edustuksemme vastaamaan voimassa olevan demokraattisen valtio- ja yhteiskuntajärjestyksemme vaatimuksia.

Sisäpolitiikassa on noudatettava niitä suuntaviivoja, joita meillä edellytetään voidaksemme astua tasa-arvoisena valtiona muiden kansanvaltaisten maiden rinnalle. Maamme julkinen elämä on sen vuoksi saatava niin ulos- kuin sisäänkinpäin kantamaan tähänastista kansanvaltaisempaa leimaa. Fasismi on juuritettava pois yhteiskunnastamme ja sitä on vastustettava kaikissa sen ilmenemismuodoissa. Maamme virkakoneisto on kansanvaltaistettava ja puhdistettava kykenemättömistä, virkavaltaisista ja fasisistisista aineksista sekä saatava virkamiehet käsittämään asemansa kansan palvelijoina. Virastojen työtehoa lisäämällä sekä teknillisillä parannuksilla ja luopumalla virkamiesten erottamattomuudesta on virkakoneisto kauttaaltaan nykyaikaistettava. Tarpeettomien virastomenojen jatkuva nousu on ehkäistävä. Myös armeija sekä oikeus- ja poliisilaitos on kaikin puolin uudistettava muuttuneita olosuhteita vastaavaksi.

Uusi henki on saatava syntymään virallisessa kasvatustyössä, koululaitoksessa ja koko sivistyselämässämme. Sivistyksen saavutukset ja välineet on saatava varallisuudesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta jokaisen kansalaisen käytettäväksi ja jokaiselle lapselle on varattava tilaisuus kykynsä mukaiseen tiedolliseen kehitykseen. Oppikirjat ja opetustapa on vastaavasti uudistettava.

Taloudellisella alalla on pyrittävä määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti johdettuun, yleistä elintasoja ja hyvinvointia kohottavaan talouspolitiikkaan. Täystyöllisyyttä tavoitteena pitäen on kaikki reaaliset edellytykset talous- ja tuotantoelämämme elvyttämiseksi ja kohottamiseksi hyväksikäytettävä. Sellaisia elinkeinoaloja, joilla on mahdollisuus lisätä tai synnyttää uutta, joko oman maan kulutuksen tai viennin kannalta tärkeitä ja arvokasta tuotantoa, on pyrittävä yleisen talousohjelman puitteissa kehittämään ja laajentamaan. Sekä maataloudellista että varsinkin teollista tuotantoa on parhaan mahdollisen kokonaistuloksen aikaansaamiseksi ohjattava kansantalouden etujen mukaisesti. Vuoriteollisuuteen ja koskivoimien rakentamisen avulla aikaansaataisiin maaseudun sähköistämiseen on erikoista huomiota kiinnitettävä. Milloin yksityinen yritteliäisyys ei osoita halua uusien tuotannonalojen valtaamiseen, on valtion tehtävä aloite ja varattava tarpeelliset pääomat. Tuotannollisen toiminnan suunnitte-

lun ja valvonnan on kuuluttava elimille, joissa valtiovallan ohella eri etupiirit ovat edustettuina ja jotka toimivat taloudellisen kansanvallan periaatteiden mukaan. On pidettävä silmällä, että tuotannon tuloksista riittävän suuri osa välittömästi palvelee varsinaisen kansan kulutustarpeita ja on siten omansa kohottamaan elintasoja.

Se käsitys on saatava vallitsevaksi, että luonnonrikkauudet ja luontaiset raaka-ainevarat ovat olemassa koko kansaa ja sen yleistä hyvinvointia varten. Samoin on aikaisempien sukupolvien keräämiä pääomia käytettävä lähinnä yleisen edun sanelemalla tavalla. Yksityiset kapitalistit eivät saa päästä niiden tuihin hyötymään, vaan on hyödyn jakaannuttava tasapuolisesti kaikkien kansalaisten osalle. Jotta suurpääoman alistaminen kansantalouden ja yhteiskunnan kokonaisuutena palvelukseen olisi mahdollista, on se tarvittavassa laajuudessa otettava yhteiskunnan tai yleistä etua valvovien elinten hallintaan. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että n.s. sotakorvausteollisuuden aloilla ei yksityistä voittoa tavoitella.

Sotien johdosta rappeutumaan päässyt maataloustuotanto on nopeasti kohotettava, jotta se voisi tyydyttää kansan tarpeet. Nimenomaan nykyinen tilanne edellyttää, että tässä suhteessa ryhdytään viipymättä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin. Samalla on huolehdittava siitä, että maatalous voisi tarjota kaikille siinä työskenteleville kunnollisen, muiden elinkeinojen antamaa vastaavan toimeentulon. Viljelys-, laidun- ja metsämaata on hankittava ensisijassa siirtoväelle sekä niille, jotka ovat halukkaita elättämään itsensä maatalouden harjoittajina ja joilla on siihen edellytykset.

Valtiontaloutta on hoidettava suunnitelmallisesti ja kaukonäköisesti. Koko talouselämälle ja erityisesti piensäästäjille sekä palkannauttijoihin tuhoisa inflatorinen kehitys on pysäytettävä. Tätä silmällä pitäen on hintojen, tuotantokustannusten ja palkkojen oikeudenmukainen suhde ja tasapaino nopeasti vakiinnutettava sekä hintasäännöstelyssä esiintyviin epäkohtiin kiinnitettävä tähänastista tiukempaa huomiota.

Kysymystä sodan taloudellisten rasitusten jakautumisesta ei ole vielä lopullisesti ratkaistu. Taistelu siitä on suurelta osalta vielä edessämme. Miten tässä taistelussa käy, riippuu olennaisesti siitä, miten valtion finanssipolitiikkaa hoidetaan. Sen avulla on rasitukset pyrittävä jakamaan niin, että niistä mahdollisimman vähäinen osa joutuu niiden kannettavaksi, joilla ennestäänkin on toimeentulovaikeuksia. Inflatorisesti vaikuttava setelirahoitus on lopetettava ja valtion velkaantumiselle pantava tehokas sulk. Valtion menot on rahoitettava ensi sijassa varsinaisten tulojen avulla. Verotus on järjestettävä tähänastista oikeudenmukaisemmaksi ja sen pääpaino on pysytettävä välittömän verotuksen osalla, jolloin sotasuhdannevoittoja sekä sodan aikana tapahtunutta ja sen jälkeen tapahtuvaa varallisuuden lisäystä samoin kuin tuottamatonta pääomaa ja ansiottomia voittoja sekä ylellisyyttä on verotettava muuta raskaammin. Verotus on

saatava nykyistä jyrkemmin progressiiviseksi sekä verovapaa toimeentulominimi välttämättömiä elinkustannuksia vastaavaksi ja rahan arvossa tapahtuvia vaihteluita noudattavaksi. Voimassaoleva vanhentunut ja epäoikeudenmukainen kunnallisverojärjestelmä on perusteellisesti uudistettava. Siirtoväelle ja uudisraivaustöihin ryhtyville on myönnettävä verohelpotuksia ja varattomuuden takia maksamatta jääneet verot poistettava. Verotarkkailua on tehostettava, tulojen salaaminen ankarasti rangaistava ja verohallitus aikaansaattava.

Valtion tulojen lisäämiseksi on sen tuloatuottavaa omaisuutta lisättävä, sen liikeyrityksiä laajennettava ja monopoliasemaan päässeitä suurtuotantolaitoksia sosialisoitava.

Sosiaalipolitiikkaa on johdettava päämääränä mahdollisimman suuren sosiaalisen turvallisuuden hankkiminen jokaiselle kansalaiselle. Maan tärkeintä ja arvokkainta tuotannon tekijää, sen kansalaisten työvoimaa, on erikoisesti suojeltava ja ylläpidettävä. Jo etukäteen on varattava työtilaisuuksia niitä varten, jotka syystä tai toisesta voivat joutua menettämään työpaikkansa ja joiden työvoima muuten on vaarassa jäädä yhteiskunnan hyväksi käyttämättä. Työnvälitys on nopeasti järjestettävä tehokkaaksi ja tarkoitustaan vastaavaksi. Sodan aiheuttamia vaurioita korjattaessa on invalidit, sotalesket ja orvot samoin kuin siirtoväki ja muut heihin verrattavat asetettava ensisijaisen huolenpidon kohteeksi. Näille väestöryhmille on palautettava ne taloudellisen toimeentulon edellytykset, jotka he sodan vuoksi ovat menettäneet.

Yleinen sairashoito, työkyvyttömiä ja vanhuksien sekä äitiys- ja lapsihuolto on järjestettävä tehokkaaksi ja tarkoitustaan vastaavaksi. Varattomille kansalaisille on kuntien ja valtion varoilla turvattava riittävä toimeentulo.

Työaika ja yleiset työsuhteet sekä maa- ja metsätalouden että teollisuuden alalla järjestettävä sellaisiksi, että ne vastaavat työväestön oikeutettuja vaatimuksia. Ammattientarkastusta on laajennettava ja tehostettava.

Asuntopulan lievittämiseksi on valtion ja kuntien ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin. Yksityistä rakennustuotantoa on tuettava mutta erityisesti on pyrittävä edistämään n.s. yleishyödyllistä asuntotuotantoa ja omakoti-toimintaa. On pidettävä huolta siitä, että vuokria jatkuvasti säännöstellään sekä että uusien asuntojen vuokrat sopivin toimenpitein ja avustuksin pysytetään kohtuullisina. Sinä aikana, jolloin uusia asuntoja ei vielä ole käytettävissä, on asunnottomille järjestettävä asuntotilaa jo olemassa olevissa suurissa asunnoissa.

Kaikissa edellämainituissa ja muissakin eduskuntatyössä esille tulevista asioista ja kysymyksistä allekirjoittaneet eduskuntaihmät tukevat toisiaan toivoen siten parhaiten voivansa edistää niitä pyrkimyksiä, joita nimenomaan näiltä ryhmiltä niiden kannattajat edellyttävät. Ryhmät

pitävät kiinni valitsijoilleen antamistaan lupauksista ja tekevät voitavansa, jotta uusi eduskunta todella ansaitsisi kansanvaltaisen ja edistysystävällisen eduskunnan nimen.

Suomen Kansan Demokraattisen Liiton Eduskuntaryhmä.

Sosialidemokraattinen Eduskuntaryhmä.

Maalaisliiton Eduskuntaryhmä.»

Maamme varsinainen osallistuminen sotaan oli päättynyt edellisen vuoden syyskuun 19 päivänä tehdyn aseleposopimuksen perusteella. Sen jälke seurauksena jatkui kuitenkin toiminta Pohjois-Suomessa olleiden saksalaisten joukkojen aseistariisumiseksi ja karkoittamiseksi maasta. Tämä toiminta saatettiin lopulliseen päätökseen huhtikuun 27 päivänä 1945, jolloin viimeiset Saksan sotavoimien osat karkoitettiin valtakunnan alueelta.

Muuten vuosi 1945 merkitsi maallemme ponnisteluja välirauhansopimuksen sisältämien velvollisuuksien täyttämiseksi ja toimintaa maan ulkopoliittisten suhteiden saattamiseksi säännölliselle kannalle. Kolmen johtavan maailmanvallan hallitusten päämiesten Potsdamin konferenssissa heinä—elokuussa 1945 tekemien päätöksiin mukaisesti mainitut vallat ja niiden ohella eräät muutkin vallat ryhtyivät toimenpiteisiin diplomaattisten suhteiden uudelleen solmimiseksi m.m. Suomen kanssa.

Erikoinen merkitys maallemme oli diplomaattisten suhteiden palauttamisella Neuvostoliittoon, mikä tapahtui elokuun 6 p:nä 1945. Neuvostoliiton lähettiläs esitti valtakirjansa Tasavallan Presidentille saman kuun 28 p:nä, ja Moskovaan nimitetty Suomen lähettiläs jätti valtakirjansa 16 p:nä syyskuuta.

Iso-Britannian hallitus oli jo vuoden 1944 lokakuussa lähettänyt Suomeen poliittisen edustajan ja esitti elokuun 20 p:nä 1945 Suomen hallitukselle, että tämä lähettäisi poliittisen edustajan Lontooseen ehdottaen samalla, että kummallekin annettaisiin henkilökohtaisesti erikoislähettilään ja täysivaltaisen ministerin arvo. Suomen poliittinen edustaja Lontooseen määrättiin syyskuun 13 p:nä.

Amerikan Yhdysvaltojen poliittinen edustaja oli saapunut Helsinkiin helmikuussa 1945. Kesällä 1944 katkenneet diplomaattiset suhteet Yhdysvaltojen kanssa palautettiin elokuun 31 p:nä 1945. Suomen lähettiläs Washingtoniin nimitettiin syyskuun 15 p:nä ja marraskuun 21 p:nä hän jätti valtakirjansa Yhdysvaltojen presidentille. Yhdysvaltojen Suomessa toiminut poliittinen edustaja nimitettiin syyskuun 25 p:nä lähettilääksi, mutta virkamatkoilla ollen hän ei joutunut esittämään valtakirjaansa kertomusvuoden aikana.

Diplomaattiset suhteet Ranskaan saatettiin säännölliselle kannalle elokuun 31 p:stä lukien. Vuodesta 1941 katkenneina olleet suhteet Norjaan palautuivat marraskuussa, jolloin Norjan toukokuussa 1945 Suomeen lähetetty poliittinen edustaja nimitettiin lähettilääksi ja esitti valtakirjansa marraskuun 21 p:nä. Kaksi päivää myöhemmin jätti Osloon nimitetty

Suomen lähetti-läs valtakirjansa kuninkaalle. Suomen suhteissa Tanskaan ei sodan aikana tapahtunut periaatteellista muutosta. Suomen katkaistua suhteensa Saksaan oli Kööpenhaminan lähetystön kuitenkin saksalaisten vaatimuksesta poistuttava maasta. Tanskan vapauduttua miehityksestä lähetystö aloitti uudelleen toimintansa. Tanskan edustus Suomessa on pysynyt muuttumattomana. Suhteet Puolaan solmittiin jälleen elokuun 1 p:nä. Kertomusvuoden päättyessä oli vireillä neuvottelu- ja diplomaattisten suhteiden solmimisesta eräisiin muihin maihin. Välirauhan jälkeen diplomaattiset suhteet Espanjaan muodostuivat melkein pä vain nimelliseksi ja sellaisina ne ovat jatkuneet.

Suomen ulkopoliitiikan ensisijaisena pyrkimyksenä on ollut hyvien ja luottamuksellisten suhteiden rakentaminen Neuvostoliittoon. Nämä pyrkimykset ovat herättäneet myönteistä vastakaikua Neuvostoliiton taholta, jonka kanssa kertomusvuoden aikana solmittiin kolme eri tavaravaihtosopimusta. Alkanut kanssakäyminen talouden ja kulttuurin aloilla on ollut omiaan lähentämään Suomen ja Neuvostoliiton kansat toisiinsa ja hälventämään aikaisemmin vallinneita epäluuloja.

Syyskuun 19 p:nä 1944 solmitun välirauhansopimuksen täytäntöönpano on ollut maan hallituksen keskeisimpiä ja tärkeimpiä tehtäviä. Yleiseltä kannalta välirauhansopimuksen 11 artiklan mukaisten vahingonkorvaussuoritusten jatkaminen on tässä suhteessa ollut merkittävin toiminta. Ensimmäisen korvausvuoden päättyessä syyskuun 19 p:nä 1945 oli todettavissa, että Suomi sen kuluessa oli toimittanut 51.5 miljoonan kuldollarin arvosta sotakorvaustavaroita. Neuvostoliiton kansankomissarien puheenjohtajan, generalissimus Stalinin ilmoitettua, että Neuvostoliitto voi pidentää sotakorvaustoimitusten aikaa kahdella vuodella, solmittiin joulukuun 31 p:nä 1945 sopimus korvausten toimitusajan pidentyksestä.

Välirauhansopimuksen 13 art. täyttämiseksi antoi hallitus euskunnalle elokuun 21 p:nä esityksen laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta. Eduskunnan hyväksyttyä hallituksen esityksen ja pääministerin Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa syyskuun 12 p:nä vahvistettua lain, valtioneuvosto asetti tutkijakunnan selvittämään ketkä olisi asetettava syyteeseen sotasyllisoikeudessa. Saatuaan tutkijakunnan mietinnön ja oikeuskanslerin siitä antaman lausunnon valtioneuvosto istunnossaan marraskuun 6 p:nä määräsi, että syyte oli nostettava entistä tasavallan presidenttiä Risto Heikki Rytii, entistä pääministeriä Johan Wilhelm Rangellia, entistä pääministeriä Edwin Johan Hildegaard Linkomiestä, entistä ulkoasiainministeriä Carl Henrik Volter Ramsayta, entistä valtiovarainministeriä Väinö Alfred Tanneria, entistä ministeriä Tyko Henrik Reinikkaa, entistä ministeriä Antti Kukkosta ja entistä Saksassa toimintaa lähetti-lästä Toivo Mikael Kivimäkeä vastaan. Näiden syytteiden käsittely sotasyllisoikeudessa jatkui vuodelle 1946.

3. Työoloja koskevat lainsäädäntötoimenpiteet.

Valtiollisten ja poliittisten olojen demokratisoitumiseen vaikutti ratkaisevasti eduskuntavaalien tulos, jonka kautta työväenpuolueet saivat yhteensä lähes puolet eduskunnan paikoista. Tämän kautta luotiin myös edellytyksiä työväen kannalta katsoen myönteisen lainsäädännön säätämiseen eduskunnassa. Kertomusvuoden aikana ryhdyttiinkin eri komiteoissa valmistelevaan laajakantoisia uudistuksia sosiaaliseen lainsäädäntöön ja ne komiteat, joita oli jo aikaisemmin asetettu valmistelevaan näitä kysymyksiä, kiirehtivät töittensä valmistumista. Eduskuntakäsittelyyn ei kertomusvuoden aikana kuitenkaan vielä ehtinyt kuin muutama näistä lakiesityksistä niiden loppuvalmistelun siirtyessä seuraavan vuoden puolelle.

Marraskuun 16 päivänä hyväksyi eduskunta lain n.s. työmaaterrorilain kumoamisesta ja täten oli saavutettu päämäärä, johon ammattiyhdistysliike oli vuosikaudet pyrkinyt. Palkkasäännöstelystä annettiin vuoden kuluessa kaksi valtioneuvoston päätöstä, joista ensimmäinen kuitenkin jäi vaille käytännöllistä merkitystä. Kesäkuussa annettu päätös oli voimassa vuoden vaihteeseen. Jo kertomusvuoden kesällä ryhdyttiin kulkulaitosten ja yleistentöiden ministeriössä valmistelevaan tuotantokomiteota koskevaa lainsäädäntöä. Asiaa koskeva lakiluonnos valmistettiin, mutta sen eduskuntakäsittely siirtyi seuraavalle vuodelle.

II. Talouselämä.

1. Yleistä.

Kertomusvuoden alkupuolella kansakuntien taloudellinen elämä oli jatkuvasti sidottu sodankäyntiin. Varsinaisten sotatoimien päätyttyä vuoden keskivaiheilla maailma vähitellen voi alkaa vapautua tästä rasituksesta. Sodan kautta tavattomasti köyhtynyt ihmiskunta joutui valtavan, varmaankin monia vuosia kestävän jälleenrakennustyön eteen. Jo sodan kestäessä voittajavaltiot laativat suunnitelmia ja suorittivat alustavia toimenpiteitäkin maailman talouselämän jälleenrakentamiseksi. Niinpä liittoutuneiden perustama UNRRA-järjestö voi toimittaa avustusta pahimpaan hätään joutuneille kansoille. Edelleen on perustettu elin maailman finanssiolojen järjestämistä varten. Kaikki voittajavallat eivät kuitenkaan ehtineet hyväksyä tätä elintä, joten se ei voinut aloittaa toimintaansa kertomusvuoden aikana. Sodan aikana luotiin myös kauppaa ja meriliikennettä valvovat maailmanjärjestöt, jotka sotatoimien päätyttyä ovat jatkaneet toimintaansa.

Sodan seurauksena valtiotalous kaikissa maissa on äärimmilleen rasittunut. Hävinneiden maiden kohdalta raskaat sotakorvaukset tulevat paina-

>
 maan niitä monien vuosien aikana. Tavattomasti kohonneiden juoksevien menojen lisäksi rasittavat eri maiden valtiotaloutta valtavasti kasvaneet valtiovelat. Valtiomenojen ja suuren tavaraniukkuuden johdosta on inflatio useissa maissa kehittynyt arveluttavassa määrässä. Kaikissa maissa talouselämä on laajemmassa tai suppeammassa mittakaavassa valtiojohtoinen, mikä on merkittävä ilmiönä, joka kaiken todennäköisyyden mukaan jää huomattavalta osalta pysyväiseksi.

Maailemansodan eri vaiheiden ja varsinaisten sotatoimien päättymisen vaikutukset näkyvät selvästi myös Suomen talouselämässä. Vaikka Suomi olikin irtaantunut sodasta jo edellisen vuoden loppupuolella eivät kauppasuhteet muihin maihin kuin Neuvostoliittoon ja Ruotsiin voineet päästä alkuunkaan, ennenkuin sotatoimet muuallakin olivat päättyneet. Vastan jälkeen kauppatiet muuallekin alkoivat vähitellen avautua, voitiin ryhtyä solmimaan kauppasopimuksia eri maiden kanssa ja kehittämään ulkomaista tavaravaihtoa. Vuoden jälkipuoliskolla tehtiin kauppasopimuksia Neuvostoliiton, Ruotsin, Tanskan, Iso-Britannian ja Belgian kanssa, mikä oli omansa tekemään mahdolliseksi kauppavaihdon lisääntymisen. Maan talouselämä ponnisteli muutenkin sodan aiheuttamien vaurioiden voittamiseksi. Väliarauhansopimukseen perustuva sotakorvausvelvollisuus oli täytettävä, siirtäväki sijoitettava uusille asuinsijoille, kotiutetut joukot ohjattava tuottavaan työhön ja talouselämä yleensäkin viritettävä uudelleen palvelemaan rauhanomaisia tarkoituksia. Joukkojen kotiutumisen kautta kireä työvoimatilanne helpoittui huomattavasti. Toiselta puolen se saatiin suoritetuksi aiheuttamatta pelättyä työttömyyttä. Eräillä aloilla on kuitenkin tarvikkeiden ja raaka-aineiden puutteen johdosta ollut havaittavissa työttömyyden oireita. Tavarantuutuksesta oli myös seurauksena hintojen nousu ja kiihtyvä inflatio, jonka jatkumista on erilaisin toimenpitein yritetty estää.

2. Sotakorvaukset.

Sotakorvausten suorittaminen asetti Suomen kansantalouden ankaralle koetukselle. Sen vaikutukset ulottuivat talouselämän kaikille aloille, vaikeuttaen jälleenrakennustyötä sekä muiden talous- ja sosiaalipoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Sotakorvaukset perustuvat väliarauhansopimuksen 11 artiklaan, jonka mukaan Suomen on maksettava Neuvostoliitolle sotakorvausta 6 vuoden aikana tavarana vuoden 1938 hintojen mukaan yhteensä 300 miljoonaa dollaria. Joulukuun 31 p:nä 1945 tehdyn generalissimus Stalinin aikaisemmin antamaan lupaukseen perustuvan sopimuksen mukaan sotakorvausten suorittamisaika pidennettiin 6:sta 8:aan vuoteen, jolloin vuotuiserät vähenivät 50 miljoonasta dollarista 35.5 miljoonaan dollariin. Sotakorvausten lisäksi Suomen oli suoritettava n.s. palautusvientiä elokuusta

1945 vuoden 1946 loppuun mennessä yhteensä 22 miljoonan dollarin arvosta. Syyskuun 19 p:nä 1945 päättyneen ensimmäisen sotakorvausvuoden aikana suoritettiin korvauksia yhteensä 51.46 miljoonan dollarin arvosta. Eräiden metalliteollisuustuotteiden osalta jäi vajausta 1.83 miljoonaa dollaria, josta sopimuksen mukaan on maksettava sakkoa 5 % kuukaudessa tavarana. Metsäteollisuuden tuotteita toimitettiin jo ensimmäisen suorituvuoden aikana toisen vuoden laskuun yhteensä 3.56 miljoonan dollarin arvosta. Joulukuun 31 p:nä tehdyn sopimuksen mukaiset vuotuiset korvaukset ovat:

	2 vuosi	3—7 vuosi	8 vuosi	Koko
	miljoonaa dollaria			määrä
Metsäteollisuuden tuott	13.9	10.1	10.1	100.0
Vanhoja aluksia	—	—	—	14.0
Uusia aluksia	7.1	8.2	8.1	60.0
Kaapelituotteita	3.2	3.1	3.1	25.0
Koneita ja laitteita	11.4	14.1	14.1	101.0
	35.6	35.5	35.5	300.0

3. Teollisuus.

Teollisuus kärsi kertomusvuoden aikana raaka-aineiden ja tarvikkeiden puutteesta. Erityisenä vaikeutena oli kivihiilen puutteen aiheuttama poltoainepula. Siirtyminen sodanjälkeisten olojen edellyttämään tuotantoon, johon ensisijaisesti kuuluivat sotakorvaussuorituksiin ja maan taloudelliseen jälleenrakennukseen kohdistuvat tehtävät, vaati oman aikansa. Siirtymisvaikeudet voitettiin kuitenkin vähitellen ja tuotanto, joka vuoden alkupuoliskolla oli pienempi kuin vuotta aikaisemmin, saatiin vähitellen nousemaan, niin että sen kolmannen neljänneksen lopussa arvioitiin kohonneen 65 %:iin vuoden 1935 tasosta.

Vientiteollisuuden volyymi oli Unitaksen indeksin mukaan kertomusvuoden tammi—syyskuussa keskimäärin 46 pistettä (1935 = 100), vastaten 43 pistettä edellisenä vuotena. Indeksi oli tammikuussa vain 40 pistettä, mutta syyskuussa 52 pistettä, joten kehityksen suunta oli myönteinen.

Kotimarkkinateollisuuden tuotanto lisääniyi ilmeisesti kertomusvuoden aikana. Tosin sen volyymista ei ole tietoja, mutta sen arvoindeksi kohosi syyskuussa 341 pisteeseen, kun se vuonna 1944 oli keskimäärin 225 pistettä. Tämä nousu johtui tosin melkoisessa määrässä hintojen kohoamisesta, mutta siihen sisältynee kuitenkin jokunen määrä tuotannon varsinaista nousuakin. Osaksi sotakorvausten takia vientiteollisuudeksi siirtyen varsinkin metalli- ja koneteollisuus kehittyi voimakkaasti. Rakennusteollisuus vilkastui niinkään varsinkin sotakorvausteollisuutta edistävältä osaltaan. Ravinto- ja nautintoaineiden valmistuksen arvoindeksin nousu

219 pisteestä 275 pisteeseen voitaneen katsoa yksinomaan hintatason nousun seuraukseksi. Kutomo- ja jalkineteollisuuden alalla vallitseva raaka-aineiden ja tarvikkeiden puute aiheutti näillä aloilla suoranaista laskua edelliseen vuoteen verraten.

Rakennustoiminta oli koko sodan ajan ollut lamassa. Sen elpymistä suunnattomasti kasvanutta tarvetta vastaavaksi ehkäisi tarvikkeiden niukkuus. Kaupunkien asunnonrakennustoiminta ja maaseudulla suoritettava jälleenrakennustyö jäi näinollen suunniteltua vähäisemmäksi. Sementin kulutuksesta päättäen rakennustoiminta on kuitenkin ollut edellistä vuotta vilkkaampi. Kertomusvuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana myytiin näet 218,000 tonnia sementtiä, vastaten 142,000 tonnia edellisen vuoden vastaavana aikana.

4. Maa- ja metsätalous.

Viljelysten heikko kunto ja eräiden tärkeiden lannoitteiden puute painoivat leimansa kertomusvuoden satoon. Ennakkotietojen mukaan viljelysala oli runsaasti 10 % pienempi kuin edellisenä vuotena. Leipäviljan kokonaissato oli ennakkotietojen mukaan 487,000 tonnia, vastaten 477,000 tonnia v. 1944. Perunan sato nousi 640,000 tonnista 789,000 tonniin ja juurikasvien sato vastaavasti 293,000 tonnista 359,000 tonniin. Kertomusvuoden sadon ravintoarvo on arvioitu 2,270 milj. viljajyksiköksi, kun se v. 1944 oli 2,450 miljoonaa ja vuosina 1935—39 keskimäärin 3,758 miljoonaa. — Karjakanta on tuntuvasti pienempi kuin ennen sotia. Lypsykarja on edelleen tuotantokyvyltään paljon sodanedellisen tason alapuolella. Kun maatalous ei pystynyt lisäämään markkinoille tulevien tuotteiden määrää, oli kansanhuollon antamien elintarvikeannosten säännöllinen jakaminen riippuvainen tuonnista. Tätä keinoa käyttäen voitiin pitää kansan ravitseminen sodanaikaisella tasolla. Sen saattaminen rauhanaikaiselle tasolle olisi vaatinut melkois ta suurempaa tuontia.

V. 1944—45 hakkuukauden tavoitteesta saavutettiin vain n. 75 %. Hakkuukaudeksi 1945—46 vahvistettiin 52 m⁸:n kokonaistavoite. Metsätyöt edistyivät aluksi hitaasti, mutta syksyllä vauhti parani. Vuoden loppuun mennessä oli hakattu runsaasti 48 miljoonaa kuutiojalkaa järeätä puutavaraa, lähes 9 milj. pino-m³ paperi- ja kaivospuuta sekä vaille 17 pino-m⁸ poltto- y.m.s. puuta. Kuljetusvaikeuksien ja suuren vientitarpeen takia kotimaisen tarve- ja polttopuutavaran kysyntä voitiin kuitenkin tyydyttää vain osaksi.

5. Työmarkkinat.

Kertomusvuoden alkaessa joukkojen kotiuttaminen oli suoritettu ilman, että sanottavaa työttömyyttä oli syntynyt. Päinvastoin oli havaittavissa, että työvoiman ja varsinkin ammattitaitoisten työntekijäin kysyntä

ylitti sen tarjonnan. Tämä ylitys lisääntyi vuoden varrella jatkuvasti. Sodan seurausilmiönä esiintyi melkoinen rauhattomuus työmarkkinoilla. Työpalkkojen markkamäärät nousivat, mutta tavaraniukkuuden vallitessa ei ollutkaan mahdollisuuksia reaalipalkkojen parantamiseen. Kesäkuun 19 p:nä valtioneuvosto antoi palkkasäännöstelypäätyöksen, jolla pyrittiin järjestämään palkkausolot. Maa jaettiin neljään paikkakuntaluokkaan ja palkat neljään palkkaryhmään, miesten ja naisten palkat erikseen. Korkeimmaksi miesten tuntipalkaksi vaativissa ammattitöissä vahvistettiin 35 mk ja naisten 29 mk. Urakkatyön hinnoittelun perusteena oli pidettävä vähintään 30 % lisäystä tuntityöhön verrattuna. Erikoistapauksissa voidaan myöntää erilaisia korotuksia. Työpalkkojen nousu oli syksyllä 1945 verrattuna vuoteen 1944 noin 100—150 %. Maataloustyön normaalituntipalkka vahvistettiin keväällä 19 mk, mikä merkitsi 100 % nousua edellisestä joulukuusta. Virkamiesten ja yleensäkin henkisen työn tekijäin palkat nousivat tuntuvasti vähemmän.

6. Ulkomaankauppa.

Kauppavaihto ulkomaiden kanssa pääsi varsinaisesti alkuun vasta vuoden jälkipuoliskolla. Sitä ehkäisi kuitenkin toisaalta maailmassa vallitseva yleinen tavaraniukkuus ja kuljetusvaikeudet ja toisaalta markan ostovoiman heikkeneminen ja maamme rajoitetut vientimahdollisuudet. Ulkomaisen kaupan kokonaisarvo oli 19,111.0 milj. mk, vastaten 15,515.9 milj. edellisenä vuotena. Tästä tuli tuonnin osalle 6,821.0 milj. mk, vastaten 8,918.5 milj. v. 1944. Viennin arvo oli 12,290.0 milj. mk, vastaten 6,597.4 milj. edellisenä vuotena. Viennistä oli vastikkeetonta sotakorvaustavaravien vientiä 7,062.3 milj. mk, joten vapaan viennin arvo oli 5,227.7 milj. mk. Kun lisäksi ottaa huomioon n.s. palautustavarain viennin, josta ei ole saatavissa täsmällisiä tietoja, koska se liikkuu virallisen kauppatilaston ulkopuolella, saadaan ulkomaisen tavaravaihdon kokonaisarvoksi 20,786.0 milj. mk. Vastikkeetonta vientiä oli yhteensä 8,737.3 milj. mk kokonaisviennin noustessa 13,965.0 milj. mk. Kauppatase osoitti muodollisesti kauppatilaston mukaan 5,469.0 milj. mk vientienemmyyttä. Jos kuitenkin otetaan huomioon vain vapaa vienti eli se osa vientiä, josta saadaan varoja tuonnin rahoittamiseen, päättyi kertomusvuoden kauppatase 1,593.3 milj. mk tuontienemmyyteen. — Tuonti on pääasiallisesti käsittänyt kansanhuollon välttämättömiä tavaroita, kuten elintarvikkeita ja teollisuuden raaka-aineita. Muiden tavaroiden tuontia on ollut pakko supistaa. Ulkomaankaupan volyymin ei ole saatavissa tietoja, mutta huomioonottaen yleisen hintatason kohoamisen ja vaihtokurssien muuttumisen voi todeta, että ulkomainen kauppavaihto tavaramäärältään edustaa vain vähäistä osaa normaaliseksi katsottavien aikojen ulkomaisesta tavaravaihdosta.

Tavaranniukkuudesta johtuen kotimainen kauppa oli edelleenkin tavaramäärältään melko vaatimaton. Hintojen noustessa kotimaan kauppa kuitenkin markkamääräisesti lisääntyi.

7. Rahamarkkinat.

Vuoden alkupuoliskolla aina elokuuhun asti oli havaittavissa lievähköjä kiristymisen merkkejä rahamarkkinoilla. Pankkien ottolainaus yleisöltä jäi noin yhteen miijaardiin markkaan, kun se edellisen vuoden vastaavana aikana oli ollut 3,800 milj. mk. Kiristyminen aiheutui toisaalta inflationvaaran lisääntymisen aiheuttamasta yleisön haluttomuudesta tuoda rahaa pankkeihin ja toisaalta jälleenrakennustyön ja sotakorvausteollisuuden laajentumisen aiheuttamasta talouselämän kasvavasta pääomantarpeesta. Elokuun lopussa tapahtui jyrkkä käänne, kun valtiovarainministeri päästi julkisuuteen ennakkotiedon setelienvaihtoa koskevista suunnitelmista. N.s. »sukanvarsisäästöt» alkoivat siirtyä säästölaitoksiin. Neljän kuukauden aikana kertyi liikepankkeihin eri tileille yhteensä lähes 5,300 milj. mk, kun sen sijaan luotonanto samanaikaisesti lisääntyi vain 1,000 milj. mk.

Luotontarpeen kasvaessa alkoi ilmetä pyrkimyksiä korkojen nostamiseen. Luottolaitosten korkojen ennallaan pysyttämisestä voimassa olevan sopimuksen puitteissa eräät luottolaitokset voivatkin nostaa korkoja. Talletuskorko pysyi muuttumattomana. Luottolaitosten korkosopimuksen ulkopuolella olevien lyhytaikaisten luottojen korko kohosi noin 0.25—0.30 %:lla.

8. Hintataso.

Edellisen vuoden aikana hintataso oli pysynyt melko vakavana. Kertomusvuoden aikana tapahtui kuitenkin tässä suhteessa jyrkkä käänne. Elinkustannusindeksi nousi siten 203 pisteestä joulukuussa 1944 (elok. 1938—syysk. 1939 = 100) 404 pisteeseen joulukuussa 1945. Nousu oli siis 99.0 %, kun se v. 1944 aikana oli ollut vain 3.0 %, v. 1943 8.8 % ja v. 1942 20.1 %.

Tukkuhintaindeksi nousi 314 pisteestä joulukuussa 1944 607 pisteeseen joulukuussa 1945. v

Hintojen nousu oli epätasainen. Enimmin nousi ravintoindeksi, nim. 414.8 pisteestä 474 pisteeseen. Myös tukkuhintaindeksin nousuun vaikuttivat maataloustuotteiden hinnat ratkaisevasti. Niiden nousu oli 142.0 %. Maataloustuotteiden indeksi oli 639 ja teollisuustuotteiden 555 pistettä. — Maataloustuotteiden luovutusindeksi kohosi 294 pisteestä joulukuussa 1944 588 pisteeseen joulukuussa 1945. Nousu jakautui peltoviljelys- ja kotieläintuotteiden osalle.

III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet.

1. Liitot ja jäsenistö.

Vuoden 1945 aikana tapahtui Suomen ammattiyhdistysliikkeessä sellainen jäsenistön lukumäärällinen lisääntyminen, jollaista ei koskaan aikaisemmin ole tapahtunut. Kertomusvuoden aikana liittyi Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoon 11 ammattiliittoa ja jäsenmäärä lisääntyi 193,550 jäsenellä. Prosenteissa oli lisäys liittojen osalta 50 ja jäsenmäärän osalta 183. Kertomusvuoden aikana liittyivät SAK:n jäsenyyteen seuraavat liitot: Kansakoulujen Miesopettajain Yhdistys, Luotsi- ja Majakkamiesliitto, Metsätalousammattiliitto, Muusikkojen liitto, Poliisien liitto, Postimiesliitto, Sukeltajain liitto, Tullimiesliitto, Valtion Vahtimestariyhdistys, Vankilavirkailijain liitto. Lisäksi liittyi Maa- ja Sekatyöväen liitto, joka perustettiin elokuussa tämän alan osastojen erotessa silloin Työläisliitosta, johon ne olivat siihen saakka kuuluneet. Jäsenmäärän lisääntymisen ohella lisääntyi myöskin liittojen alaisten osastojen lukumäärä, ollen lisäys 1,053 osastoa eli 94 prosenttia. Mainittakoon, että osastojen lisääntyminen lankeaa suurimmaksi osaksi vanhojen liittojen osalle, sillä useimmilla uusilla liitoilla ei ole ollenkaan osastoja, vaan ainoastaan asiamiehiä eri puolilla maata. Vertailun vuoksi mainittakoon vielä, että prosentuaalisesti oli Suomen Ammattijärjestön jäsenmäärän lisäys v. 1917 vieläkin suurempi. Se oli nim. noin 300 prosenttia. Jäsenmäärällinen lisäys jäi silloin kuitenkin noin 120,000:een.

Jo vuoden 1944 lopulla — Suomen ja Neuvostoliiton välillä solmitun välirauhan jälkeen — alkanut ryntäys ammatillisiin järjestöihin jatkui erittäin voimakkaana v:n 1945 ensimmäisellä puoliskolla. I-neljänneksellä lisääntyi jäsenmäärä 65,735 ja II-neljänneksellä 74,684 jäsenellä. Useilla aloilla päästiinkin näin ollen lähes 100-prosenttiseen järjestyneisyyteen, mistä johtuen jäsenmäärän lisäys vuoden jälkipuoliskolla ei voinut olla enää yhtä suuri kuin alkuvuodesta. On tosin huomioitava, että maa- ja metsätyöläiset olivat vieläkin suurimmaksi osaksi järjestöjen ulkopuolella, mutta heidän järjestäytymisensä ei voinut tapahtua yhtä joutuisasti kuin teollisuustyöläisten järjestäytyminen.

Ammatillisten järjestöjen jäsenmäärän lisäys oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla 140,419 ja jälkimmäisellä puoliskolla 53,131. Koko kertomusvuoden jäsenmäärän lisäyksestä koitui vanhojen liittojen osalle 168,151 ja kertomusvuoden aikana SAK:oon liittyneiden liittojen osalle 25,399 jäsentä. Suurin numerollinen lisäys vanhojen liittojen kohdalla oli Metallityöväen liitossa, ollen se 30,839 jäsentä. Lähinnä tätä oli Puutyöväen liitto 25,439 uudella jäsenellä. Prosentuaalisesti korkein jäsenmäärän nousu oli Kuljetustyöntekijäin liitossa, ollen se 490 prosenttia. Tätä lähinnä oli Puutyöväen liitto, jossa prosenttimäärä oli 449. V:n 1945 alussa SAK:oon

kuuluneista 22 liitosta nousi 14 liiton jäsenmäärä enemmän kuin 100 prosentilla.

Kertomusvuoden päättyessä oli SAK:n alaisten liittojen jäsenmäärä 299,565 ja osastojen luku 2,134. Jäsenistä oli miehiä 213,812 eli 71.4 prosenttia sekä naisia 85,753 eli 28.6 prosenttia. Naisjäsenien luku nousi edellisestä vuodesta 194.7 ja miesjäsenien luku 177.9 prosentilla. Naisten ja miesten välinen suhde kapeni samalla edellisestä vuodesta 1.6 prosentilla naisten hyväksi. Maksavia jäseniä oli 279,142 ja sairauden, työttömyyden y.m. sääntöjen määräysten rajoissa maksuista vapautettuja 20,423 eli 6.8 prosenttia. Kun maksuista vapautettujen lukumäärä vaihteli sotavuosina 35—42 prosenttiin ja kun se ennen sotiakin pysytteli lähempänä 20 prosenttia sekä ollen joskus siitä ylikin, niin erikoisesti merkillepantava on kertomusvuoden ko. alhainen luku.

Erikoisesti kiintyy vielä huomio SAK:n v:n 1945 jäsentilastea tarkastaessa siihen suorastaan vallankumoukselliseen ilmiöön, mikä esiintyy henkisen työn tekijäin ja varsinkin valtion viran- ja toimenhaltijain liittymisenä SAK:n riveihin. Näitä piirejä edustavia liittoja oli kertomusvuoden aikana SAK:oon liittyneistä liitoista kaikkiaan 9. Niiden yhteinen jäsenmäää ei tosin ole enempää kuin 10,420, mutta liittojen luku osoittaa sen sijaan kehityksen lähteneen tässäkin suhteessa kulkemaan oikeaan suuntaan.

2. SAK:n Työvaliokunta.

SAK:n Työvaliokuntaan ovat kuuluneet: puheenjohtaja *Eero A. Wuori* sekä vakinaiset jäsenet *J. Hakulinen, G. Henriksson, A. J. Hällström, E. Härmä, J. Kivistö, U. Nurminen, Y. Rantala, J. E. Saveri* ja *J. Virtanen*. Varajäsenistä on kolme ensimmäistä: *E. Antikainen, Laura Härmä* ja *V. Viitanen* kutsuttu ja osallistuneet säännöllisesti Työvaliokunnan kokouksiin. Puheenjohtaja Wuoren ollessa valtioneuvoston jäsenenä sekä siirryttyä myöhemmin Suomen lähettilääksi Lontooseen, on SAK:n v.t. puheenjohtajana toiminut *Erkki Härmä*. Työvaliokunnan jäsenten *U. Nurmisen* ja *V. Viitanen* siirryttyä pois ammattiyhdistysliikkeen palveluksesta täydennettiin Työvaliokuntaa siten, että neuvotteleviksi lisäjäseniksi kutsuttiin *K. Lindholm* Elintarvetyöläisten liitosta ja *V. Rautelin* Rakennustyöläisten liitosta.

Työvaliokunnan kiinteä kokoontumisaika on ollut tiistaisin klo 8.30, mutta on Työvaliokunta tämän lisäksi kokoontunut kiireellisten asioiden vuoksi ylimääräisiin kokouksiin. Työvaliokunnan kokouksia on vuoden aikana pidetty 86 kertaa ja on niistä merkitty pöytäkirjaan 540 pykälää. Työvaliokunnan sihteerinä on toiminut *Aku Sumu*.

Työvaliokunnan alaisina ovat toimineet seuraavat jaostot: talousjaosto, valistusjaosto, naisjaosto ja ruotsinkielinen jaosto.

SAK:n tilintarkastajina ovat toimineet *Reino Kolinén, August Valta, Väinö Salovaara* ja *U. Veckroth*.

SAK:n henkilökunta»

SAK:n henkilökuntaan kuului kertomusvuoden alussa 20 ja vuoden päättyessä 34 henkilöä. Paitsi sitä, että henkilökunta lisääntyi vuoden aikana 14 henkilöllä, tapahtui siinä muitakin muutoksia. Ennenkaikkea on mainittava, että Keskusliiton puheenjohtaja, ministeri *Eero A. Wuori*, joka valtioneuvoston jäsenenä ollessaan hoiti vielä alkupuolella vuotta yhdessä varapuheenjohtaja *Erkki Härmän* kanssa puheenjohtajan tehtäviä, erosi puheenjohtajan toimesta tultuaan nimitetyksi maamme lähettilääksi Lontooseen. Jo tätä ennen, nim. kesäkuun 15 p:stä alkaen, siirtyi varapuheenjohtaja *Härmä* hoitamaan SAK:n puheenjohtajan tehtäviä vakinaisena toimena. SAK:n palveluksesta erosi niinikään sen monivuotinen taloudenhoitaja *Eero Kaukinen*, siirtyen maaliskuun alusta sos.-dem. puolueen taloudenhoitajaksi. SAK:n taloudenhoitajaksi valittiin lokakuun 1 p:stä alkaen SAK:n järjestäjänä ja luennoitsijana toiminut *Vilho Harinen*, joka oli osittain tehtävää hoitanut jo toukokuun 15 p:stä alkaen.

SAK:n varsinaiseen henkilökuntaan kuuluivat vuoden päättyessä seuraavat 12 henkilöä: vt. puheenjohtaja *Erkki Härmä*, sihteerit *Aku Sumu*, *Emil Huunonen* ja *Väinö Tattari*, taloudenhoitaja *Vilho Harinen*, kassanhoitaja *Anna Mikkonen*, konekirjoittajat *Else Poutanen* ja *Lea Ollikainen*, toimistoapulaiset *Kerttu Muhonen* ja *Dagny Huikko*, toimistoharjoittelija *Iris Hirvonen* ja lähetti *Anja Julkunen*. Sihteerit *Tattari* sekä neljä viimeksi mainittua toimistohenkilökuntaan kuuluvaa tulivat SAK:n palvelukseen kertomusvuoden aikana. Palveluksesta erosivat toimistoapulainen *Anna-Liisa Pesonen* ja lähetti *Laila Kallio*.

SAK:n valistuspuolen henkilökuntaan kuuluivat vuoden päättyessä seuraavat 18 henkilöä: järjestösihteerit *Olavi Lindblom*, valistuspäällikkö *Lauri Kantola*, luennoitsijat *Toivo Espo* ja *Erkki Salomaa*, piiriasiamiehet *Armas Myllymäki*, *Albert Vuori*, *Atte Räisänen*, *Väinö Nenola*, *Ragnar Tuori*, *Heikki Karppinen*, *Karl Lindstedt*, *Niilo Hellberg*, *Urho Oras* ja *Siivo Koutio*, naisjärjestäjät *Siiri Saarinen* ja *Hellä Järveläinen*, ruotsinkielinen järjestäjä *Runar Gustafsson* ja maaseutujärjestäjä *Viljo Valander*. Kertomusvuoden aikana SAK:n palvelukseen tulleet ovat *Kantola*, *Salomaa*, *Nenola*, *Tuori*, *Karppinen*, *Lindstedt*, *Hellberg*, *Oras*, *Koutio* ja *Järveläinen*. Palveluksesta erosivat järjestäjä *Kalevi Vatanen* ja 1 y₂ kuukautta SAK:n palveluksessa ollut valistuspäällikkö *Matti Huhta*.

»Palkkatyöläiselle» jonka toimittamisen oli aikaisemmin suorittanut sihteerit *Sumu* oman toimensa ohella, otettiin kertomusvuoden alusta vakinaisen toimittaja. Lehden postituksen uudelleen järjestelyn vuoksi kiinnitettiin lehden palvelukseen myöskin postitushenkilökuntaa. »Palkkatyöläisen» henkilökuntaan kuuluivat vuoden päättyessä toimittaja *Yrjö Marttila*, osoitteiden pistottaja *Lahja Kalsto* sekä postittajat *Aino Sillman* ja *Elma Pietikäinen*. Toinen osoitteiden pistottaja *Kaisu Saari* poistui palveluksesta kuoleman kautta oltuaan toimessa 1 1/2 kuukautta.

Lyhyemmän aikaa kertomusvuoden aikana olivat SAK:n palveluksessa vielä toimistoapulaiset *Salme Pohjankoski*, *Raija Soiluoto* ja *Helka Kuusikoski* sekä lähetti *Raija Kiviniemi*.

Talousjaosto.

Talousjaosto on valmistellut entiseen tapaan kaikki suuremmat talous- ja raha-asioita koskevat kysymykset Työvaliokunnalle sekä saamiensa valtuuksien nojalla käsitellyt ja päättänyt lisäksi erinäisistä pienemmistä talousasioista. Talousjaosto on myös määritellyt ne suuntaviivat, joiden puitteissa taloudenhoitajalla on ollut valta ratkaista taloudenhoitoon kuuluvia kysymyksiä.

Talousjaostoon ovat kuuluneet *E. A. Wuori*, *E. Härmä*, *Y. Rantala*, */.* *Kivistö*, *E. Kaukinen* ja *V. Harinen*. *E. A. Wuori* on kuitenkin voinut kertomusvuoden aikana osallistua vain yhteen talousjaoston kokoukseen ja *E. Kaukinen*, erottuaan SAK:n taloudenhoitajan toimesta, joutui eroamaan myös talousjaoston jäsenyydestä, minkä jälkeen hänen tilalleen tuli *V. Harinen*. Jaoston sihteerinä ovat toimineet *E. Kaukinen* ja hänen jälkeensä *V. Harinen*. Kokouksia on talousjaostolla ollut 13 ja pöytäkirjaan on merkitty 82 pykälää.

Valistusjaoston edustajana on talousjaoston kokouksiin osallistunut *O. Lindblom*. Taloudenhoitajan toimen oltua kiinteästi täyttämättä maaliskuun 1 ja lokakuun 1 päivän välisen ajan, joutui sihteeriksi *Sumu* ja osittain myös sihteeriksi *Huunonen* hoitamaan myös talousasioita, minkä johdosta molemmat ovat myös osallistuneet talousjaoston kokouksiin.

Valistusjaosto.

Työvaliokunnan valitsemaan valistusjaostoon ovat kuuluneet *A. J. Hällström* puheenjohtajana, *J. Hakulinen*, *J. E. Saveri*, *E. Antikainen*, *L. Kantola* ja *O. Lindblom*. Valistusjaoston tehtävänä on ollut entiseen tapaan valmistella SAK:n valistustyökysymykset sekä ohjata ammattiyhdistysliikkeen valistustyötä. Vuosikirjan valistustyö u sisältää selostuksen niistä tärkeimmistä toimenpiteistä, joihin valistusjaoston toimesta on kertomusvuoden aikana ryhdytty.

Naisjaosto.

Kertomusvuoden aikana on SAK:n naisjaosto toiminut lisätyin voimin aikaisemmin määriteltyjen tehtävien täyttämiseksi, ammattiyhdistysliikkeen valistustyön tehostamiseksi naistyöntekijäin keskuudessa sekä erikoisesti naistyöntekijöille tärkeäin sosiaalisten, palkka- ym, kysymysten eteenpäin viemiseksi. Kertomusvuosi onkin ollut erittäin työntäyteinen myös naisjaoston kohdalla. Huhtikuun alussa uusittu naisjaoston kokoon-

pano oli seuraava: Puheenjohtajana *Laura Härmä*, varapuheenjohtajana *Tyine Leivo-Larsson* (erosi naisjaoston jäsenyydestä elokuun lopulla), muina jäseninä *Lempi Lehto*, *Elina Vuohio*, *Aino Hyvönen*, *Lyyli Heinonen*, *Hellä Järveläinen*, *Ellie Parkkari*. Järjestäjänä toimi edelleen *Siiri Saarinen* ja elokuun alusta lähtien toisena järjestäjänä *Hellä Järveläinen*. Pöytäkirjanpitäjänä ja toimistotöiden hoitajana on edelleen toiminut *Else Poutanen*. Naisjaosto piti kertomusvuoden aikana 21 kokousta, joista pöytäkirjaan merkittiin 165 pykälää.

Niistä sosiaalisista kysymyksistä, joiden hoitamiseksi Naisjaosto on kertomusvuoden aikana toiminut joko lausunnon antajana tai aloitteen tekijänä, mainittakoon äitiyssuojelu, kotiapulaisten työolot, työntekijäin asunto-olot, lastenseimikysymys, ammattientarkastus, naimisissa olevain naisten ansiotyöongelmat. Useita näistä kysymyksistä on pohdittu yhteisesti muiden työväen keskusjärjestöjen naistoimikuntien kanssa.

Helmikuun 2 p:nä pidettiin tavanmukainen paikallisten naisjaostojen yhteinen neuvottelupäivä Helsingissä, ja muodostui se erittäin antoisaksi tilaisuudeksi sekä paikallisten että keskusjärjestömme naisjaoston toimintaa silmälläpitäen.

Neuvostoliiton ammattiyhdistysvaltuuskunnan vieraillessa Suomessa järjestettiin 22. 4. ammattiyhdistysnaisten tilaisuus, jossa valtuuskunnan naisjäsen *tov. Kosljaninova* selosti naisten asemaa Neuvostoliitossa ja vastasi hänelle esitettyihin kyselyihin.

Elokuun 11—15 p:nä järjestettiin Helsingissä Ammattiyhdistysnaisten pohjoismainen opintoviikko, johon osallistui yhteensä yli 150 ammattiyhdistysnaista. Osanottajia oli Ruotsista 50, Tanskasta 13, Norjasta 10 ja loput Suomesta. Opintoviikolle oli kutsuttu myöskin Neuvostoliiton ammattiyhdistysnaisia, mutta eivät he olleet tilaisuudessa saapumaan, vaan lähettivät opintoviikolle sähkösanomatervehdyksen.

Paikallisille naisjaostoille on lähetetty alustuksia ja ohjeita kulloinkin tärkeistä päivänkysymyksistä. Naisjaoston jäsenet ovat henkilökohtaisesti osallistuneet valistustyöhön esiintymällä puhujina ja luennoitsijoina eri tilaisuuksissa myös maaseudulla. Samoin ovat molemmat järjestäjät kiinteästi osallistuneet myöskin kurssitoimintaan SAK:n yleisen valistustyösuunnitelman puitteissa. Tuloksena voidaan sanoa, että ammattiyhdistysliike on kertomusvuoden aikana mennyt naisten kohdalta ripeästi eteenpäin.

Ruotsinkielinen jaosto.

R. Gustafsson on kuluneen vuoden aikana toiminut ruotsinkielisten jäsenten järjestäjänä. Ruotsinkielisten työläisten keskuudessa on ollut havaittavissa suurta kiinnostusta ammattiyhdistysliikkeeseen. 74 uutta osastoa ja 5 uutta paikallisjärjestöä on perustettu kuluneen vuoden aikana. Kurssitoiminta on ollut vilkasta, iltakursseja pidetty kymmeniä. Järjestötoimit-

sijain käsikirja on käännetty ruotsinkielelle ja siitä otettu 5,000 kpl painos joskin sen ilmestyminen siirtyi seuraavan vuoden puolelle.

Ruotsin Ammattijärjestön 6 viikkoa kestäväälle talvikurssille osallistui *R. Gustafsson*, kolmen kuukauden kesäkurssilla oli oppilaana Liiketyöntekijäin liiton Vaasan osaston puheenjohtaja *E. Pendolin*. Koko vuosi on toimitettu korkeapaineella, kursseilla ja kokouksissa on ollut runsaasti osanottajia, kesäkuukausienkaan aikana tuskin havaitsi pysähdystä. SAK:n ruotsinkielinen johto on vuoden aikana kokoontunut useita kertoja, kokouksissa on yksityiskohtaisesti pohdittu valistustyön tehostamista. Järjestäjä on matkoillaan osallistunut palkkaneuvotteluihin, pitänyt valistuskokouksia, luennoinut kursseilla ja puhunut juhlissa. Matkapäiviä yhteensä 128.

3. SAK:n Valtuusto.

SAK:n Valtuustolla on kertomusvuoden aikana ollut kaksi kokousta. Sääntömääräinen kokous pidettiin toukokuun 27 päivänä ja käsitteli kokous sääntömääräisten asiain lisäksi seuraavat kysymykset: Ammattiyhdistysliikkeen kansainväliset suhteet, SAK:n liittyminen kannatusjäseneksi Suomen Neuvostoliitto-Seuraan, SAK:n ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsuminen, työnjuhlan ja ammatillisen vaiistusviikon aika, Pohjolan ammatillisen piirijärjestön perustaminen, inflation vastustaminen, taloudellisen demokratian toteuttaminen, uuden työaikalain valmistuminen, selvitys todellisista elinkustannuksista. Valtuuston ylimääräinen kokous pidettiin marraskuun 11 päivänä ja oli siinä esillä m.m. SAK:n jäsenverojen korotus, ammattiyhdistysliikkeen kansainväliset suhteet, Suomen Poliisien liiton hyväksyminen SAK:n jäseneksi, Pohjolan ammatillisen piirijärjestön säännöt sekä kannan määrittely eräisiin päivän kysymyksiin.

Valtuustoon ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet jäsenliittojen edustajina seuraavat:

Elintarveteollisten liitto: Anna Alho Helsingistä ja *Alfons Koskimies* Turusta, varalta *Lauri Pöyhönen* Helsingistä ja *Väinö Laamanen* Oulusta.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto: Väinö Salmikari Helsingistä, varalta *Lauri Ahonen* Helsingistä.

Jalometallityöntekijäin liitto: Nestor Isaksson Turusta, varalta *I. W. Valo* Turusta.

Kirjatyöntekijäin liitto: Atos Wirtanen Helsingistä ja *O. Lyytikäinen* Turusta, varalta *G. Kankare* ja *Uuno H. Immonen* Helsingistä.

Kuljetustyöntekijäin liitto: Frans Hiilos Helsingistä, varalta *Lyyli Järvinen* Kotkasta.

Kunnantöytäjäin liitto: O. Leskinen Helsingistä, *G. Koskinen* Tampereelta ja *A. Lehtinen* Turusta, varalta *A. Kari* Helsingistä, *Ester Matsson* ja, *K. Isotalo* Turusta.

Kutomateollisuustyöväen liitto: Y. Leiniö ja Alb. Vuori Turusta, varalta Vilho Helin Tampereelta.

Lasi- ja Posliinityöväen liitto: Otto Turunen Helsingistä, vasalta K. Vesiluoma Riihimäeltä.

Liiketyöntekijäin liitto: Arvi Hautamäki ja Lempi Lehto Helsingistä ja Onni Hiltunen Varkaudesta, varalta O. Kataja Karkkilasta, A. Saxell Helsingistä ja Anni Strandberg Vaasasta.

Merimies-Unioni: Niilo Välläri Helsingistä ja H. Kankaanpää Tampereelta, varalta G. Tuomikoski ja A. Kangasmaa Helsingistä.

Metallityöväen liitto: Erik Tryg Helsingistä, Arvo Kangasaho Turusta, Reino Lindberg Tampereelta, Kosti Nyman Lauritsalasta ja Einar Pakalen Jyväskylästä, varalta Emil Ruutiainen Varkaudesta, Aarne Ray Pietarsaaresta, Väinö Pykalinen Jyväskylästä, Yrjö Nyberg Porista ja Frans Vilkmann Tainionkoskelta.

Mielisairaanhoidtajain Liitto: Tatu Pitkänen Seinäjoelta, varalta Toivo Kasari Seinäjoelta.

Muurarien liitto: J. H. Anttila Viipurista ja Johan Karvinen Helsingistä, varalta Edv. Nyqvist Helsingistä ja Kalle Oksa Tampereelta.

Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto: Paavo Salo Tampereelta, varalta Toivo Ikonen Helsingistä.

Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto: Hj. Lappalainen Tampereelta ja Albin Häkkinen Kotkasta, varalta Kaisa Huilelä Tampereelta ja Albin Valkama Nokialta.

Puutyöväen liitto: Matti Taponen ja E. O. Ojala Tampereelta, varalta Antti Hiltunen Lappeenrannasta ja Matti Velling Kotkasta.

Rakennustyöläisten liitto: O. H. Kekäläinen Kemistä, Hannes Sahi Jyväskylästä, A. Mäkinen Helsingistä, varalta I. Laaksonen Turusta, V. Luoto Tampereelta ja Lauri Aalto Kuusankoskelta.

Rautatieläisten liitto: Y. Salo Helsingistä ja U. Tulonen Riihimäeltä, varalta O. Saarinen ja E. Kallio Helsingistä.

Sos.-dem. Sanomalehtimiesliitto: Eino Kilpi Helsingistä, varalta Toive Mansner Tampereelta.

Työläisliitto: K. Saarnijärvi Helsingistä ja V. Kuusela Honkilahdesta, varalta Fiina Pietikäinen Helsingistä ja V. V. Mehtonen Espoosta.

Vaatetustyöläisten liitto: E. Lindroos Helsingistä, varalta Bruno Airola Helsingistä.

Veturimiesyhdistys: K. A. Lehtonen ja H. A. Pyhäluoto Helsingistä, varalta L. E. Koivisto Riihimäeltä ja K. J. Tuliara Helsingistä.

Kansakoulujen Miesopettajain Yhdistys: E. Hakkarainen, Helsinki.

Luotsi- ja Majakkamiesliitto: N. A. Merilahti, Turku.

Sukeltajain liitto: E. Tammivirta, Helsinki.

Tullimiesliitto: E. Vuoristo, Helsinki.

Vankilavirkailijain liitto: H. E. Helameri, Helsinki.

Postimiesliitto: B. Väisänen, Helsinki .
Muusikkojen liitto: M. Maunola, Helsinki.
Metsätalousammattiliitto: K. A. Jyränmaa, Tampere.

4. Liittotoimikuntien kokoukset.

Jäsenliittojen liittotoimikunnat kutsuttiin kertomusvuoden aikana vain yhden kerran yhteiseen neuvotteluun. Kokous pidettiin elokuun 10 päivänä Kirjan talon juhlasalissa ja oli siinä esillä SAK:n lähiajan kansainvälisyyspolitiikan suuntaviivojen määrittely sekä SAK:n edustajain evästäminen Pariisissa pidettävää ammattiyhdistyskonferenssia varten. Lisäksi oli esillä sotasyllisyyskysymys.

IV. Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja laitosten kanssa.

1. Järjestöt ja yhtymät.

Kertomusvuoden aikana on SAK kuulunut jäsenenä tai osakkaana seuraaviin yhtymiin: Työväen Sivistysliitto, Työväen matkailuliitto, Työväen Akatemian kannatusosakeyhtiö, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun kannatusosakeyhtiö, Ammattienedistämislaitoksen säätiö, Tapaturmantorjuntayhdistys, Suomen Messut, Suurtalkoot r.y., Osakeyhtiö Saki, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Lomaliitto, Pääkaupungin Vuokralaisyhdistys' Pohjois-Norden, Suomi-Neuvostoliitto-Seura, Kansan Elokuva Oy., Ammattilääketieteen Tutkimussäätiö.

2. Edustus eri kokouksissa.

SAK:n edustajina ovat allamainituissa kokouksissa olleet seuraavat henkilöt:

Kautatieteiläistenliittokokouksessa 31. 3 — 2.4 Helsingissä *E. Huunonen*.
 Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liiton edustajakokouksessa 9—10. 4 Helsingissä *E. Huunonen*.

Mielisairaanhoitajani liiton edustajakokouksessa Mikkelissä 6. 5 *K. Vatanen*.

Työväen Urheiluliiton edustajakokouksessa Helsingissä 10. 5. *O. Lindblom*.

Jalometallityöntekijäin liiton edustajakokouksessa Turussa 20—21. 5. *O. Lindblom*.

Kutomateollisuustyöväen liiton edustajakokouksessa Tampereella 20—22. 5. *E. Huunonen* ja *Laura Härmä*.

Postimiesliiton edustajakokouksessa 20—21. 5. Helsingissä *A. Sumu*.
 Elintarvetyöläisten liiton edustajakokouksessa Helsingissä 20—22. 5. *E. Härmä*.

Kulutusosuuskuntien Keskusliiton edustajakokouksessa 2. 6. Helsingissä *V. Harinen*.

Muurarien liiton edustajakokouksessa 10—11. 6. Helsingissä *V. Tattari*.
Veturiyhdistyksen kokouksessa Turussa 29—30. 6. *E. Huunonen*.
Kuljetustyöntekijäin liiton edustajakokouksessa 22—23. 7. Helsingissä *O. Lindblom*.

Merimies-Unionin edustajakokouksessa 20—21. 7. Helsingissä *E. Huunonen*.

Metallityöväen liiton edustajakokouksessa 29—31. 7. Helsingissä *E. A. Wuori*.

Maa- ja Sekatyöväen liiton perustavassa kokouksessa 30—31. 8. Helsingissä *A. Sumu*.

Työläisliiton edustajakokouksessa 10—11. 9. Helsingissä *E. Härmä*.
Rakennustyöläisten liiton edustajakokouksessa 16—19. 9. Helsingissä *V. Tattari*.

Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liiton edustajakokouksessa Helsingissä 25—26. 11. *E. Huunonen*.

Kirjatyöntekijäin liiton edustajakokouksessa Helsingissä 25—26. 11. *E. Härmä*.

3. Edustus lautakunnissa, komiteoissa ja laitoissa.

SAK:n edustajina allamainituissa elimissä ovat olleet seuraavat henkilöt:

Ammattienedistämislaitoksen säätiön hallintoneuvosto: *Y. Rantala*, *U. Nurminen*, var. *E. Huunonen*. Johtokuntaan on kuulunut *Y. Rantala*.

Työaikalautakunta: *A. J. Hällström* ja /*. E. Saveri* sekä ensinmainitun varamiehinä *J. Virtanen*, *J. Hakulinen*, jälkimmäisen varamiehinä *E. Herman*, *T. Kuukkanen*.

Vakuutusosasto: *A. Sumu* ja *E. Antikainen*, heidän varamiehinään *J. Virtanen*, *U. Nurminen*, *G. Tuomikoski*, *H. Lehti*, *K. Jokinen*, *V. Kuusela*.

Ammattikasvatusneuvosto: *U. Nurminen*, *Y. Rantala* ja *Edv. Merikoski*.

H:gin kaup. työväily- ja työvoimalautakunta: *E. Härmä*, *K. R. Saarnijärvi*, var. *J. Virtanen*.

Työväilytoimiston nuoriso-osaston johtokunta: *V. Liljeström* ja *A. Sumu*, var. *T. Espo*, *K. Kukkonen*.

Työväilytoimiston henkisen työn tekijäin osaston johtokunta: *J. Hakulinen*, *A. Saxell*, var. *Lempi Lehto*, *V. Järvinen*.

Työväilytoimiston maatalousosaston johtokunta: *H. Lehti* ja *E. Antikainen*, var. *J. E. Saveri*, *E. Kerman*.

Sosiaaliministeriön elinkustannusindeksin tarkkailulautakunta: *E. Huunonen*.

Valtion yleisten töiden palkkalautakunta: *V. Tattari, J. E. Saveri, E. Antikainen, E. Huunonen* ja *Y. Rantala*.

Palkkaneuvoston jäseninä ovat olleet *E. A. Wuori, U. Nurminen, Y. Rantala, E. Antikainen*, varajäseninä *J. Virtanen, J. Hakulinen, E. Huunonen, V. Viitanen, B. Airola, J. Kivistö*. Palkkaneuvoston työvaliokuntaan on jäsenenä kuulunut *E. A. Wuori* ja hänen jälkeensä *E. Huunonen*.

Maatalouspalkkalautakunta: *E. Antikainen* ja *A. Sumu*.

Metsäpalkkalautakunta: *A. Heinonen*.

Kansantaloudellinen neuvottelukunta: *E. Härmä, E. Huunonen, J. Hakulinen, A. Sumu*, varajäseninä *A. J. Hällström, J. Virtanen, J. Kivistö, V. Viitanen*. Neuvottelukunnan työvaliokunta: *E. Huunonen*.

Suurtalkoot r.y:n hallitus: *B. Airola*.

Työväen matkailuliiton edustajisto: *E. A. Wuori, B. Airola, A. J. Hällström*, varajäseninä *U. Nurminen, J. E. Saveri, K.-A. Fagerholm*.

Varhaisnuorisotyön neuvottelukunta: *E. Huunonen*.

Norden-yhdistyksen hallitus: *E. A. Wuori*.

Tapaturmatorjuntayhdistys: *E. Huunonen*.

Kansan Pika-arpajaiset r.y:n johtokuntaan ovat jäseninä kuuluneet *E. Huunonen* ja *A. Sumu*.

Yhteismainos Osakeyhtiön johtokunta: *E. Huunonen* ja *A. Sumu*.

Kustannusosakeyhtiö Tammen johtokunta: *A. Sumu*.

Elinkeinoelämän säännöstely-toimikunta: *J. Hakulinen* ja *L. Kantola*, var. *V. Kanerva, E. Huunonen*.

Lomaliiton hallitus: *E. Härmä*.

Ravintola-alan palkkarahaston toimikunta: *V. Salmikari* ja *V. Viitanen*, varajäseninä *E. Huunonen* ja *F. Heinonen*.

Työrauhakomitea: *E. Härmä, U. Nurminen* ja *E. Huunonen*.

Puuvaltuuskunta: *A. Heinonen* ja *Hj. Lappalainen*, varamiehinä *J. Virtanen* ja *E. Antikainen*.

Vuokralaisyhdistyksen hallitus: *E. Huunonen*.

Hinta- ja palkkaneuvosto: *R. Rinne, E. Härmä, M. Huhta, T. Karvonen*, varamiehinä *E. Huunonen* ja *J. Kivi*.

Kansanhuoltoministeriön kuluttajain toimikunta: *O. Lindblom* ja *Laura Härmä*.

Rationalisoimistoiminnan tarkistusjaosto: *V. Tattari, M. Huhta*.

Rationalisoimistoiminnan sopimusjaosto: *V. Tattari*.

Ammattilääketieteen Tutkimussäätiön hallitus: *A. Sumu* ja *V. Tattari*.

Työlakeja tarkistava komitea: *A. Sumu, V. Tattari*.

Valtion työmaiden huoltokomitea: *O. Lindblom*.

Työmaahuolto r.y:n johtokunta: *O. Lindblom*.

Maataloustuotteiden hintakomitea: *E. Härmä* ja *M. Huhta*.

Ammattiopintojen tukisäätiön hallitus: *O. Lindblom*.

Turveteollisuuden valtuuskunta: *E. Antikainen.*
 Finlandia-liiton valtuuskunta: *E. Härmä.*
 Työvoimaneuvosta: *Y. Rantala, Laura Härmä, A. Sumu, V. Tattari,*
 var. *G. Henriksson, Lempi Lehto, O. Lindblom, L. Kantola.*
 Sosialisimikomitea: *E. Huunonen, V. Tattari.*
 Valtion palkkaluokittelukomitea: *E. Huunonen.*
 Maatalouden työaikakomitea: *E. Antikainen.*
 Henkisen työn työttömyyskomitea: *J. Hakulinen.*
 Tuotantokomiteoita valmistellut komitea: *V. Tattari.*
 Pinnarilakikomitea: *V. Tattari.*
 Työväen Sivistysliiton edustajistossa: *Emil Huunonen, Olavi Lindblom,*
Matti Huhta, Väinö Tattari, A. J. Hällström, Johan Virtanen, Juho Kivistö,
Laura Härmä, Lyyli Heinonen, var. *Toivo Espo, Vilho Harinen, Yrjö*
Marttila, Kalevi Vatanen, Eero Antikainen, Otto Turunen, Else Poutanen,
Siiri Saarinen, Runar Gustafsson, Atte Räisänen.

V. Kansainvälinen yhteistyö.

1. Maailman Ammattiyhdistysten Liiton perustaminen.

Euroopan vapautuessa vähitellen natsismin ikeestä ja demokraattisten olojen päästessä jälleen vallitseviksi vapatetuissa maissa, tuli työväen kansainvälisen yhteistoiminnan tarve heti selvästi näkyviin. Monen sota-vuoden jälkeen, jotka olivat asettaneet rajamuurinsa kansojen ja maitten välille, olivat ammatilliset järjestöt valmiita ojentamaan toisilleen veljen käden kaiken keitetyn ja kärsityn jälkeen.

Lontoon konferenssi.

Koska Kansainvälisellä Ammattiyhdistysliitolla, joka oli tosin ollut toiminnassa sodan aikana, joskin sen toiminta rajoittui verrattain pieneen piiriin, ei ole mahdollisuuksia toimia kokoonkutsujana, kutsui Englannin ammattijärjestö kertomusvuoden helmikuussa Lontooseen koolle kansainvälisen ammatillisen konferenssin. Konferenssin koollekutsumista oli jo aikaisemmin valmisteltu kolmimiehisessä komiteassa, jossa olivat edustettuina Neuvostoliiton, Englannin ja Amerikan ammattijärjestöt. Kutsu Lontoon konferenssiin osoitettiin aluksi vain liittoutuneiden ja puolueettomien maiden ammattijärjestöille. Konferenssin jo ollessa kokoontuneena teki sen järjestävä valiokunta Neuvostoliiton edustajan esityksestä konferenssille esityksen, että osanottajiksi kutsuttaisiin myöskin niiden maiden edustajat, jotka, vaikka olivatkin olleet sodassa Saksan puolella, olivat siitä luopuneet ja joilla oli demokratian pohjalla toimiva riittävän arvovaltainen

ammattiyhdistysliike. Kun esitys hyväksyttiin, oli siitä seurauksena, että myöskin SAK sai kutsun. Konferenssiin matkustivat SAK:n edustajina *Erkki Härmä* ja *Toivo Karvonen*.

Konferenssi määritteli uuden maailmanliiton, Maailman Ammattiyhdistysten Liiton perusteet sekä ne toimenpiteet ja elimet, jotka siinä suhteessa ovat tarpeellisia uuden maailmanliiton luomiseksi. Lisäksi konferenssi hyväksyi laajat päätöslauselmat seuraavista kysymyksistä: Vetoamus maailman kansoille, Julistus ammattiyhdistysten asenteesta rauhansopimusta koskevista kysymyksissä, Liittoutuneiden sotaponnistusten edistäminen, Sodanjälkeinen jälleenrakennustyö ja ammattiyhdistysten tämän hetken vaatimukset.

Pariisin konferenssi.

Niiden elinten, jotka oli valittu Lontoon konferenssissa saatua valmistellevat työnsä valmiiksi, kutsuttiin kertomusvuoden syksyllä lokakuussa Pariisiin koolle Maailman Ammattiyhdistysten Liiton perustava kokous. Tähän kokoukseen osallistuivat SAK:n edustajina *Erkki Härmä* ja *Lasse Kantola*.

Pariisin kokouksessa vahvistettiin Maailmanliiton säännöt, valittiin liitolle johto- ja hallintoelimet sekä hyväksyttiin joukko tärkeitä päätöslauselmia: Päätöslauselma Espanjan kysymyksestä, Päätöslauselma Argentinan kysymyksestä, Vastalause Iranin ja Kreikan hallituksille, Päätöslauselma kansojen itsemääräämisoikeudesta, Päätöslauselma rotueroavaisuuksista ja vainoista, Päätöslauselma taloudellisesta avustuksesta takapajuisille kansoille, Päätöslauselma trusteista ja monopoleista, Päätöslauselma Aasian ainitiliittokonferenssista, Päätöslauselma taloudellisten ja poliittisten olojen tutkimisesta siirtomaissa, Päätöslauselma viran- ja toimenhaltijain järjestäytymisoikeudesta, Päätöslauselma Bulgarian tilanneesta, Päätöslauselma presidentti Rooseveltista, Päätöslauselma kansallisten ammatillisten järjestöjen tehtävistä ja päämääristä, Päätöslauselma Maailmanliiton edustuksesta kansainvälisissä elimissä ja järjestöissä.

Evästettäessä Pariisin konferenssiin matkustavia SAK:n edustajia oli liittotoimikuntien kokous kutsuttu asian johdosta koolle. Kokous hyväksyi yksimielisesti seuraavan päätöksen:

1. SAK kannattaa uuden Maailman Ammattiyhdistysten Liiton perustamista, samoin kuin se antaa kannatuksensa muille Lontoon maailmankonferenssin tekemille päätöksille.
2. SAK kannattaa Hallinnollisen Komitean (Administrative Committee) yksimielisesti hyväksymää ehdotusta uuden Maailmanliiton säännöiksi.
3. Katsoen siihen, että SAK ei asiallisesti enää ole Kansainvälisen Ammattiyhdistysliiton (ns. Amsterdamin Internationaalin) jäsen, SAK:n edustajat eivät osallistu tämän järjestön ennen Pariisin konferenssia tai sen aikana mahdollisesti järjestämiin neuvotteluihin.

4. SAK:n edustajat voivat osallistua pohjoismaiden ammatillisten järjestöjen erikoisneuvotteluihin, missä heidän on esiinnyttävä SAK:n kannan mukaisesti ja Maailmanliiton perustamiseksi esitetyn sääntöehdotuksen pohjalla.

5. SAK:n edustajain on pidettävä yllä riittävää kosketusta Neuvostoliiton ammattijärjestön edustajain kanssa.

Lokakuussa pidetyssä SAK:n Valtuuston ylimääräisessä kokouksessa oli kansainvälisyyskysymys esillä ja Valtuusto hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

Kuultuaan selostuksen Pariisissa syyskuun 22 — lokakuun 8 p:nä v. 1945 pidetyn Maailman Ammattiyhdistysten Liiton kongressin tekemistä päätöksistä sekä tutustuttuaan sanotun kongressin liitolle hyväksymiin sääntöihin, päätti Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton valtuusto kokouksessaan tk. 18 p:nä:

1) hyväksyä ammattiyhdistysten maailmankongressin tekemät päätökset sekä liitolle kongressissa vahvistetut säännöt;

2) vahvistaa SAK:n edustajain Maailmanliiton kongressissa tekemän ilmoituksen Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton liittymisestä Maailman Ammattiyhdistysten Liiton jäsenliitoksi, samalla todeten, ettei SAK ole enää Kansainvälisen Ammattiyhdistysliiton jäsen;

3) siihen nähden, että Suomen markan arvo on sodan ja sen yhteydessä olevien seikkojen johdosta alentunut poikkeuksellisen suuressa määrässä* ja että järjestöllemme vahvistettujen jäsenmaksujen suorituksessa koituu tämän tähden hyvin suuria vaikeuksia, sekä viitaten siihen kirjeeseen, jonka kongressiedustajamme hallinnolliselle komitealle asiassa osoittivat, kehoittaa Valtuusto Työvaliokuntaa tekemään liitolle esityksen, että järjestömme jäsenmaksun suuruus toistaiseksi määrättäisiin 50 prosentiksi vahvistetuista jäsenmaksuista.

4) Valtuusto kehoittaa Työvaliokuntaa erillisenä julkaisuna toimittamaan ammattiyhdistysväelle kaikki Maailman Ammattiyhdistysten Liiton Pariisin kongressin päätökset ja sen vahvistamat liiton säännöt.

SAK:n jätettyä MAL:n johdolle esityksen alennuksen saamiseksi jäsenmaksuun, saatiin siihen myönteinen vastaus. Myöskin ryhdyttiin toimenpiteisiin MAL:n perustamista käsittelevän kirjasen julkaisemiseksi, mutta sen valmistuminen siirtyi seuraavan vuoden puolelle.

2. Pohjoismainen yhteistyö.

Yhteistyö Skandinaavian maiden ammattijärjestöjen kanssa jatkui entiseen tapaan. Norjan ja Tanskan vapauduttua saksalaisista ja ammattiyhdistysliikkeen saatua siellä jälleen täyden vapautensa, solmittiin katkenneet siteet, jotka sota katkaisi. SAK:n Valtuuston syyskokous lausui Norjan ja Tanskan vapautumisen johdosta päätöksessään seuraavaa:

SAK:n Valtuusto julkituo syvästi tunteensa ilon Norjan ja Tanskan vapautumisen johdosta, ja luottamuksensa siihen, että näiden kahden uljaasti vapautensa puolesta taistelleen maan ammattiyhdistysliikkeet pian saavuttavat takaisin aikaisemman vaikutusvaltaisen asemansa talouselämässä. Valtuusto toivoo myös, että aikaisemmat sydämelliset suhteet Suomen, Norjan ja Tanskan ammattijärjestöjen kanssa saadaan pian jälleen solmituiksi pohjoismaisen yhteistyön puitteissa.

Pohjoismainen Yhteistyökomitea kokoontui kertomusvuoden aikana kaksi kertaa: Maaliskuussa Tukholmassa, jolloin SAK:n edustajina kokouksessa olivat *E. Härmä*, *G. Henriksson* ja *A. Sumu* sekä toisen kerran Tukholmassa heinäkuussa, jolloin SAK:n edustajina olivat *E. A. Wuori*, *E. Härmä* ja *A. Sumu*.

Vuoden lopussa oli Ruotsin ammattijärjestö, ottaen jälleen käytäntöön ennen sotia vallinneen tavan, kutsunut Brunnsvikin kouluun koolle pohjoismaisen ammattiyhdistysmiesten ja talousmiesten kurssit, joilla osanottajina olivat: *E. Härmä*, *A. Sumu*, *O. Lindblom*, *R. Gustafsson*, *E. Salomaa* ja *R. Rinne*.

3. Yhteistyö Neuvostoliiton ammattijärjestön kanssa.

Kertomusvuoden aikana saatiin alkuun myöskin kosketus Neuvostoliiton mahtavan ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Kuten edellä jo on mainittu, esiintyi Neuvostoliiton ammattijärjestön edustaja Lontoon konferenssissa m.m. Suomen ammattiyhdistysliikkeen edustuksen saamiseksi mukaan konferenssiin. Lähempi kosketus Neuvostoliiton ammattijärjestön edustajien kanssa saatiin kertomusvuoden keväällä, jolloin täyttyivät Suomen palkkatyöväen laajojen joukkojen toiveet siitä, että yhteys itäisen naapurimaamme suureen veljesjärjestöön voitiin jälleen saavuttaa kaikkien niiden vaikeiden koettelemusten jälkeen, jotka onneton sotaseikkailu oli aiheuttanut. Alustavien kosketusten jälkeen saapui näet huhtikuun loppupuolella Helsinkiin Neuvostoliiton ammattijärjestön keskusneuvoston edustajisto* jonka muodostivat valtuuskunnan puheenjohtaja *M. P. Stepanov* ja jäsenet *Kosljaninova*, *Gortshenkov*, *Ovsjannikov* ja *Poloka*. Valtuuskunnalle järjestettiin tervetuliaisjuhla Työväentalossa, jossa saapuvilla oli Helsingin ammattiyhdistysväen aktiivijoukko, lisäksi oli suuri yleisöjuhla Messuhallissa. Valtuuskunta tutustui suomalaisten työntekijäin oloihin työpaikoilla, teollisuuslaitoksissa, kodeissa jne. vieraillen useilla paikkakunnilla eri puolilla maata. Myöskin esiintyivät valtuuskunnan jäsenet puhujina vappujuhlassa.

Toukokuun 3 päivänä pidettiin työväentalossa Neuvostoliiton valtuuskunnan ja SAK:n Työvaliokunnan yhteinen neuvottelu, jossa käsiteltävänä oli useita järjestöjen toimintaan liittyviä kysymyksiä.

Kokouksen puheenjohtajana toimi SAK:n puheenjohtaja, ministeri *Eero A-*

Wuori. Neuvostoliiton ammattijärjestön valtuuskunnan muodostivat valtuuskunnan puheenjohtaja *M. P. Stepanov* sekä jäsenet *Kosljaninova, Gortshenkov, Ovsjannikov, Poloka* ja *Filipov*. SAK:n valtuuskuntaan kuului ministeri *Wuoren* lisäksi *Härmä, Huhta, Tattari, Rantala* ja *Saveri*. Lisäksi olivat saapuvilla SAK:n sihteerit *Sumu, Huunonen* ja *Lindblom*.

Neuvostoliiton ammattijärjestön valtuuskunnan saamista vaikutelmista esitti katsauksen valtuuskunnan johtaja *Stepanov*, ministeri *Wuoren* korostaessa alkamassa olevan yhteistyön merkitystä. Kokouksen varsinaisessa työjärjestyksessä olivat seuraavat kysymykset:

Suomen ja Neuvostoliiton ammattijärjestöjen välisen yhteistyökomitean perustaminen, kummankin maan ammattiliittojen välisen kanssakäymisen järjestäminen, ammattiyhdistyskirjallisuuden ja -lehdistön vaihtaminen, suhde kansainvälisiin ammatillisiin keskusjärjestöihin, suhde kansainväliseen työjärjestöön. Eri kysymykset jäivät kummankin järjestön edelleen kehitettäväksi.

Heinäkuussa lähetti SAK:n Työvaliokunta Neuvostoliiton ammattijärjestölle seuraavan kirjelmän:

»Yleisliittolainen Ammattiliittojen Keskusneuvosto,

Moskova.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto lähettää tervehdyksensä ja kiitoksensa Neuvostoliiton ammattijärjestölle Valtuuskuntanne vierailun johdosta maassamme. Samalla keskusliittomme lausuu valittelunsa siitä, että sen erittäin tärkeän yhteistyön käytännöllinen kehittäminen järjestöjemme välillä, joka Valtuuskunnan vierailun yhteydessä saatiin alkuun, on viivästynyt niiden laajojen ja kiireellisten palkkaliikkeiden johdosta, jotka ovat olleet päiväjärjestyksessä ja keskusliittomme hoidettavana.

Kuten Valtuuskunnallenne tiedoitimme, tuli kysymys järjestöjemme välisestä yhteistyöstä ja kansainvälisistä suhteista käsiteltäväksi järjestömmme Valtuuston kokouksessa, joka pidettiin toukokuun lopussa. Tervehtien suurella tyydytyksellä jo aikaansaatuja toimenpiteitä Valtuusto hyväksyi Työvaliokunnan päätökset yhteistyön aloittamisesta Neuvostoliiton ja Suomen ammattiyhdistysliikkeen välillä. Järjestömmme yleisten kansainvälisten suhteiden osalta Valtuusto päätti jättää kysymyksen lopullisen ratkaisun lähiaikoina kokoontuvan keskusliittomme edustajakokouksen tehtäväksi. Järjestöjemme välistä yhteistyötä koskevan Valtuuston päätöksen mukaisesti olisi toivottavaa, että ennen edustajakokousta voitaisiin saada täsmällinen kuva Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen kanssa rakentavan yhteistyön muodoista. Käsittelemme mukaan olisi seuraavat kysymykset aluksi selvitettävä:

1) Kansainvälisiä ammatillisia järjestöjä koskevan kysymyksen suhteen keskusliittomme kannattaa yhden yhtenäisen maailmanjärjestön aikaansaamista ja pitää välttämättömänä, että Neuvostoliiton mahtava ammattiyhdistysliike on sellaisessa mukana. Keskusliittomme on myös sitä mieltä, että sillä ei olisi edellytyksiä kuulua sellaiseen maailmanjärjestöön, missä Neuvostoliiton ammattiyhdistysliike ei olisi edustettuna. Keskusliittomme edellyttää, etteivät sen jo vakiintuneet muodot yhteistyössä ammatillisten järjestöjen kanssa ole ristiriidassa edellämäinnittuihin pyrkimyksiin nähden. Näillä perusteilla voitaneet jatkaa Neuvostoliiton ja Suomen ammattiyhdis-

tysliikkeiden yhteistyötä kansainvälisen yhtenäisyyden aikaansaamiseksi, mikä Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen aloitteesta alkoi Lontoon konferenssin yhteydessä.

2) Neuvostoliiton ja Suomen ammattiyhdistysliikkeiden yhteistyön tarkoituksena on keskusliittomme käsityksen mukaan Lontoon ammattiyhdistyskonferenssin päätösten toteuttaminen, kansainvälisen ammattilisen yhtenäisyyden rakentaminen, demokratian toteuttaminen ja kansojen välisen keskinäisen ystävyyden ja vuorovaikutuksen kehittäminen ja lujittaminen.

Yhteistyötä käytännössä toteutettaessa:

a) olisi kehitettävä järjestöjemme välistä järjestöllistä kosketusta keskusjärjestöjen samoin kuin niiden jäsenliittojen kesken aikaansaamalla neuvotteluja ja lähettämällä edustajia ja valtuuskuntia järjestöjen edustajakokouksiin;

b) olisi edistettävä kummankin maan taloudellisen ja sosiaalisen elämän samoin kuin ammattiyhdistysliikkeen tuntemusta järjestämällä laajempienkin jäsenjoukkojen retkeilyjä kumpaankin maahan ja näitä asioita selvittelevien kirjojen, kirjasten ja kirjoitusten julkaisemista molemmissa maissa;

c) olisi tehostettava muita toimenpiteitä, jotka tarkoittavat Neuvostoliiton ja Suomen välisen ystävyyden ja keskinäisen luottamuksen lujittamista tukemalla ja ajamalla näitä pyrkimyksiä.

3) Keskusliittomme käsityksen mukaan olisi Neuvostoliiton ja Suomen ammattiyhdistysliikkeiden välisen yhteistoiminnan järjestämistä ja kehittämistä varten asetettava yhteistyökomitea, joka määrääjain kokoon tuisi ja määrittäisi ajankohtaisia tehtäviä näiden kahden maan kansojen ystävyyden ja ammatillisen yhteistoiminnan lujittamiseksi.

Toivomme, että läheisessä tulevaisuudessa olisimme tilaisuudessa edustajamme välityksellä neuvottelemaan ja sopimaan Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen kanssa yhteistoiminnan tarkemmista muodoista.

Lähetämme toverillisen terveistemme ihaillen saavutuksianne sodan aikana lujasti uskoen, että Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen osuus Neuvostoliiton sodanjälkeisessä rakennustyössä maailmanrauhan ja demokratian lujittamiseksi muodostuu yhtä huomattavaksi kuin sen osuus oli demokratian voiton saavuttamiseksi sodassa.

Helsingissä heinäkuun 9 päivänä 1945.

*Eero A. Wuori.
Väinö Tattari.*

*Erkki Härmä.
Lauri Kantola.»*

Myöhemmin syksyllä saapui SAK:n kirjelmään sähkönenä seuraava vastaus:

»Olemme saaneet kirjeenne 9 p:ältä heinäkuuta. Toivomme, että saamme tilaisuuden käsitellä tekemääne ehdotusta edustajienne kanssa Pariisissa pidettävässä ammattiliittojen maailmankonferenssissa.

Veljellisin terveisin

Vasil Kusnetsov

Nl:n ammatillisen keskusneuvoston puheenjohtaja.»

SAK. Vuosikirja 1945.

M

Pariisin konferenssissa ei muiden asioiden kiireellisyyden vuoksi kuitenkaan ollut tilaisuutta lähempään neuvotteluun ja SAK:n valtuuskunnan vierailu Neuvostoliitossa, josta oli ollut keskustelua, siirtyi seuraavan vuoden alkupuolelle.

SAK:n Valtuuston kokous lokakuussa käsiteltään kysymystä yhteistyöstä Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen kanssa päätti lausua seuraavaa:

»SAK:n Valtuusto toteaa tyydytyksellä Suomen ja Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeiden välisen kosketuksen ja yhteistyön alkamisen, mistä näkyvänä esimerkkeinä on ollut m.m. Neuvostoliiton mahtavan ammattiyhdistysliikkeen valtuuskunnan käynti maassamme. Valtuusto luottaa siihen, että tämä yhteistyö pääsee edelleen kehittymään, ja lähettää täällä käyneille valtuuskunnan jäsenille samoin kuin Neuvostoliiton koko ammattiyhdistysliikkeelle toverillisen tervehdyksensä.»

Lisäksi Valtuusto varsinaisessa kansainvälisiä suhteita koskevassa päätöslauselmassaan lausui:

»1) SAK pitää Suomen ammattiyhdistysliikkeen omankin yhtenäisyyden kannalta välttämättömänä yhden yhteisen ammattiyhdistysliikkeen maailmanliiton aikaansaamista.

2) Valtuusto valtuuttaa työvaliokunnan edelleen kehittämään yhteistoimintaa Suomen ja Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeitten kesken.

3) Valtuusto pitää tärkeänä, että läheiset suhteet Ruotsin, Tanskan ja Norjan sekä Islannin ammattiyhdistysliikkeisiin säilytetään ja että pohjoismaista yhteistyötä edelleen kehitetään.

4) Valtuusto jättää SAK:n kansainvälisten suhteitten lopullisen määrittelyn keskusliiton ylimääräisen edustajakokouksen tehtäväksi.»

Toinen huomattava Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeen edustajain vierailu tapahtui kesällä pidettyjen Metallityöväen liiton, Kuljetustyöntekijäin liiton ja Merimies-Unionin edustajakokousten yhteydessä. Valtuuskunnan muodostivat keskuskomitean edustaja Petelin valtuuskunnan puheenjohtajana ja jäsenenä Jerofejev ja Truhalev.

4. Kansainvälinen työkonferenssi.

Usean vuoden tauon jälkeen kokoontui Kansainvälinen Työkonferenssi jälleen laajempaan istuntoonsa, joka pidettiin Pariisissa loka—marraskuun vaihteessa melkein heti välittömästi Maailmanliiton konferenssin jälkeen. Työntekijäedustajana konferenssissa oli Erkki Härmä. Esillä oli johtajan vuosiraportti ja nuorten työntekijäin suojeluun sekä värillisten työntekijäin suojeluun liittyviä kysymyksiä.

VI. Valistustyö.

1. Yleistä.

Vuoden 1944 lopussa alkanut voimakas jäsenmäärän kasvu ammattiyhdistysliikkeessä jatkui myöskin kertomusvuonna edelleen voimistuen ja antaen varsin huomattavasti työtä valistustyölinjalla. Jo ensimmäisen vuosineljänneksen päättymiseen mennessä oli jäsenmäärä ohittanut aikaisemman—v. 1917 saavutetun—ennätysluvun, ollen miltei neljännesmiljoona toisen neljänneksen päättyessä. Tämän jälkeen jäsenmäärän kasvu hieman tasaantui, nousten kuitenkin vuoden loppuun mennessä hieman yli 300,000.

Jäsenmäärän kasvu ei tapahtunut yksinomaan vanhojen perusjärjestöjen ja liittojen puitteissa, vaan jouduttiin perusjärjestöjä perustamaan hyvin runsaasti uusia, joista monia hyvin syrjäisillekin seuduille. Uusia liittoja liittyi SAK:n jäseneksi sellaisista järjestöistä, jotka eivät aikaisemmin olleet vielä ratkaisseet kantaansa suhtautumisessaan SAK:oon. Samoin jouduttiin perustamaan lukuisia uusia ammatillisia paikallisjärjestöjä.

Tämä ei voinut olla vaikuttamatta myöskin valistustyön järjestelyyn, sillä uusien järjestöjen perustamisessa oli monasti suuriakin vaikeuksia siksi, että järjestötoimintaan tottuneesta väestä oli suurta puutetta kaikkialla. Tällöin joutuivat valistuslinjalla "toimivat henkilöt" käyttämään hyvin suuren osan ajastaan suoranaiseen järjestöjen perustamiseen tai perustaminen yhteydessä tapahtuvaan neuvontaan. Kun kuitenkin oli pyrittävä vapauttamaan tämä henkilöstö varsinaiseen kasvatustyöhön, suunniteltiin vakio-ohjeet osastojen perustamista varten ja näitä jaettiin käytettäväksi tarpeen vaatiessa. Näin päästiin käsiksi määrätietoiseen valistustyöhön.

2. Kurssitoiminta.

Kevätkaudella 1945 järjestettiin toimitsijakursseja eri puolille maata toisaalta SAK:n, toisaalta eri paikkakuntien perus- tai paikallisjärjestöjen aloitteesta. Kaikkiaan järjestettiin 28 kurssit, kestäen ne yleensä 3—7 päivää ja ollen pääasiassa iltakursseja, joskin pyhäisin luennoitiin koko päivän. Varsin pian havaittiin kuitenkin, että tällä tavoin menetellen ei voida käyttää koko tehoa hyväksi, ja niin ryhdyttiin keskitetyn ohjelman laatimiseen syksyä varten siinä mielessä, että kaikkialla huutavana tuntuva perusjärjestöjen toimitsijapula saataisiin nopeasti poistetuksi. Ohjelma käsitti viikon (n. 30 luentotuntia) kestävät iltakurssit 45 suuremmalla paikkakunnalla. Järjestäjinä toimivat ammatilliset paikallisjärjestöt SAK:sta annettujen yksityiskohtaisten ohjeiden mukaisesti.

Näin menetellen saatiin kaikille suuremmille paikkakunnilla välttämättömän ensiapu, mutta sillä ei vielä tullut ratkaistuksi maaseutupaikasteissa toimivien perusjärjestöjen toimitsijapula. Kun huomattava osa vastaperuste-

tuista osastoista toimi nimenomaan maaseudulla ja käytettävissä olevien luennoitsijavoimien rajoitettu lukumäärä ei suonut mahdollisuuksia järjestää pikkukursseja eri puolille maaseutua, päätettiin tämä kysymys ratkaista järjestämällä määrätyn alueen keskuspaikkakunnalle n.s. aluekursseja, jotka järjestettiin kolmipäiväisinä päiväkursseina ja joille osastot saivat lähettää toimitsijansa. Kun sekä osastot että liitot suhtautuivat näihin kursseihin erittäin myönteisesti, jakaen auliisti apurahoja osanottajille, muodostuivat nämä kurssit erittäin onnistuneiksi ja antoisiksi. Iltakursseihin verrattuna näillä kursseilla oli se etu, että luentojen seuraaminen oli aivan tiivistä, kun sensijaan iltakursseilla saattoi silloin tällöin jäädä oppilaita pois. Aluekursseja järjestettiin kaikkiaan seitsemällä paikkakunnalla: Helsinki, Turku, Tampere, Pori, Seinäjoki, Mikkeli ja Joensuu.

Iltakurssien ja aluekurssien keskimääräinen osanottajaluku oli n. 70 ja kun kurseja järjestettiin kaikkiaan hieman yli 50, nousi näin koulutettujen uusien toimitsijain luku 3,500:aan.

Varsinaisten kurssien lisäksi ovat toimitsijat osallistuneet paikallisyjärjestöjen ja ammattiosastojen järjestämiin kokouksiin antaen niissä tilan eselostuksia kulloinkin esillä olleesta päivänkysymyksestä.

3. SAK:n kesäkoulu Työväen Akatemiassa.

Kun kesäkoulun järjestämiseen ilmeni jälleen mahdollisuuksia, päätettiin ryhtyä toimenpiteisiin sen aikaansaamiseksi. Valmistelut johtivatkin siihen, että keväällä voitiin aloittaa kouluun pyrkiviltä vaadittava kirjeellinen ennakko-opiskelu. Kirjekurssiin ilmoittautui yli 800 oppilasta, joista kuitenkin yli puolet karsiutui pois ensimmäisen ja toisen opetuskirjeen aikana. Syynä oli ilmeisesti se, että nämä katsoivat mahdollisuutensa näin suuressa joukossa heikoiksi. Kirjeellinen ennakko-opiskelu käsitti 4 opetuskirjettä.

Kouluun oli suunniteltu otettavaksi 60 oppilasta, mutta lomaesteiden vuoksi jäi hyväksytyistä 4 oppilasta saapumatta, joten lopullinen oppilasmäärä oli 56, joista 44 miestä ja 12 naista. Koulun johtajana toimi SAK:n luennoitsija Toivo Espo, apunaan naisjärjestäjä Hellä Järveläinen.

Kesäkoulun luento- ja opinto-ohjelma oli seuraava:

I. Ammattiyhdistysliike:

Hautamäki, A.: Ammattiyhdistysliikkeen käsite, 2 t.

Kantola, L.: Ammattiyhdistysliike ja valtio, 2 t.

Tattari, V.: Ammattiyhdistysliike ja poliittiset puolueet, 2 t.

Sumu, A.: SAK nykyään, järjestö rakenne ja jäsenmäärä, 2 t.

Lindblom, O.: Ammattiyhdistysliikkeen valistustyö, 4 t.

Huunonen, E.: Ammattiyhdistysliikkeen menettelytavat, 4 t.

Tattari, V.: Työpalkat ja palkkaneuvottelut, 4 t.

Airola, Br.: Rationalisointi, 2 t.

Järveläinen, Hellä: Ammattiyhdistysliike ja naiset, 2 t.

- yhteensä 151 tuntia

Seminaariaineet annettiin oppilaille heti kurssin alkaessa ja jaettiin eri ryhmät niitä valmistamaan, joten ne tehtiin yhteistyöskentelynä. Opiston kirjastoa sai käyttää apuna lähdekirjallisuutta tarvittaessa. Aineet esitettiin oppilaitten kokoukselle ja vastaväittäjä teki niihin huomautuksensa. Tilaisuudet olivat virkeitä ja aiheuttivat vilkasta keskustelua. Puhetaidon opetuksen yhteydessä oli oppilaitten harjoituspuheita, joita opettajan johdolla arvosteltiin.

Kurssilaisten keskuudesta valittiin viikottain huvi- ja juhlatoimikunta, joka järjesti illanviettoja viihdytykseksi. Toivottiin entistenkin kurssilaisten saapuvan näihin tilaisuuksiin, mutta osanotto jäi vähäiseksi, oman oppilaspiiriin keskeiseksi. Alkajais- ja lopettajaisjuhlat olivat onnistuneet, m.m. sosiaalisesta huollosta luennoi ministeri *Matti Janhunen*, »Sakin Peili» ilmestyi lopettajaisjuhlaan hyvin toimitettuna. Oppilaista valittu urheilutoimikunta järjesti aamuvoimistelua ja kilpailuja.

Helsinkiin tehtiin retki Elannon tuotantolaitoksiin tutustumiseksi. Oy. Yhteismainos oli kutsunut myöskin tutustumaan toimistoihinsa ja tarjosi virkistykseksi korvikkeet. Muita retkeilyjä tehtiin kurssipaikan lähiympäristöön.

Kurssilaiset olivat vakaata ammattiyhdistysväkeä, joilla useilla oli vastuunalaisia tehtäviä omissa järjestöissään. Luento-ohjelma oli kiinteä ja verrattain raskas, mutta kaikki osanottajat työskentelivät herpaantumattomalla innolla loppuun asti.

SAK:n kesäkoulun osanottajat v. 1945.

Aaltonen, Topi, Helsinki, Postimiesliitto.
 Aro, Arvi, Mainio, Pietarsaari, Rautatieläisten liitto.
 Andelvirta, Elis, Helsinki, Kunnantyöntekijäin liitto.
 Anttila, Aimo, Karhula, Rakennustyöläisten liitto.
 Aarnio, Allan, Turku, Rakennustyöläisten liitto.
 Grönlund, Eino, Turku, Jalometallityöntekijäin liitto.
 Haatainen, Kalervo, Siilinjärvi, Mielisairaanhoidtajain liitto.
 Huhta, Eino, Myllykoski, Rakennustyöläisten liitto.
 Holli, Usko, Seinäjoki, Veturimiesyhdistys.
 Holopainen, Johannes, Virasola, Rautatieläisten liitto.
 Jalkanen, Erkki, Helsinki, Rautatieläisten liitto.
 Koskinen, Eino, Iittala, Lasi- ja Posliiniväen liitto.
 Kinnunen, Kerttu, Kotka, Kuljetustyöntekijäin liitto.
 Kurvi, Erkki, Kotka, Elintarvetyöläisten liitto.
 Karvonen, Emil, Lappeenranta, Puutyöväen liitto.
 Kuitunen, Viljo, Kotka, Elintarvetyöläisten liitto.
 Kultama, August, Helsinki, Kunnantyöntekijäin liitto.
 Komi, Aarne, Tainionkoski, Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto.

Laine, Veikko, Ryttylä, Lasi- ja Posliinityöväen liitto.
 Leinonen, Kalle, Tapanila, Puutyöväen liitto.
 Laaksomo, Veikko, Virkkala, Rakennustyöläisten liitto.
 Laiho, Viljo, Somero, Kuljetustyöntekijäin liitto.
 Mellin, Uuno, Helsinki, Kuljetustyöntekijäin liitto.
 Montonen, Hulda, Pasila, Kirjatyöntekijäin liitto.
 Meriruoho, Vilho, Vaasa, Puutyöväen liitto.
 Meijanen, Kaisa, Jyske, Rakennustyöläisten liitto.
 Malmberg, Eila, Helsinki, Työläisliitto.
 Mustonen, Reino, Virkkala, Kuljetustyöntekijäin liitto.
 Nieminen, Sylvi, Killinkoski, Kutomateollisuustyöväen liitto.
 Nummiahho, Toivo, Kouvola, Rakennustyöläisten liitto.
 Oksanen, Veikko, Riihimäki, Työläisliitto.
 Olenius, Pentti, Forssa, Elintarvetyöläisten liitto.
 Palmu, Mauri, Kotka, Kuljetustyöntekijäin liitto.
 Pasanen, Mirjam, Helsinki, Kuljetustyöntekijäin liitto.
 Pankka, Mirjam, Helsinki, Paperiteollisuudentyöntek. liitto.
 Palonen, Aino, Jyväskylä, Elintarvetyöläisten liitto.
 Peltonen, Sulo, Sunila, Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto.
 Peippola, Liisa, Koivistonkylä, Kutomateollisuustyöväen liitto.
 Rantanen, Verner, Nokia, Nahka-, jalkine- ja kumityöväen liitto.
 Sandelin, Valdemar, Härmälä, Metallityöväen liitto.
 Savolainen, Kerttu, Helsinki, Elintarvetyöläisten liitto.
 Salminen, Sulo, Turku, Vaatetustyöläisten liitto.
 Saastamoinen, S., Kerava, Rakennustyöläisten liitto.
 Soikkeli, Eila, Helsinki, Vaatetustyöläisten liitto.
 Sahlstedt, Kalle, Forssa, Kutomateollisuustyöväen liitto.
 Seppälä, Erkki, Forssa, Liiketyöntekijäin liitto.
 Sundell, Aulis, Helsinki, Kunnantyöntekijäin liitto.
 Tahvanainen, Arvi, Riihimäki, Liiketyöntekijäin liitto.
 Vanhanen, Väinö, Lauritsala, Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto.
 Virtanen, Sylvi, Helsinki, Elintarvetyöläisten liitto.
 Valjakka, Kauko, Helsinki, Veturimiesyhdistys.
 Välikoski, Arvo, Helsinki, Rautatieläisten liitto.
 Viren, Urho, Säynätsalo, Puutyöväen liitto.
 Vähni, Vilho, Hyvinkää, Rautatieläisten liitto.
 Jeminen, Niilo, Tampere, Puutyöväen liitto.,

4. Työnjuhlat.

Kertomusvuoden alussa saatiin ammatillisten paikallisjärjestöjen vastaukset Työvaliokunnan toimittamaan tiedusteluun työnjuhlien järjestämisajasta. Vastauksia saapui hyvin vähän ja vain yksi näistä sisälsi ehdo-

tuksen muutokseksi. Kiertokyselyn perusteella päätettiin työnjuhlat järjestää entiseen tapaan elokuun ensimmäisenä sunnuntaina. Juhlia järjestettiin kaikkiaan alun kolmellasadalla paikkakunnalla ja välitettiin näihin puhujia SAK:n toimesta 187 paikkakunnalle.

Vaikutelma juhlien onnistumisesta jäi keskinkertaiseksi, sillä useat juhlat onnistuivat huolellisten ennakkovalmisteluiden vuoksi hyvin, joskin kauniin ilman vuoksi eräillä paikkakunnilla yleisömenestys jäi odotettua heikommaksi. Usealla paikkakunnalla ne epäonnistuivat kokonaan. Ilmeistä, on että juhlia järjestettäessä on vastaisuudessa kiinnitettävä huomiota epäonnistumisen syihin, ja jos ne yleisesti osoittautuvat voittamattomiksi, jää ainoastaan mahdollisuudeksi muuttaa juhlapäivä myöhempään ajankohtaan.

5. Valistusviikko.

Kun syyskauden kurssitoiminta oli suunniteltu erittäin tiiviiksi ja toimitsijavoimat näinollen olivat sidotut varsinaiseen kasvatustyöhön ja ammattiyhdistyspropaganda hoidettiin kaikkialla muutenkin verrattain tehokkaasti, ei SAK:n Valistusjaoston toimesta ryhdytty erikoisiin toimenpiteisiin valistusviikon suhteen, vaan annettiin sen järjestelystä perusjärjestöille ja ammatillisille paikallisjärjestöille ohjeet, joiden toteuttaminen käytännössä jäi näiden elimien huoleksi siinä määrin kuin nämä katsoivat niitä mahdolliseksi toteuttaa. Lukuisia erilaisia tilaisuuksia järjestettiin eri puolilla maata ja onnistuivat ne yleensä hyvin niillä paikkakunnilla, missä järjestelyt oli suunniteltu huolellisesti.

Valistusjaoston toimesta painatettiin lentolehtinen »Valitse tiesi», josta otettiin 75,000 kappaleen painos. Entinen perinteellinen valistusviikon mainosjuliste pidettiin edelleen käytännössä ja siitä otettiin uusi 10,000 kappaleen painos, jota levitettiin tehokkaasti, ollen se SAK:n toimesta kiinnitettynä m.m. kaikille maamme rautatieasemille.

6. Apurahoja.

Kertomusvuoden aikana julistettiin Työväen Akatemiassa opiskelua varten haettavaksi kaksi apurahaa määrältään 4,000 mk. Apurahan saivat Urho Siren, Säynätsalo, Puutyöväen liitto ja Erkki Seppälä, Forssa, Liiketyöntekijäin liitto.

Ruotsin Ammattijärjestön koulussa Brunnsvikissa oli SAK:n lähettämänä 6 viikkoa kestäneellä talvikurssilla ruotsinkielinen järjestäjä R. Gustafsson ja 3 kuukauden kesäkurssilla Liiketyöntekijäin liiton jäsen E. Pendolin Vaasasta, joka sai SAK:lta 12,800 markan apurahan.

7. Elokvatoiminta.

SAK:n omistama äänielokuvakone ei kertomusvuoden aikana ollut erikoisen tehokkaassa käytössä senvuoksi, että tärkeiden varaosien puuttuessa ja niiden saannin osoittautuessa erittäin vaikeaksi kone ei aina ollut käyttöön kelpoillisessa kunnossa. Kuitenkin on kone kunnossa ollessaan ollut mahdollisimman paljon käytössä. Sen käyttöön on koulutettu piiriasiamiehet sitä mukaa kun heitä on SAK:n palvelukseen kiinnitetty. Osittain on elokuvakonetta kokeiltu käytettäväksi myös luentojen yhteydessä, ja tästä saadut kokemukset ovat erittäin myönteisiä.

SAK:n toimesta elokuvattiin kertomusvuoden vappujuhllallisuudet viidellä eri paikkakunnalla. Kuvaustyön suoritti Finlandia-Kuva, ja onnistui se hyvin. Kuva äänitettiin ja siitä otettiin kolme normaalilevyistä kopiota, jotka ovat olleet ahkerassa käytössä elokuvateattereiden lisäkuvinä. Sitäpaitsi otettiin siitä myös kaitakopio, jota on esitetty SAK:n ja muutamien liittojen toimesta useassa eri tilaisuudessa.

Tapaturmatorjuntayhdistyksen valmistamasta ammattitautitorjuntaa käsittelevästä elokuvasta »Häkäkaasu-myrkkykaasu» teetettiin myös kaitakopio, jonka SAK osti käyttöönsä.

Kertomusvuoden aikana perustettuun työväenjärjestöjen elokuvajärjestöön Kansan Elokuva r.y. liittyi SAK yhtenä perustajajäsenenä ja on pyrkinyt tukemaan sen toimintaa mahdollisimman voimakkaasti silmälläpitäen niitä mahdollisuuksia, mitä tämän järjestön kautta elokuvapropagandan tehostamiselle vastaisuudessa aikaansaadaan.

Finlandia-Kuvasta on SAK:n välityksellä perusjärjestöjen käyttöön toimitettu normaalilevyisiä elokuvia verrattain halvoin vuokrin.

8. Ammattiyhdistyskoulu.

Työvaliokunta myönsi valistusjaostolle oikeuden ryhtyä suunnittelemaan ammattiyhdistyskoulua, ja kertomusvuoden aikana päästiin asiassa niin pitkälle, että lokakuussa vuokrattiin 25 vuoden vuokra-ajalla hieman yli 10 ha käsittävä kaunis palsta Nurmijärven Röykästä Sääksjärven rannalta tarkoitusta varten, ja kun vuoden lopussa kävi mahdolliseksi ostaa tähän tarkoitukseen maata lähempänä Helsinkiä, ostettiin joulukuussa suunnilleen samankokoinen palsta Espoon Stensvikistä osuudella merenrantaan. Lisäksi käännyttiin hallituksen puoleen toivomuksella, että valtiolta myöntäisi tähän tarkoitukseen varoja, johon anomukseen hallitus vuoden lopulla suostui myöntäen SAK:lle 10 miljona markkaa koulun perustamista varten. Koulusuunnitelmat ovat paraikaa valmisteltavana.

9. Toimitsijain kokoukset ja koulutus.

Vakiintunutta tapaa noudattaen on SAK:n toimesta kertomusvuoden aikana järjestetty useita vakinaisten toimitsijain neuvottelupäiviä yhteistoiminnassa vuoden alussa perustetun SAK:n Toimitsijakerhon kanssa.

Lisäksi järjestettiin elokuussa Mustikkamaalla kolme päivää kestäneet kurssit toimitsijoille. Tämän kurssin ohjelma oli laadittu silmälläpitäen vuoden aikana liittojen palvelukseen kiinnitettyjä uusia toimitsijoita, ja oli ohjelman painopiste esitystaidollisessa puolessa. Kurssien päättäjäisillallisen tarjosi Yhteismainos Oy., jonka sekä Liiketyöntekijäin liiton toimistoon kurssilaiset tutustuivat kurssien päätyttyä.

10. Ammatilliset paikallisjärjestöt.

Ammatillisia paikallisjärjestöjä on kertomusvuoden aikana perustettu lukuisasti ja oli niiden yhteinen lukumäärä vuoden päättyessä 70. Olosuhteista johtuen niiden toiminta on yleensä ollut erittäin vilkasta, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. SAK:n kurssisuunnitelman toteuttamisessa ja järjestelyissä niillä on ollut hyvin huomattava osuus ja miltei poikkeuksetta on järjestelyistä, annettuja yksityiskohtaisia ohjeita noudatettu hyvin. Työnjuhlien ja valistusviikon tilaisuuksien järjestelyissä on niiden osuus myös ollut kiitettävää.

Helsingin, Turun, Tampereen, Kotkan, Kuopion, Lahden ja Porin paikallisjärjestöillä on ollut joko kokonaan tai osaksi palkattu toimitsija, joista Helsingin, Turun, Kotkaa ja Lahtea on avustettu pienellä määrärahalta.

11. Opintokerhot.

Työväen Sivistysliittoon ilmoittautuneita ammattiosastojen opintokerhoja oli kertomusvuoden alussa ja vuoden lopussa.

Lukumäärä on vielä verrattain alhainen ja se onkin seuraavan vuoden toimintasuunnitelmassa huomioitu tarkoituksella laajentaa opintokerho toimintaa. Suurimpana syynä heikkoon tilastoon lienee opinto-ohjaajien ja sopivien toimintahuoneistojen puute.

12. Toimitsijat.

Vaikka edellisen vuoden lopussa lisättiin SAK:n toimitsijavoimia tuntuvasti, on kertomusvuoden aikana ollut välttämätöntä lisätä niitä edelleen. Niinpä huhtikuussa kiinnitettiin valituspäälliköksi *Matti Huhta*, sihteeriksi *Väinö Tattari*. Uusia piiriasiamiehiä kiinnitettiin palvelukseen pitkin vuotta seuraavasti: Vaasan piiriin kaksikielisenä *Ragnar Tuori* (1.2. lähtien), Pohjolan piiriin *Heikki Karppinen* (1. 5. lähtien), Kymenlaakson piiriin *Karl Lindstedt* (1. 5. lähtien), Porin piiriin *Niilo Hellberg* (15. 6. lähtien), Savon piiriin *Urho Oras* (1. 7. lähtien) ja Jyväskylän piiriin *Siivo Koutio* (15. 8. lähtien). Toukokuussa siirtyi *Matti Huhta* Hint- ja palkan neuvoston hintajaoston puheenjohtajaksi ja hänen tilalleen valituspäälliköksi kiinnitettiin *Lauri Kantola*. Elokuussa palkattiin yksi naisjärjestäjä lisää ja toimeen valittiin *Hellä Järveläinen*. Lokakuussa valittiin toiseksi luennoitsijaksi *Erkki Salomaa*.

Heinäkuussa siirtyi matkajärjestäjä *Vilho Harinen* SAK:n taloudenhoitajaksi. Jä^estäjä *Kalevi Vatanen* siirtyi lokakuun alusta Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton sihteeriksi.

Valistustyölinjalla ovat aikaisemmasta henkilökunnasta työskennelleet edelleen *O. Lindblom* järjestösihteerinä, *T. Espo* luennoitsijana, *A. Myllymäki*, *Alb. Vuori*, *V. Nenola* ja *A. Räisänen* piiriasiamiehinä, järjestäjinä *V. Valander* maaseutujärjestäjänä, *Siiri Saarinen* naisjärjestäjänä sekä *R. Gustafsson* ruotsinkielisenä järjestäjänä.

13. Pohjolan ammatillinen piirijärjestö.

Kevättalvella herätettiin ajatus piirijärjestön perustamista Pohjolaan. Ennakovalmistelujen jälkeen SAK:n Valtuusto päätti Työvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piirijärjestön perustamisesta. Tämä edellytti, että liitot olisivat osallistuneet kustannuksiin suhteellisesti jäsenmääränsä perusteella. Kun kaikki liitot eivät kuitenkaan suostuneet tähän, siirtyivät perustamistoimenpiteet vuoden loppupuolelle, jolloin Työvaliokunta ryhtyi valmistelemaan kysymyksen järjestelyä uudella pohjalla.

14. Kustannustoiminta.

Kertomusvuoden aikana kustannettiin entiseen tapaan SAK:n liittojen ja perusjärjestöjen käytössä tarvittavia välineitä, kuten esim. jäsenkirjoja, jäsenmaksujen kantokirjoja, tilikirjoja ja kuittivihkoja. Varsinaista kirjallisuuden kustantamista ei monien vaikeuksien vuoksi saatu ulottumaan teoreettisen kirjallisuuden alalle, niin suuri kuin tällaisesta kirjallisuudesta puute onkin olemassa. Sensijaan »Järjestötoimitsijain käsikirjasta», joka oli loppuun myyty ja joka muodostui erittäin kysytyksi, otettiin uusi tarkistettu ja laajennettu painos. Uutena ja myöskin sangen tervetulleena oppaana ilmestyi niinkään »Työmaaluottamusmiehen opas». »Lyhyen kirjanpidon oppaan» kustantamisesta päätettiin myöskin kertomusvuoden aikana, mutta oppaan ilmestyminen siirtyi seuraavalle vuodelle. Seuraavalle vuodelle siirtyi myös muita vireillä olleita kustannussuunnitelmia.

Työnjuhliin ilmestyi entiseen tapaan Työnjuhla-julkaisu. Työnjuhliin valmistettiin myös työnjuhlamerkki. Molempien menekki oli monin kerroin suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Myöskin järjestölehti »SAK» ilmestyi kertomusvuoden aikana yhtenä numerona ja julkaistiin siinä Lontoon ammattiyhdistyskonferenssin päätökset.

Rajoittuneisuudestaan huolimatta on SAK:n kustannustoiminta ollut niin laajaa, että on jouduttu käyttämään noin kymmentä eri puolilla maata sijaitsevaa kirjapainoa. Töitten hajalleen ja pitkien matkojen päähän sijoittaminen on sinänsä jo vaikeuttanut kunkin työn ajallaan joutumista, mutta lisäksi on töitten valmistumista hidastuttanut kaikkiin kirjapainoihin kerääntynyt töitten paljous.

Kustannustoiminnan ohella on SAK:n toimesta välitetty liitoille sekä perusjärjestöille erinäisiä muiden kustantamia ja valmistamia toimintavälineitä. Ammattiyhdistysväelle on välitetty myöskin erilaisia kirjoja ja julkaisuja, joista mainittakoon »Työlainsäädäntö», »Poliittisen Työväenliikkeen Historia» ja »Työväen Joulualbumi».

15. «Palkkatyöläinen.»

Keskusliiton äänenkannattajan »Palkkatyöläisen» julkaiseminen muodostui kertomusvuoden yhdeksi kaikkein pulmallisimmista kysymyksistä. Kun lehden painosmäärä SAK:n jäsenmäärästä johtuen oli pysytellyt 50,000 kappaleessa sekä sotavuosina jäänyt siitakin alle, ja kun sellaista ryntäystä ammatillisiin järjestöihin kuin mikä sodan päättymisen jälkeen alkoi, ei oltu osattu aikaisemmin kuvitellakaan, niin ei myöskään hyvinä aikoina oltu osattu varautua siihen, että ennen kaikkea lehden tilaajille toimittaminen voitaisiin saada luistamaan tilaajamäärän yhtäkkiä lisäytyessä yli 4-kertaiseksi entisestään. Palkkatyöläisen painosmäärä oli vielä v:n 1944 päättyessä alle 50,000 kappaleen, mutta nousi v:n 1945 loppuun mennessä 190,000 kappaleeseen. Koko vuoden aikana ei kuitenkaan voitu 1 hteä toimittaa kaikille tilaajille, ja tämä johtui siitä, että Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan omistama kirjapaino, jossa lehti painetaan, ei pystynyt valmistamaan osotteita enempää kuin n. 60,000 kpl painokseen, ja että osotteiden valmistamisessa tarvittavia koneita ei ollut SAK:lle itselleen saatavissa. Sängen vaikeaksi käyneesi ä tilanteesta pyrittiin selviytymään monia eri keinoja käyttämällä, koska yhtenäiseen osotteiden valmistamiseen ei ollut mahdollisuuksia. Näistä monista eri keinoista sekä uusien tilausten tulvasta oli kuitenkin se haitta, että lehden tilaajille toimittamisessa tapahtui monia valitettavia sekaannuksia ja kummelluksia. Niinpä esim. samalle tilaajalle, aikansa odotettuaan, saattoi lähteä menemään useampia lehtiä, kun sensijaan moni tilaaja jo vuodenkin lehteä odotettuaan ei sitä vielääkään saanut. Vuoden loppuun mennessä oli tilanne tosin paljon selvinnyt, mutta tyydyttävään tilanteeseen päästään vasta sitten kun »Palkkatyöläiselle» on saatu Ruotsista tulossa olevat osotteiden valmistuksessa käytettävät koneet.

Paitsi lehden tilaajille toimittamisesta aiheutuvaa haittaa, on toisena sängen valitettavana haittana ollut paperin säännöstelytoimenpiteet. Palkkatyöläisen, kuten kaikkien muidenkin sanomalehtien, paperin kuluksen on määrännyt kansanhuoltoministeri, ja tästä johtuen lehden sivumäärä on täytynyt pitää mahdollisimman alhaisena. Kun otetaan huomioon ammattiyhdistysliikkeen valtava nousu, niin käsitetään, että lehden rajoitettu tila ei ole sallinut asioiden selostamista ja kysymysten seuraamista siinä laajuudessa kuin olisi ollut välttämätöntä.

Kolmantena hyvin valitettavana seikkana on ollut lehden valmistuskus-

tannuksissa tämän tästä tapahtuneet nousut. Nämä jyrkät hintojen nousut sekä poikkeuksellisista olosuhteista muutenkin johtuneet kustannukset aiheuttivat sen, että samalla kun lehden tilaushintaa jouduttiin liitoille kohottamaan kaksi eri kertaa kertomusvuoden aikana, kohosi SAK:n omakin osuus lehden kustantamisesta monin verroin korkeammaksi kuin mitä se aikaisemmin oli ollut vuosikertaa kohti.

Palkkatyöläisen toimittajana on kertomusvuoden ajan toiminut toimittaja *Yrjö Marttila*.

16. Liittojen lehdet.

Vuoden 1945 alkaessa SAKroon kuuluneista liitoista ovat Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto, Kirjatyöntekijäin liitto, Liiketyöntekijäin liitto, Merimies-Unioni, Mielisairaanhoitajain liitto ja Veturimiesyhdistys julkaisseet oman äänenkannattajansa. Kertomusvuoden aikana perustivat itselleen oman äänenkannattajansa myöskin Kuljetustyöntekijäin liitto ja Rautatieläisten liitto. Näitten lisäksi siirtyi Kunnantyöntekijäin liitolle Palomiesliiton aikaisemmin kustantama liiton äänenkannattaja »Paimies». Muusikkojen, Poliisien, Postimiesten, Tullimiesten ja Vankilavirkkailijain liitoilla, jotka vuoden 1945 aikana liittyivät SAK:oon, on niinkään omat äänenkannattajansa, SAK:n 33 jäsenliitosta kustansi siis kertomusvuoden aikana 14 liittoa omaa lehteään.

VIII, SAK:n asenne eräisiin päivänkysymyksiin.

1. Sotasyllisyyskysymys.

Kuten vuosikirjassa on edellä selostettu, astui välirauhansopimuksen 13. artiklan mukaan kysymys sotaansyylisten rankaisemisesta päiväjärjestykseen, johtaen siihen, että hallitus istunnossaan 8 päivänä marraskuuta päätti asettaa syytteeseen kahdeksan henkilöä. Myöskin ammatillisten järjestöjen piirissä herätti kysymys mielenkiintoa ja useat ammatilliset järjestöt kokouksissaan hyväksyivät asiaa koskevia päätöslauselmia. SAK:n jäsenliittojen liittotoimikuntien kokouksessa elokuussa oli asia käsiteltävänä, jolloin kokous hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

»Taistelu fasismiin lopulliseksi tuhoamiseksi on edistyksen taistelua taantumusta vastaan. Se on työätekevän kansan taistelua vapautensa ja toimintaoikeuksiensa puolesta. Iällä hetkellä ovat meidän maassamme esillä tässä taistelussa suurten kansanjoukkojen vaatimukset sotasyllisten ja sotarikollisten rankaisemisesta, virkamieskunnan puhdistamisesta ja taloudellisten rasitusten siirtämisestä ensikädessä sodasta hyötyneiden kannettaviksi. Nämä vaatimukset ovat koko työväenluokan vaatimuksia. Sellaisina nämä kysymykset eivät myöskään voi hajoittaa ammattiyhdistys-

liikettä, vaan päinvastoin ne sitä yhdistävät. Nämä vaatimukset ovat Lontoon ammatillisen maailmankonferenssin päätösten mukaisia. Sos.-dem. puolue, SKDL ja SAK ovat antamassaan vappujulistuksessa todenneet fasismin jätteidenkin hävittämisen työtätekevän kaman ja ammatillisen liikkeen etujen mukaiseksi.

Edelläesitetyn perusteella liittotoimikuntien yhteinen kokous päättää, että vaatimukset sotasyllisten ja sotarikollisten rankaisemiseksi, virkamiehistön puhdistamiseksi fasistisista ja kelvottomista aineksista ja vaatimukset sodan rasitusten asettamisesta ennenkaikkea sodasta hyötynneiden kannettavaksi, ovat sellaisia, joihin ammatilliset järjestöt voivat ja tahtovat yhtyä.»

Sotasyllisyyskysymyksen käsittelyn viivästyessä ja kun levottomuutta tämän johdosta ilmeni järjestöissä, saattoi SAK:n Työvaliokunta nimissään myöhemmin syksyllä julkisuuteen seuraavan tiedoituksen:

»Todetun levottomuuden, mitä laajalti esiintyy SAK:n jäsenjoukoissa sen johdosta, että sotarikollisia ja sotasyllisiä koskevan kysymyksen ratkaisu näyttää viipyvän, ja palauttaa mieliin, että SAK:n jäsenliittojen toimikuntien yhteinen kokous, nojautuen mm. Lontoon maailmankonferenssin eri maiden ammattiyhdistysliikkeille antamiin tehtäviin taistelussa demokratian puolesta ja fasismin rippeiden hävittämiseksi, määritteli äskettäin ammattiyhdistysliikkeemme asenteen tässä kysymyksessä.

SAK:n Työvaliokunta pitää tarpeellisenä ilmoittaa, että se seuraa valppaasti tilanteen kehittymistä ja on valmis antamaan tukensa vakaville pyrkimyksille puheenaolevan kysymyksen ratkaisemiseksi. Työvaliokunta on tietoinen siitä, että ammatillisesti järjestynyt työväki odottaa, että välirauhansopimuksen määräysten toteuttamiseksi tarpeellinen lainsäädäntö sotaan syyllisten rankaisemiseksi nopeasti toteutetaan samoin kuin toimenpiteisiin demokratian vahvistamiseksi ja fascististen aineiden vaikutusvallan poistamiseksi ryhdytään.

SAK:n Työvaliokunta luottaa siihen, että ammattiyhdistysliike esiintyy tässä koko maalle ja sen tulevaisuudelle tärkeässä kysymyksessä yhteisenä ja järjestyneenä, kurinalaisena liikkeenä noudattaen niitä ohjeita, joita liikkeen vastuunalaiset elimet antavat.»

2. Suhtautuminen vaaleihin.?

Kertomusvuoden keväällä suoritettut valtiolliset vaalit kiinnostivat luonnollisista syistä työväkeä tavallista enemmän. Suoritettiinhan vaalit nyt pitkän ajan jälkeen jälleen sellaisissa olosuhteissa, joissa myöskin äärimmäisellä vasemmistolla oli mahdollisuus esiintyä omin tunnuksin ja vaaliliitoin. Koska ammatillisten järjestöjen piirissä ilmeni vaalien yhteydessä pyrkimyksiä sitoa järjestöjä liiaksi poliittisluontoisiin toimenpiteisiin ja päätöksiin, ja näin erikoisesti mitä tulee järjestöjen varojen k2yt-

töön, saattoi SAK:n Työvaliokunta julkisuuteen asiasta seuraavan tiedonannon:

»Lähestyvät valtiolliset vaalit kiinnostavat jo nyt suuresti ammatillisesti järjestynyttä työväestöä. Ammattiyhdistysliikkeen kannalta onkin mitä tärkeintä, että työväen edustus uudelleen muodostuvassa eduskunnassa saataisiin niin voimakkaaksi kuin suinkin mahdollista.

Vaaleihin osallistuu työväenkin puolelta eri puolueita ja vaaliyhtymiä, mutta ammattiyhdistysliike ei niihin liikkeenä osallistu. SAK:n samoin kuin siihenl iittyneiden liittojenkin päätökset kieltävät ammatillisten järjestöjen osallistumisen poliittiseen toimintaan, järjestöjen liittymisen poliittisiin puolueisiin sekä järjestöjen varojen käytön poliittisiin tarkoituksiin.

Edelläolevan perusteella pitää Työvaliokunta välttämättömänä kiinnittää perusjärjestöjen ja jäsenistön huomiota tähän sekä SAK:n perustavassa kokouksessa tehtyyn päätökseen, jossa sanotaan m.m.:

1. Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton tarkoituksena on edistää ammatillista järjestäytymistä työtätekevien taloudellisen aseman parantamiseksi, ollen itsenäinen ja poliittisista puolueista riippumaton järjestö.

2. Sellaisissa tapauksissa, joissa on välttämätöntä palkkatyöläisten valtiollisten tai taloudellisten oikeuksien turvaksi ammattiyhdistysväen yhteinen esiintyminen, saa se tapahtua vain edustajakokouksen päättämissä rajoissa sekä SAK:n Valtuuston tai Työvaliokunnan kussakin tapauksessa päättämien päätösten perusteella.

3. Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoon yhtyneet liitot tai näiden perusjärjestöt eivät saa kuulua mihinkään poliittiseen puolueeseen tai puolueryhmään.

4. Poliittisten puolueiden tai puolueyhymien jäsenveroja ei saa koota ammatillisten järjestöjen jäsenmaksujen yhteydessä.

Työvaliokunta korostaa tässä yhteydessä, ettei ammattiyhdistysliike millään tavoin rajoita siihen kuuluvien jäsenten osanottoa poliittiseen toimintaan. Niinikään se jättää jokaisen omasta harkinnasta riippuvaksi mihin puolueeseen tai puolueyhmään kukin haluaa kuulua. Mutta ammatillisia järjestöjä, niiden nimeä tai varoja ei saa poliittisiin tarkoituksiin käyttää eikä järjestöjemme tekemiä päätöksiä nykyisessäkään vaiheessa rikkoa.

SAK:n Työvaliokunta odottaa, että kaikki ammatilliset järjestöt ja jäsenet kiinnittävät vakavaa huomiota edelläkosketeltuihin kysymyksiin.»

Työväenpuolueiden yhteisesiintymistä ei vielä valtiollisissa vaaleissa saatu aikaan, mutta kunnallisvaaleihin mennessä olivat keskinäiset ristiriidat ehtineet jo siinä määrin tasoittua, että työväen poliittisten ryhmien yhteinen esiintyminen vaaliliittopohjalla saattoi tulla kysymykseen melkein kaikilla paikkakunnilla. Lokakuussa lähetti SAK:n Työvaliokunta ammatillisille järjestöille seuraavan kiertokirjeen:

»Työväenliikkeen vaikutusvallan lujittuminen kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla on myöskin ammattiyhdistysliikkeen etujen mukaista. Järjestyneen työväestön sananvallan laajentuminen kunnalliselämässä omalta osallaan raivaa tietä työtätekevien taloudelliselle eteenpäin menolle. Sen vuoksi on tärkeää, että ammattiyhdistysliikkeen jäsenistö aktiivisesti osallistuu edessä oleviin kunnallisvaaleihin ja tekee kaiken voitavansa työväestön edustuksen lisäämiseksi kuntien valtuustoihin ja sitä kautta koko maamme kunnallishallintoon.

Tietoisena yhteiskunnallisista velvollisuuksistaan ammattiyhdistysväki voi monella tapaa turvata työväestön vaalivoiton. Työpaikoilla ja muualakin liikkeemme jäsenistö voi selostaa vaalien merkitystä vähemmän tietoisille tovereilleen ja kehoittaa heitä äänestämään työväestön yhteisiä vaaliliittoja. Vaalikehoitustyötä on kuitenkin tehtävä asiallisessa ja rakentavassa mielessä. Erikoisesti ammatillisten järjestöjen kokouksissa ja niiden toimintapiirissä on varottava hajoittavaa väittelyä ja kiistaa. Tällöin on muistettava ja huomiotava, että ammattiyhdistysliikkeeseen kuuluu jäseniä eri puolueista.

Vaalien rahoittamiseksi työväen puolueet tulevat epäilemättä kääntymään myöskin ammatillisesti järjestyneiden työntekijäin puoleen. Mikäli tämä tapahtuu yksityisesti ja mikäli jäsenet haluavat omissa nimissään kerätä vaalitarkoitukseen varoja jomman kumman työväenpuolueen hyväksi, ei siihen luonnollisesti ole mitään estettä. Mutta ammatillisten järjestöjen varoja ei ole vaalitoiminnan rahoittamiseen myönnettävä, koska ne on koottu liikkeemme omia käytännöllisiä tehtäviä varten, joten niiden käyttäminen tähän tarkoitukseen synnyttäisi jälkipuheita ja ehkä hajaannustakin.

Edellä esitetyllä tavalla vaalikamppailuun osallistuen voi ammattiyhdistysväki tehokkaasti tukea työtätekevän kansan yhteiskunnallisen vaikutusvallan laajentamista ja lujittamista, mutta samalla välttää keskinäisen erimielisyyden syntymisen ammatillisissa järjestöissä.»

Kunnallisvaalien aattona antoi SAK julkisuuteen seuraavan tiedonannon'

»Kuluvan joulukuun 4—5 päivinä suoritetaan kaikkialla maassamme kunnalliset vaalit. Poliittiset puolueet hoitavat niihin valmistautumisen eivätkä ammatilliset järjestöt niiden järjestelypuoleenkaan osallistu. Kuitenkin voidaan mielihyvin todeta, että työväen puolella vaaleihin osallistuvat Sosialidemokraattinen puolue ja Suomen Kansan Demokraattisen liiton järjestöt ovat sopineet vaaliliitosta, joka useimmilla paikkakunnilla onkin toteutunut. Työväen vaaleissa antama äänimäärä tulee täten mahdollisimman tehoisasti käytetyksi.

Vaikka ammatilliset järjestömme eivät osallistukaan vaaleihin, käsittää jokainen ammatillisesti järjestynyt sen suuren merkityksen, joka vaalien tuloksella tulee olemaan lähivuosien kunnallisessa elämässä. Sekä kunnallinen verotus että ennenkaikkea näin hankittujen varojen käyttö tulevat suuresti riippumaan vaalien tuloksista. Sen tähden ei työväestön kannalta olekaan yhdentekevää, minkälaisiksi vaalien perusteella muodostuvat kunnalliset toimet ja niiden toiminta.

Demokraattisesti järjestäytyneessä maassa on jokaisella kansalaisella oikeus ja velvollisuus osallistua vaaleihin. Täten voivat he omalta osaltaan määrätä kunnallisten toimielimien kokoonpanosta. SAK:n Työvalio-

kunta kehoittaa jäseniään ja yleensä työväkeä osallistumaan vaaleihin sekä vakaumuksensa mukaan äänestämään joko Sosialidemokraattisen puolueen elimien tai Suomen Kansan Demokraattisen liiton elimien asettamia ehdokkaita.»

3. Vappujuhlat.

Kevään suurjuhlan, vapun, lähestyessä kiinnosti SAK:n Työvaliokuntaa kysymys vappujuhlien järjestelystä erikoisesti ammattiyhdistysväen kannalta katsottuna. Mikäli työväen poliittiset puolueet olisivat jakaantuneet eri ryhmiin vappujuhliensa suhteen, olisi ammattiyhdistysliike joutunut vaikeaan ja yhtenäisyyttä heikentävään asemaan. Näiden vaikeuksien poistamiseksi ja yhtenäisyyden lujittamiseksi teki SAK:n Työvaliokunta esityksen työväen poliittisille ryhmille yhteisten juhlien aikaansaamisesta vappuna. Esitys johtikin myönteiseen tulokseen ja vappujuhlat kaikkialla vietettiin työväen yhteisinä joukkojuhlina, joissa oli ennätysmäärät yleisöä. Vappujuhlien yhteydessä annettiin myöskin seuraava yhteinen vappujulistus:

»Me allekirjoittaneet Suomen työväen keskusjärjestöt olemme syvästi tietoisia työväestöä elähdyttävästä yhtenäisyyden kaipauksesta, päättäneet kehoittaa Suomen työtätekevää kansaa ja maamme kansanvaltaisia voimia yhteisillä tunnuksilla yhteisesti viettämään lähestyviä vappujuhlia. Hävitköön keskinäinen epäluuloisuus ja eripuraisuus, löytäkäämme vihdoinkin se, mikä meidät yhdistää ja yhteisesti innostaa. Näin valmistakaamme tietä sille yhteistyölle ja niille yhteisille ponnistuksille, jotka ovat välttämättömät, mikäli haluamme mahdollisimman hyvin palvella työväestöämme ja kansamme tulevaisuutta.

Suomen työväestö ja sen rinnalla kaikki demokraattiset kansalaispiirit lähestyvä tämän vuoden Vappujuhlaa juhlallisella mielin. Vietämme Vappua entistä kansanvaltaisemmassa Suomessa, rauhan ja naapurisovun merkeissä. Näin tapahtuu siitä huolimatta, että Suomen kansa on kuluneiden raskaiden sotavuosien aikana pantu kulkemaan tietä, joka olisi voinut muodostua Suomelle, sen kansalle ja tulevaisuudelle hyvin vaikeaksi, jopa kohtalokkaaksikin. Tämä politiikka kulki kohti hävitystä ja tuhoa, sellaista, joka nyt vyöryy yli saksalaisen natsismin valta-alueen Keski-Euroopassa.

Eräät Suomen johtavat piirit tahtoivat sitoa kansamme saksalaisen natsismin kohtaloihin, vieläpä siinä määrin, että hetkellä, jolloin Saksan sotilaallinen vararikko jo häämöitti aivan ilmeisenä, vedettiin siteet entistä tiukemmalle.

Näinä vuosina Suomen kansaa on johdettu harhaan. Suomen kansan syvät rivit ja varsinkin työväenluokka eivät milloinkaan halunneet osallistua siihen hyökkäyssotaan, johon Saksa ryhtyi Yhtyneitä Kansakuntia,

erityisesti Neuvostoliittoa vastaan. Ei sodan, vaan rauhan teitä kulkien halusi maan työväenluokka järjestää suhteemme Neuvostoliittoon. Mutta kaikkien rauhaan pyrkivien ponnistelu; olisivat olleet turhia, ellei Neuvostoliittoakin olisi elähdyttänyt pyrkimys rauhaan ja maamme itsenäisyyden kunnioitus. Se pysähdytti etenevän armeijansa. Se oli valmis tekemään välirauhan.

Nämä kaksi tosiasiaa: Suomen kansan ja sen työväestön yhä määrätietoisemmin rauhaan pyrkivä asenne ja Neuvostoliiton rauhaan tähtäävä politiikka, veivät maamme tuhosta uuden elämän tielle. Niiden ansiosta vietimme tänä keväänä Vappua kansanvaltaisessa, itsenäisessä Suomessa.

Rauha, kaiken edistyksen perusedellytys, voidaan turvata vain, jos maailman kansoja ohjaa yhteinen pyrkimys turvata yhteiskuntien rauhanomainen taloudellinen ja sivistyksellinen kehitys. Loppuvaiheitaan lähestyvän hirvittävän suursodan rakentavana perintönä tulee elämään vakaus siitä, että kansojen on rakennettava sodanjälkeinen elämänsä todellisen kansanvallan puitteissa voidakseen järjestää myös keskinäisen yhteistointansa rauhan vankaksi turvaksi. Tämä tulevaisuuden tie on entistä täsmällisemmin viitoitettu Atlantin julistuksessa ja Krimin konferenssissa.

Demokraattisen järjestyksen rakentaminen edellyttää kansanvaltaisten voimien kokoamista, se vaatii natsismin ja fascismin jätteidenkin hävittämistä sekä valtiokoneiston puhdistamista niiden edustajista. Suomen kansan on saatava avoin ja täysi selvitys sodan ja edellisen ajan politiikasta ja vastuunalaisen johdon menettelystä.

Demokratian ydinvoiman muodostavat työväenluokka ja talonpoikaisto. Sen vuoksi on välttämätöntä, että nämä pyrkivät kokoamaan voimansa ja keskittämään toimintansa samaan suuntaan. Suomen kuljettavana on nyt tie, joka vie sen itsenäisen maan asemaan muiden kansanvaltaisten maiden suuressa perheessä. Tämän tien viitta on kirjoitettu vaatimukset:

Sellaisten polittisten olosuhteiden luominen, että se takaa sekä omalle että muille kansoille, ettei Suomea enää milloinkaan johdeta sotaisten seikkailujen tielle;

kansanvallan syventäminen kaikilla yhteiskunnallisen elämän aloilla; kaikkien kansanvaltaisten voimien kokoaminen voimakkaaseen yhteistoimintaan;

fascistisen ajattelun ja sen saneleman vaikutuksen rippeidenkin karkottaminen yhteiskunnallisesta elämästä; sekä

luja ja pysyväinen ystävyys Neuvostoliiton kansojen kanssa.

Suurena juhlapäivänä on Suomen työvä stöllä ja työtätekevilla talonpojilla mielessään monet muutkin suuret tehtävät.

Me pyrimme yhä laajempaan ja syvennettyyn kansanvaltaan myöskin taloudellisella alalla. Me pyrimme sellaisiin järjestelyihin, jotka takaavat mahdollisimman suuren hyvinvoinnin työtätekeville kansamme jäsenille.

Me haluamme kohottaa sekä hengen että käden sille kuuluvaan arvoonsa. Me pidämme kohtuullisena vaatimuksena, että sodasta johtuneet ja muut verorasitukset tasataan eri yhteiskuntapiirien kesken niiden todellisen kantokyvyn mukaan. Kun monien vuosikymmenien taistelujen jälkeen tämän maan työväestölle avautuu mahdollisuuksia työskennellä sosiaalisten ihanteiden ja niiden toteuttamisen puolesta, me haluamme yhdistää kaikki kansanvaltaiset, edistykselliset voimat yhteiseen työhön ja taisteluun korkeamman yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi.

Me tervehdimme niitä miljoonia, jotka vielä kärsivät sodan kiroissa ja fascismin ikeen alaisina taikka juuri äsken ovat siitä vapautuneet. Heidän ihanteensa ja tehtävänsä ovat myöskin meidän. Me olemme tietoisia siitä, että suoritettavana oleva taistelumme paikasta vapaiden demokraattisten kansojen perheessä ja pysyvän rauhan maallemme takaavasta ystävyydestä Neuvostoliiton kanssa vaatii voimien kokoamista ja keskittämistä. Tästä välttämättömyydestä elävästi tietoisina allekirjoittaneet keskusjärjestöt ovat tahtoneet työväestön yhteisenä juhlapäivänä, jättäen syrjään muissa kysymyksissä mahdollisesti ilmenevät mielipide-eroavaisuudet, yhteisellä vetoomuksella kääntäen työtätekevien puoleen kehoittaakseen heitä sankoin joukoin kokoontumaan Vappujuhliin. Tehkäämme tämän vuoden vappujuhlista ennennäkemätön työväen voimain joukkokatselmus.

Alas sota ja natsilainen raakalaisuus!

Eläköön kansojen veljeys ja vapaus!

Eläköön Suomen ja Neuvostoliiton ystävyys!

Eläköön demokraattisten voimain keskitys ja voitto!

Eläköön kansanvaltainen ja sosialistinen rakennustyö!

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto r.y.

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto r.y.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.y.

4. Rauhanjuhlat.

Välirauhan vuosipäivän lähestyessä astui päiväjärjestykseen kysymys kansalaisjuhlien järjestämisestä mainittuna päivänä. Myöskin SAK osallistui rauhan viikon vieton järjestelyyn ja toimeenpanijajärjestöjen toimesta annettiin asiassa seuraava julkilausuma:

»Syyskuun 19 päivänä tulee kuluneeksi vuosi siitä, kun välirauha solmittiin toiselta puolen Suomen ja toiselta puolen Neuvostoliiton ja Englannin välillä. Silloin alkoi kansamme kauan toivoma rauhantila. Vuoden ajan on Suomen kansa saanut nyi: rauhan oloissa suunnitella ja rakentaa omaa elämänsä ja tulevaisuutensa. Välirauha, vaikka se asettikin meille suuria velvollisuuksia, takasi kuitenkin maallemme itsenäisyyden. Huolimatta alueluovutuksista ja taloudellisista menetyksistä on maamme asetettu

edullisempaan asemaan kuin mikään muu liittoutuneita vastaan sotaan osallistunut maa.

Kulunut vuosi on täysin selvästi osoittanut, miten väärää ja rikollista oli se politiikka, joka johti maamme sotaan natsi-Saksan aseveljenä Neuvostoliittoa ja demokraattisia kansakuntia vastaan. Tämä aika on osoittanut Suomen kansalle, mistä sen on etsittävä ystävänsä. Huolimatta sodastamme Neuvostoliittoa vastaan, on tämä suuri naapurimme kuluneen vuoden aikana osoittanut, että se haluaa olla kansamme ja maamme ystävä. Kansamme tuntee vilpitöntä kiitollisuutta liittoutuneiden valtioiden, ennenkaikkea Neuvostoliiton suurimerkityksellisestä avusta, joka on pelastanut meidät suoranaishaltajien nälänhädältäkin.

Sodan johdosta me olimme menossa paitsi maamme ja kansamme itenäisyyden tuhoa, myöskin täydellistä taloudellista rappeutumista kohti. Solmittu välirauha antoi meille kuitenkin edellytykset sodan aikana rappeutuneen talouselämäme korjaamiseen. Nyt meillä on olemassa vapaus korjata taloudellinen elämäme, luoda itse oma kukoistuksemme. Talouselämäme tervehtyminen on meidän tehtävämme, se on koko kansan tehtävä.

Välirauha antoi meille suuria sekä poliittisia että taloudellisia velvoituksia. Suomen kansa on päättänyt täyttää nämä velvoitukset. Se haluaa poistaa entisen rikollisen politiikan seuraukset. Nyt kun meillä on olemassa siihen edellytykset, Suomen kansa haluaa rakentaa kukoistavan, demokraattisen isänmaan tuleville sukupolville. Katsoen välirauhan suureen merkitykseen kansallemme, kehoittavat allekirjoittajat alaisiaan järjestöjä ja kannattajiaan kaikkialla maassamme järjestämään rauhanviikolla syyskuun 16 ja 23 päivien välisenä aikana yhteisiä juhlatilaisuuksia välirauhan solmiamisen vuosipäivän johdosta.

Helsingissä syyskuun 4 päivänä 1945.

Suomi—Neuvostoliitto-Seura.

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto.

Suomen Naisten Demokraattinen Liitto.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto.

Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto.»

5. Suhtautuminen työpaikkaurheiluun.

Kertomusvuoden aikana astui päiväjärjestykseen myöskin ammattiyhdistysliikkeen kannanmäärittely n.s. työpaikkaurheiluun. Asiasta käytiin neuvotteluja Työväen Urheiluliiton kanssa ja neuvottelujen jälkeen saatettiin julkisuuteen seuraava yhteinen tiedonanto:

»Sodan päätyttyä ovat useat teollisuuslaitokset kiinnittäneet aivan

erikoista huomiota työpaikkaurheiluun. Tämä toiminta on kuitenkin saanut muotoja, jotka ovat eräissä tapauksissa ehkäisseet vapaata kansalais-toimintaa, rajoittaneet työntekijäin vapaa-ajan käyttöä sekä vaikuttaneet häiritsevästi urheilujärjestöjen toimintaan. Teollisuuslaitoksen johdon ohjaama työpaikkaurheilu tunnetaan ja tulkitaan työntekijäin taholta pakolliseksi tai vähintään velvoittavaksi huolimatta sen muodollisesta vapaaehtoisuudesta. Kun kaikki pakkoluontoiselta vivahtavakin toiminta on omiaan lamaannuttamaan vapaaehtoista kansan urheilutoimintaa, haittaa työpaikkaurheilu nykyisessä muodossaan varsinaisten urheilujärjestöjen työskentelyä ja koko maan urheiluelämää.

Edellämämainituista syistä viime toukokuussa pidetty Työväen Urheiluliiton liittokokous asettui työpaikkaurheiluun arvostelevalle kannalle. Samoin ovat Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton alaiset ammattiosastot kysymystä käsitellessään todenneet sen epädemokraattisen luonteen sekä kieltäneet jäseniään osallistumaan työpaikkaurheiluun.

Kun työpaikkaurheilu oikein johdettuna kuitenkin saattaa vetää urheilun piiriin runsaasti urheilujärjestöihin kuulumatonta nuorisoa, voi sillä olla oma merkityksensä kansanurheilun kehittämisessä. Siksi eivät allekirjoittaneet järjestöt halua täysin kielteisesti suhtautua työpaikkaurheiluun, vaan ovat Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto ja Työväen Urheiluliitto päättäneet sallia jäseniensä osallistua mainittuun toimintaan seuraaviin ehdoin:

1. Työpaikkaurheilulla tarkoitetaan väin kunkin teollisuuslaitoksen tai yhtymän henkilökunnan välistä urheilutoimintaa.

2. Työpaikkaurheilua valvoo ja ohjaa tätä varten kuhunkin teollisuuslaitokseen perustettu keskuselin, johon työntekijäin ammattiosasto, paikalliset Työväen Urheiluliiton ja SVUL:n alaiset seurat ja liikelaitoksen johto nimeävät kukin yhtä monta, enintään 2 (mieluiten liikelaitoksen palveluksessa olevaa) edustajaa ja jonka puheenjohtajana toimii ammattiosaston nimeämä edustaja. Tämä elin valvoo ja suunnittelee teollisuuslaitoksen työntekijäin urheiluharjoitus- ja kilpailutoiminnan, jolloin viimeksi mainitun piiriin luetaan kuuluvaksi myös kilpailujen päättäjäistilaisuudet. Harjoitustoiminta on yleensä järjestettävä urheiluseurojen piirissä tapahtuvaksi, joiden käytettäväksi teollisuuslaitos vapaasti luovuttaa mahdollisesti palkkaamansa urheiluneuvojan. Urheiluneuvojan toimeen sopivaisuudesta antaa yhteinen keskuselin lausuntonsa sekä suunnittelee hänen kanssaan työohjelman.

3. Teollisuuslaitokset luovuttavat tasapuolisesti hallinnassaan olevat urheilukentät, harjoitushuoneet, kerhorakennukset, juhlasalit y.m. paikallisten Työväen Urheiluliiton ja Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton seurojen käyttöön.

4. Suurempia, koko tehtaan henkilökunnan käsittäviä kilpailuja järjestettäessä on ne pyrittävä mikäli mahdollista suorittamaan siten, että se

mahdollisimman vähän rajoittaa työntekijäin vapaa-ajan käyttömahdollisuuksia.

5. Työpaikkaurheilutoiminta ei saa vaikeuttaa vapaiden urheiluseurojen toimintaa.

6. Näiden ehtojen noudattamista valvoo Työväen Urheiluliiton ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton valitsema toimikunta, johon kumpikin järjestö nimeää kaksi edustajaa, SAK:n edustajan toimiessa puheenjohtajana. Tätä toimikuntaa voidaan täydentää siten, että siihen voivat nimetä edustajansa myös SVUL ja Työnantajain Liitto.

Edellämainitun sopimuksen pohjalla toimien allekirjoittaneet järjestöt toivovat, että vapaata urheilu- ja kansanvaltaista kasvatustyötä vaikeuttavat esteet poistuvat ja vapaa kansanurheilu pääsee kehittymään.

Helsingissä syyskuulla 1945.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y.
Työväen Urheiluliitto (TUL) r.y.

VIII. Palkka- ja hintakysymykset.

1. Palkkasäännöstelypäätöksen uusiminen.

SAK:n edustajakokouksen tekemän päätöksen perusteella oli SAK:n Työvaliokunta marraskuussa v. 1943 jättänyt valtioneuvostolle esityksensä palkkasäännöstelypäätöksen uusimisesta siten, että se rakentuisi täyden korvauksen pohjalle. Esitys oli koko vuoden 1944 ajan käsiteltävänä eri instansseissa ja vasta mainitun vuoden päättyessä se valmistui lopulliseen muotoonsa. Tammikuun 12 päivänä annettiin valtioneuvoston päätös asiasta. Päätös oli seuraava:

1 §. Työnantajain ja työntekijäin järjestöjä kehoitetaan vapailla neuvotteluilla pyrkimään sopimuksiin, jotka turvaavat elinkeinoelämälle häiriintymättömän toiminnan sekä takaavat työntekijöille kohtuullisen toimeentulon.

2 §. Palkkoja alkoon ilman palkkaneuvoston suostumusta nykyisestään korotettako muissa kuin 4 §:ssä mainituissa tapauksissa eikä enempää kuin 5 §:ssä määrätään. Tämän estämättä on kuitenkin ammattitaidon kehitymisestä tai muusta siihen verrattavasta syystä aiheutuva palkkojen kohtuullinen henkilökohtainen korotus sallittu.

3 §. Palkkoja alkoon nykyisestään alennettako muuten kuin palkkaneuvoston suostumuksella, mikäli niitä paikkakunnan tai työalan yleiseen tasoon verrattuna taikka muutoin ei ole pidettävä kohtuuttomina.

4 §. Palkkojen tarkistus on toimitettava kultakin täydeltä elinindeksiluvun 200 ylittävältä 10 pisteen pistejaksolta, kun indeksi on noussut ainakin lukuun, joka on kaksi pistettä sanotun pistejakson ylärajaa alempi tai kun se, nousematta tähän lukuun, on yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta ollut nousseena lukuun, joka on viisi pistettä mainittua ylärajaa alempi.

Elinkustannusindeksin laskelman pohjaksi otetaan koko viimeisen rauhavuoden, elokuu 1938—heinäkuu 1939, indeksi, mikä merkitään luvulla **100**.

5 §. Kussakin tarkistuksessa suoritetaan jokaisesta 10 indeksipisteen noususta sitä vastaava täysi korotus kulloinkin vallitseviin tunti- ja muihin aikapalkkoihin.

Edellisen momentin mukaisen palkkojen korotuksen yhteydessä tarkistetaan ja korjataan vastaavasti myös urakkapalkat. Sen ohella on työ- ja tuotantomenetelmien sekä raaka- ja tarveaineiden muutosten vaikutus huomioitava.

6 §. Jos jonkin paikkakunnan, työalan, yrityksen tai työpaikan palkkataso on palkkojen yleiseen kehitykseen nähden tai muutoin jäänyt alhaiseksi taikka jos samalla alalla eri työntekijäryhmien palkkoissa on muodostunut epäsuhde tai jos työ- ja tuotantomenetelmien sekä raaka- ja tarveaineiden muutokset tai muut erityisen painavat syyt sitä vaativat, voi palkkaneuvosto suostua palkkojen kohtuulliseen korotukseen tai määrätä sen toimitettavaksi. Tällöin on myös kiinnitettävä huomiota siihen, että ne palkat, joita vielä ei ole korotettu elinkustannusindeksin nousua vastaavalle tasolle, yleensä tarkistetaan tätä tasoa vastaaviksi.

Mikäli vissit palkat ovat muodostuneet kysymyksessä olevan alan ja työn sekä paikkakunnan yleiseen palkkatasoon nähden liiallisiksi, voidaan sellaiset palkat määrätä kohtuullisesti alennettaviksi taikka niiltä kieltää 5 §:ssä mainittu tarkistus tai vähentää sen määrää.

7 §. Palkkojen tarkistus tulee voimaan kuukausipalkkaa nauttiviin nähden sellaisen indeksiluvun, joka 4 §:n mukaan aiheuttaa palkkojen tarkistuksen, julkaisemista seuraavan kuukauden jälkipuolistolta lukien ja muiden osalta sen palkanmaksukuukauden alusta lukien, joka < nsiksi alkaa sanotun kuukauden 14 päivän jälkeen. Kuitenkin jos palkanmaksukausi on vähintään kaksi viikkoa ja se alkaa aikaisintaan viimeksi mainitun kuukauden 10 päivänä, toimitetaan palkkojen tarkistus tämän palkanmaksukuukauden alusta lukien.

8 §. Palkkaneuvoston tulee sitä koskevan valtioneuvoston päätöksen mukaisesti huolehtia tämän päätöksen toimeenpanosta.

9 §. Joka rikkoo tätä päätöstä, rangaistakoon niinkuin säännöstelyrikosten rankaisemisesta 30 päivänä joulukuuta 1943 annetussa laissa on säädetty, älköönkään sitä osaa työpalkasta, joka tämän päätöksen vastaisesti

on suoritettu, sallittako lukea kustannuksiin hintaa tai maksua määrät* tässä.»

Palkkasäännöstelypäättöksen uusiminen täyden korvauksen pohjalle ei kuitenkaan enää voinut rauhoittaa sitä levottomuutta, joka palkkamarkkinoilla oli patoutunut asian pitkällisen käsittelyn ja hintojen jatkuvan nousun seurauksena. Rinnan ammatillisten järjestöjen jäsenmäärän kasvun kanssa alkoi liikehtiminen palkkojen korotuksen puolesta. Sähkötyöläisten lakko tammikuussa oli ensimmäinen laajempi työtaistelu ja samoin eräillä elintarviketeollisuuden aloilla tapahtui murtautumista palkkasäännöstelyn puitteista.

SAK:n edustajat pois palkkaneuvostosta.

Kehitys johtikin siihen, että palkkaneuvoston toiminta muodostui merkityksettömäksi ja SAK:n Työvaliokunta päätti kutsua edustajansa palkkaneuvostosta, joka piti viimeisen kokouksensa maaliskuun 22 päivänä. Asiasta lähettämässään kirjelmässä mainitsi SAK:n Työvaliokunta seuraavaa:

»Keskusliitto on jo pitemmän aikaa suurella epäilyksellä suhtautunut sosiaaliministeriön alaisen palkkaneuvoston toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen. Myöskin useat keskusliittoomme kuuluvat järjestöt ovat eri yhteyksissä vaatineet keskusliittoamme, kutsumaan edustajansa pois palkkaneuvostosta siten korostaaksemme palkka-asioiden järjestelyn kesämättömyyttä nykyisessä muodossaan.

Sen jälkeen kun palkkasäännöstely viimeksi vahvistettiin kuluva vuoden tammikuussa tehdyllä valtioneuvoston päätöksellä vasta runsaasti vuoden kuluttua siitä, jolloin keskusliittomme oli esittänyt pakottaviin syihin vedoten sen uudistamista, on ilmennyt seikkoja, jotka niinikään kehoittavat keskusliittoamme kutsumaan edustajansa palkkaneuvostosta.

Palkkaneuvoston puheenjohtaja erosi joitakin aikoja sitten toimestaan siten osoittaakseen mieltään sen tohdosta, että palkkojen korotuksessa oli menty pitemmälle kuin mitä hän piti oikeana. Hyväksymättä hänen julkisuudessa esittämiään perusteluja, mutta pitäen tarpeettomana niiden johdosta tässä yhteydessä sen tarkemmin lausua käsitystään keskusliitto toteaa, että sosiaaliministeriö ei ole pitänyt mahdollisena täyttää puheenjohtajan avointa paikkaa siten ilmeisesti osoittaen, että palkkaneuvoston toiminta ministeriönkin mielestä on joutunut määrättyyn kriisikohtaan.

Toiseksi keskusliittomme kiinnittää huomiota siihen, että sosiaaliministeriö on eräissä viimeaikaisissa palkkojen järjestelyissä suostunut sellaisiin korotuksiin, joita toisaalta selitetään korkeammiksi kuin mitä voimassa oleva palkkasäännöstelypäättös edellyttää. Ymmärtäen täysin sosiaaliministeriön kannanoton puheenaolevissa tapauksissa ja sen omasta puolestaan hyväksyen keskusliittomme toteaa, että tällaisten väitteiden jälkeen

on epätietoista, voidaanko nykyistä palkkasäännöstelypäättöstä pitää vielä massaolevana.

Tältäkin kohdalta palkkaneuvoston valvoma palkkasäännöstely on siten joutunut kriisiin. Palkkaneuvoston toiminta pyrkii tästä huolimatta toimimaan ikäänkuin ei mitään olisi tapahtunut. Sen sekaantuminen palkkojen järjestelyyn ei tapahdu sellaisella pohjalla, että se herättäisi arvonta- ja luottamusta palkansaajien keskuudessa. Jäljelle on sen toiminnasta jäänyt ainoastaan vain se, että jokainen palkkojen järjestely, mihin palkkaneuvoston toimisto sekaantuu viipyy, mistä johtuu, että asianomaisten palkkatyöläisten keskuudessa ärtymys ja levottomuus kasvavat niin suuriksi että keskusliittomme — yhtä vähän kuin sen jäsenjärjestötkään — ei voi jäsentensä edessä vastata tällaisesta viipymisestä. Keskusliittomme on siten pakotettu ilmoittamaan, että sen edustajat eivät enää osallistu palkkaneuvoston työskentelyyn. Keskusliittomme on valmis osallistumaan mahdollisiin neuvotteluihin niistä muodoista, joita noudattaen valtiovalta tulisi vastaisuudessa seuraamaan ja tarpeen mukaan ohjaamaan palkkojen kehitystä.»

5 mk korotus.

Rauhattomuuden työmarkkinoilla edelleen jatkuessa ryhdyttiin valmistelevaan uutta palkkapäätöstä, jonka synnytyks on kuitenkin oli vaikean työn takana. Tässä vaiheessa joutui valtioneuvosto määrittelemään n.s. 5 mk väliaikaisen korotuksen linjan. Asian johdosta käytiin neuvotteluja valtioneuvostossa pääministerin johdolla, jolloin saapuvilla olivat työnantajain, maataloustuottajain ja työntekijäin edustajat. Korotuksesta annettiin myöhemmin julkisuuteen seuraavat ohjeet:

»Kun on esiintynyt epätietoisuutta siitä, miten valtioneuvostossa huhtik. 28 p:nä hallituksen ja asianomaisten järjestöjen kesken tehtyä sopimusta yleisestä palkkojen väliaikaisesta korotuksesta on tulkittava, hinta- ja palkkaneuvosto ilmoittaa tiedoksi seuraavaa:

Korotuksen suuruus

Tuntipalkkojen kohdalla on korotus yleensä 5 markkaa tunnilta. Kuu-kausipalkat koroitetaan yleensä 1,000 markalla. Maatalous-, metsä- ja uittotyöpalkkojen koroituksiin nähden noudatetaan kuitenkin, mitä niistä erikseen on määrätty.

Alaikäiset, oppilaat ja harjoittelijat sekä vajaakuntoiset saavat korotuksen, joka on suhteellinen heidän palkkoihinsa.

Mikäli palkkaan sisältyy huomattavia luontoisetuja, kuten asunto ja ruoka, voidaan korotuksen määrää alentaa, kuitenkin enintään puoleen korotuksen täydestä määrästä.

Koroituksen toimeenpano aika.

Maatalous-, metsä- ja uittotyöpalkkoja lukuunotamatta palkankorotus ei tule voimaan automaattisesti eikä se ole takautuva, vaan toimeenpannaan siitä ajankohdasta lukien, jolloin työntekijät ovat tehneet tai tekevät tätä tarkoittavan esityksen työnantajalle.

Aikaisemmin toimeenpantujen koroitusten huomioiminen.

Palkankorotukseen ovat oikeutettuja kaikki ne työntekijäryhmät, joiden palkkoja ei viime aikoina ole vastaavasti korotettu. Palkankorotuksesta sovittaessa verrataan palkkoja sopimuksessa mainittuihin rakennus-, raskaan teollisuuden ja paperiteollisuuden palkkoihin, ja sikäli kuin ne ovat suhteellisesti jääneet näistä jälkeen, on korotus annettava.

Korotus koskee yleensä vain päätoimia. Osapäivätyötä tekeville, kuten siivoutöitä suorittaville, sanomalehtien kantajille j.n.e., lasketaan korvaus 5 markan tuntipalkan korotus'a soveltamalla päivittäiset työtunnit huomioonottaen.

Korotus viipymättä toimeenpantava.

Hinta- ja palkkaneuvosto haluaa erityisesti korostaa sitä, että työnantajat viivyttämättä toimeenpanevat edellämainitun palkankorotuksen sekä toiselta puolen, että työntekijät pidättyvät kehittämästä tämän vaatimuksen puitteissa työtaistelua.

Epäselvissä tapauksissa antaa sosiaaliministeriön palkkaosasto lähempiä ohjeita.»

Hallituksen hinta- ja palkkaohjelma.

Toukokuun lopussa hallitus ohjelmassaan määritteli hinta- ja palkkapoliittikkansa periaatteet. Hallituksen ohjelmassa lausuttiin seuraavaa:

»Hallituksen myötävaikutuksella saatiin toisaalta työntekijäin ja toisaalta työnantajain järjestöjen sekä maataloustuottajain edustajain kesken viime kuun lopussa aikaan väliaikainen hinta- ja palkkauskysymysten järjestely, joka olisi voimassa kunnes hallituksessa tekeillä oleva yksityiskohtainen hinta- ja palkkapoliittinen ohjelma valmistuisi. Valtioneuvosto on t.k. 18 p:nä vahvistanut ohjelman periaatteet ja samalla antanut tarvittavat päätökset sekä antanut asiasta seuraavan julkilausuman:

Tämän ohjelman tarkoituksena on hinta- ja palkkatason vakauttaminen. Tällöin on täytynyt ottaa huomioon ne tosiasialliset mahdollisuudet, mitkä ovat olemassa pysyvän työrauhan luomiseen. Näin muodostuva uusi palkkataso merkitsee käytännössä tarpeellisia palkankorotuksia sekä eri palkoissa nykyään vallitsevien epätasaisuuksien poistamista. Tasoitukset on pyrittävä toteuttamaan silmälläpitäen työntekijäin erilaista ammattitaitoa ja työ-

tehoa, erikoisia työolosuhteita sekä elinkustannusten kalleuseroja eri paikkakunnilla. Suuresti vähentyneen kulutustavarain saannin sekä työoloissa sodan aikana tapahtuneiden muutosten johdosta on kuitenkin ollut pakko supistaa niitä suhteellisia palkkaeroja, jotka ennen sotaa olivat tavallisia. Taloudellinen asemamme, jolle edelleen on leimaa antavana tärkeiden kulutustavaroiden ja raaka-aineiden niukkuus, edellyttää, että yhteiskunnan jäsenten tulot saatetaan lähemmäksi toisiaan, jolloin hyödykkeiden jakaantuminen tulee sosiaalisesti oikeudenmukaisemmaksi.

Erityisesti alempien ja tällöin lähinnä maatalouspalkkojen tuntuva korotus aiheuttaa korjauksia myös hintatasossa. Niinpä maataloustuotteiden hintoja on jouduttu korottamaan, koska maataloustuotanto muuten olisi kannattamatonta ja koska maataloudessa oman perheen työ ei tulisi korvatuksi kuin palkkatyö uusien, kesäkuun 1 päivänä voimaan tuleviin maatalouspalkanormeihin perustuen. Korotuksen suuruuteen on osaltaan vaikuttanut se, että maataloustuotteiden vahvistettu hintataso viime vuoden aikana on laskelmien mukaan ollut yleistä hintatasoa alhaisempi.

Hallituksella on syytä odottaa, että maataloustuotteille nyt vahvistetut uudet luovutushinnat ovat omiaan kiihdyttämään maataloustuotantoa ja tuomaan säännöstelltyyn kauppaan enemmän hyödykkeitä. Tähän päämäärään hallitus aikoo pyrkiä myös tekemällä voitavansa väkilannoitteiden ja öljyväkirehujen saannin lisäämiseksi. Muidenkin tärkeimpien kulutustavaroiden tuotannon ja tuonnin edistämiseen tullaan kiinnittämään vakavaa huomiota.

Palkkatason ja maataloustuotteiden hintojen vakauttaminen merkitsee tietenkin tuotantokustannusten nousua muillakin elinkeinoelämän aloilla, eikä siitä aiheutuvia hintojen tarkistuksia voida kokonaan välttää. Mutta hintojen nousu on rajoitettava mahdollisimman vähäiseksi, jotta aha-palkkojen tapahtunut korotus voisi merkitä sellaista reaalin toimeentuloerojen paranemista, mikä nykyoloissa suinkin käy päinsä.

Koska elinkustannuksiin välttämättömästi vaikuttavien maataloustuotteiden hintojen korotus yllämainituista syistä on suhteellisen suuri, on hallitus katsonut, että kuluttajien reaaliostokyvyn tukemiseksi on maksettava sanottujen hintojen noususta osa vakauttamispalkkioiden muodossa. Sitäpaitsi annetaan suuriperheille erikoishelpotus järjestämällä lasten korteilla myytävästä maidosta lisäalennus. Valtioneuvosto on pitänyt näitä toimenpiteitä tätänykyä välttämättöminä, vaikka se tietää suurta rasitusta valtion taloudelle.

Yllämainittujen periaatteiden käytännöllistä toteuttamista valvomaan ja ohjaamaan on valtioneuvosto niiden neuvottelujen perusteella, joita se on käynyt työntekijäin ja työnantaain järjestöjen kanssa, asettanut sosiaaliministeriön alaisena toimivan hinta- ja palkkaneuvoston.

Hinta- ja palkkaneuvoston onnistuminen tärkeässä tehtävässään edellyttää, että se nauttii kaikkien asianomaisten piirien luottamusta. Tämän

onkin hallitus ottanut huomioon neuvoston kokoonpanossa. Neuvoston lähimpänä tehtävänä on laatia yksityiskohtaiset ohjeet valtioneuvoston tekemien periaatepäätösten soveltamisesta ja saattaa ne asianomaisten tietoon. Sen jälkeen neuvosto seuraa ja ohjaa hintojen ja palkkojen kehitystä hallituksen vahvistamien periaatteiden mukaan.

Valtioneuvosto on antanut hinta- ja palkkaneuvoston tehtäväksi myös tutkia, miten nykyisen elinkustannusindeksin laskuperusteita olisi muututtu niiden olosuhteiden vuoksi tarkistettava ja millais en keskinäiseen suhteeseen hintojen ja palkkojen korjaukset aikanaan asetetaan. Rahan arvon tukeminen, reaali-palkan korottaminen ja sotakorvausten suorittaminen edellyttää käytettävissä olevien erilaisten tavaroiden ja tuotteiden määrän huomattavaa lisääntymistä. Sen vuoksi kotimaista tuotantoa on tehostettava ja kauppasuhteita ulkomaiden kanssa edelleen kehitettävä. Tämä kaikki on kuitenkin mahdollista ainoastaan sillä edellytyksellä, että nyt tehdyt päätökset saavat aikaan tähän asti suuremman vakavuuden hinta- ja palkkasuhteissa.

Hallitus on rakentanut tämän ohjelman siinä luottamuksessa, että niin työntekijät kuin työnantajat sekä kuluttajat ja tuottajat omaksuvat ne velvoitukset, jotka hallituksen vakauttamisohjelma heille asettaa, tyytyvät hinta- ja palkkakysymyksissä mahdollisesti syntyneissä erimielisyyksissä hinta- ja palkkaneuvoston ratkaisuun sekä pyrkivät kaikkiin tavoin tuotannon tehostamiseen.»

Uusi palkkasäännöstelypäätös.

Hallituksen uuden hinta- ja palkkaohjelman valmistelun aikana saatettiin n.s. 5 mk korotus voimaan eri alojen palkkauksessa. Ehdotuksen tekeminen uudeksi palkkasäännöstelypäätökseksi jäi uuden hintojen ja palkkojen tarkkailua valvomaan asetetun elimen, hinta- ja palkkaneuvoston tehtäväksi. Neuvostoon oli myöskin SAK esittänyt ehdokkaansa. Neuvoston puheenjohtajana on valtioneuvoston määräämä ministeri ja jäsenenä kahdeksan jäsentä, joista kaksi edustaa työntekijöitä, kaksi teollisuudenharjoittajia ja kaksi maataloustuottajia. Lisäksi ovat jäseninä hinta- ja palkkaosaston johtajat, joiksi nimitettiin SAK:n ehdottamat henkilöt.

Ehdotuksen uudeksi palkkasäännöstelypäätökseksi valmistuttua, antoi valtioneuvosto kesäkuun 19 päivänä asiaa koskevan päätöksensä, joka oli seuraava:

»Valtioneuvosto on talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 1 §:n nojalla, sellaisena kuin se on 7 päivänä elokuuta 1942 annetussa laissa, sosiaaliministeriön esittelystä päättänyt:

¹ §.

Kiinteän ja oikeudenmukaisen hinta- ja palkkatason aikaansaamiseksi on asianomaisten työnantajain ja heidän järjestöjensä sekä toiselta puolen työntekijäin järjestöjen keskenään tekemissä palkka- ja työehtosopimukset.

sisä pyrittävä muun ohella vakaannuttamaan palkat tasolle, joka takaa työntekijälle kohtuullisen ja hänen työtään vastaavan toimentulon. Hintaja palkkaneuvosto valvoo ja ohjaa sekä avustaa valtioneuvoston tekemien periaatepäätösten puitteissa tässä tehtävässä.

2 §.

Työn laatua ja ammattitaitoa silmällä pitäen palkat on sovellettava niitä perusteita noudattaen, jotka eri työaloilla ja palkkaryhmissä ovat vuosien kuluessa kehittyneet.

Asianosaisten kesken tehtävissä sopimuksissa on määriteltävä kunkin työntekijäryhmän palkka.

Asianosaisilla ei ole oikeutta muuten kuin valtioneuvoston tai hinta- ja palkkaneuvoston palkoista antamien periaatepäätösten taikka sosiaaliministeriön palkkaosaston ohjeiden puitteissa suorittaa palkkojen tai palkkoihin liittyviä työehtoja koskevia järjestelyjä.

3 §.

Kunnes uusi, maan eri alueiden kalleussuhteita osoittava laskelma aikaansaadaan, jaetaan, ellei joillakin aloilla ole toisin sovittu, palkkojen kohtuullisen tason määrittelemiseksi eri paikkakunnat niiden elinkustannusten kalleuden perusteella neljään paikkakuntaluokkaan. Kalleimmat paikkakunnat kuuluvat I luokkaan.

Milloin erityiset syyt vaativat tai milloin asianomaiset järjestöt eivät ole asiasta päässeet sopimukseen, sosiaaliministeriö voi hinta- ja palkkaneuvoston esityksestä määrätä palkat paikkakunnalla korkeammiksi kuin I luokka edellyttää.

4 §.

Täysin työkykyisten, 18 vuotta täyttäneiden henkilöiden tuntipalkat joita työn laadusta ja työalasta riippuen palkkoja sovellettaessa on ohjeena käytettävä, ovat eri palkkaryhmissä ja eri paikkakuntaluokissa:

		Paikkakuntaluokat			
Miehet	I	II	III	IV	
1. palkkaryhm.	27: —	25: 75	24: 25	23: —	
2. »	30: —	28: 50	27: —	25: 50	
3. »	32: —	30: 50	28: 75	27: 25	
4. »	35: —	33: 25	31: 50	29: 75	
Naiset					
1. palkkaryhm.	23: —	25: —	21: 75—23: 75	20: 75—22: 50	19: 50—21: 25
2. »	26: —	24: 75	23: 50	22: —	
3. »	27: —	25: 75	24: 25	23: —	
4. »	29: —	27: 50	26: —	24: 75	

Erilaatuiset työt jaetaan palkkaryhmiin seuraavasti:

1. palkkaryhmä: apu- ja sekatyöt ja niihin verrattavat työt sekä keveät työt;
2. palkkaryhmä: yksinkertaiset vaihetyöt, jotka edellyttämättä kysymyksessä olevan alan täydellistä ammattitaitoa vaativat työntekijältään tottumusta suorittamaan vain määrätty työvaihe koneellisessa tuotannossa tai ammattiin kuuluvassa työssä sekä muut suhteellisen raskaat tai suhteellisesti vähän ammattitaitoa vaativat työt;
3. palkkaryhmä: ammattityöt;
4. palkkaryhmä: vaativat ammattityöt.

Raskaissa apu- ja sekatoissa määräytyvät naisten palkat 1 ja 2 momentin määräyksistä poiketen rakennuslalla 4 palkkaryhmän ja muilla aloilla 2—3 palkkaryhmän tuntipalkkojen mukaan.

Milloin palkkataso jollakin työalalla työn laadusta tai työntekcon vaikeuttavista yleisistä olosuhteista johtuen aikaisemmin on ollut palkkojen yleistä keskitasoa alhaisempi tai korkeampi, on työalan palkat sovitettava enintään 5 % 1 ja 2 momentissa mainittuja paikkamääriä alhaisemmiksi tai korkeammiksi.

15—17 vuotiainen, oppilaiden ja heihin verrattavien palkka on asianomaisen iästä, oppisuhteista, työkyvystä ja työtaidosta riippuen 40—100 % kysymyksessä olevan alan ja paikkakunnan ammattityöntekijäin tuntipalkasta.

Sen mukaan, poikkeavatko työntekijän työtaito, työteho tai kokemus taikka hänen ehtävänsä hänelle asettamat vaatimukset kysymyksessä olevan työntekijäryhmän yleisestä keskitasosta, voidaan hänelle maksaa enintään 10 % alhaisempi tai enintään 15 % korkeampi palkka kuin työntekijäryhmille edellisten momenttien mukaan on maksettava.

Lyhytaikaisissa, samoin kuin erittäin raskaissa ja erittäin likaisissa töissä on työnanta alla oikeus maksaa enintään 15 %:lla korotettua palkkaa. Milloin tällaisista töistä maksettavista palkoista vakiintuneen tavan mukaisesti kuitenkin voimassa olevissa sopimuksissa on toisin määrätty, noudatetaan sopimuksia.

Milloin jokin työ tai toimi edellyttää edellä 2, 4, 6 ja 7 momentissa mainittua perusteellisempaa perehtymistä, koulutusta ja opintoja sekä tutkintoja taikka erikoisia henkilökohtaisia ominaisuuksia, kykyjä ja lahjakkuutta, voidaan siitä maksaa palkkaa tämän päätöksen määräyksistä poiketen. Palkkojen suuruutta määrättäessä noudatettakoon tällaisissakin tapauksissa oikeudenmukaisuutta ja kohtuutta sekä järkevää suhteellisuutta, ja on sosiaaliministeriön palkkaosastolla, tarvittaessa hinta- ja palkkaneuvostoa kuultuaan, valta antaa tässä kohden tarkempia ohjeita.

5 §.

Muut aikapalkat kuin tuntipalkat määräytyvät, mikäli kysymyksessä ovat tämän päätöksen alaiset palkat, samassa suhteessa kuin tuntipalkat.

13**§.**

Milloin palkkaan sisältyy luontoisetuja, lasketaan niiden raha-arvo sosiaaliministeriön vahvistaman hinnoittelun mukaan.

7 §.

Niillä aloilla, joilla palkkasopimuksissa ei ole urakkatyöperusteita määrätty, on tällaisena urakkatyön hinnoittelun perusteena pidettävä vähintään 30 %:n lisäystä tuntityöhön verrattuna.

Niille työntekijöille, joille ei heidän työalallaan yleisesti vallitsevan tavan mukaisesti voida järjestää urakkatyötä, voidaan maksaa 15 %:lla korotettua tuntipalkkaa.

8 §.

Sen jälkeen kun palkat eri aloilla ovat tämän päätöksen mukaisesti tasoitettut ja vakautetut, voidaan korotuksia niihin hinta- ja palkkaneuvoston suostumuksella sallia yleensä vain tämän päätöksen edellyttämässä puitteissa taikka milloin valtioneuvosto niin määrää tai milloin valtioneuvosto korottaa ohjepalkaksi vahvistamaansa 18 markan tuntipalkkaa maataloudessa.

9 §.

Julkioikeudellisessa työsuhteessa olevien palkat eivät kuulu tämän päätöksen alaisuuteen.

Maatalous-, metsä- ja uittotyöpalkkojen säännöstelyssä noudatetaan, mitä niistä on erikseen määrätty.

10 §.

Jos jonkin työalan, yrityksen tai työpaikan palkat ovat yleisestä palkkatasosta poikkeavia, on sosiaaliministeriön palkkaosastolla valta määrätä ne uudelleen järjestettäväksi.

ii §.

Hinta- ja palkkaneuvoston asiana on epäselvissä tapauksissa ratkaista, mihin palkkaryhmään mikin työ on luettava.

12 §.

Työnantajain ja heidän järjestöjensä sekä työntekijäjärjestöjen kesken tehdyt palkka- ja työehtosopimukset tulevat voimaan sopimuksissa määrättyinä aikoina. Tehdystä sopimuksesta työnantajan on tehtävä ilmoitus sosiaaliministeriön palkkaosastolle, jolla on valta, jos sopimus sisältää jotakin valtioneuvoston tai hinta- ja palkkaneuvoston vahvistamien ohjeiden ja periaatepäätösten vastaista, vaatia siihen muutosta, jolloin hinta- ja palkkaneuvosto päättää asiasta.

13 §.

Sosiaaliministeriöllä on valta määrätä työnantaja antamaan paikkailmoituksia.

Työnantaja on velvollinen vaadittaessa esittämään palkkatarkkailijalle palkkatodisteet ynnä muun selvityksen työntekijänsä palkoista.

Viranomaisen ei saa ilmaista paikkailmoituksista saamiaan tietoja muuten kuin virkatehtävissä viranomaisille.

14 §.

Joka rikkoo tätä päätöstä, rangaistakoon niin kuin säännöstelyrikosten rankaisemisesta 30 päivänä joulukuuta 1943 annetussa laissa on säädetty, älköönkä sitä osaa työpalkasta, joka on tämän päätöksen vastaisesti suoritettu, sallittako laskea kustannuksiin hintaa tai maksua määrättäessä.

15 §.

Tällä päätöksellä kumotaan työpalkkojen säännöstelystä 12 päivänä tammikuuta 1945 annettu valtioneuvoston päätös.

Palkkasäännöstelypäätöksen tulkintaohjeita.

Hinta- ja palkkaneuvosto on jälkeenpäin antanut palkkasäännöstelypäätöksen tulkinnasta seuraavat ohjeet:

4 ja 7 §:n edellyttämät lisäykset,

4 § 7 momentin mukainen lyhytaikaisissa samoin kuin erittäin likaisissa ja raskaissa töissä maksettava 15 % korotus, 4 § 6 momenttiin perustuva henkilökohtainen korotus tai alennus sekä 7 § 2 momentissa mainittu korotus lasketaan sanotun päätöksen 4 §:n 1 ja 4 momenttien mukaiselle ohjepalkalle.

Urakkahinnoittelun pohjana on pidettävä 4 § 1 ja 4 momenttien perusteella muodostunutta ohjepalkkaa. 4 § 7 momentin edellyttämä lisä suoritetaan ohjepalkasta laskettuna erillisenä markkamääräisenä korvauksena työtuntien mukaan.

4 § 7 momentin soveltaminen likaisissa töissä (2, 11, 45)

Likaisuuslisä voidaan maksaa ainoastaan erittäin likaisista töistä. Vaikka palkkasäännöstelypäätöksen sanamuodon perusteella ei voidakaan aina ilm-ад muuta ratkaista, onko korotus annettava vai kiellettävä, on kuitenkin pidettävä selvänä, että yksin työn likaisuudesta annettavaa korotusta voidaan käyttää vain suhteellisen rajoitetussa määrin eikä yleisluontoisena, koko alan käsittävänä tasokorotuksena. Lain sanonta »Lyhytaikaisissa, samoin kuin erittäin raskaissa ja erittäin likaisissa töissä on työnantajalla oikeus maksaa enintään 15 %:lla korotettua palkkaa», on ymmärrettävä siten, että tämänlaatuista töistä voi korotus vaihdella 0—15 %:iin. Koro-

tuksen suuruutta arvosteltaessa voidaan kohtuullisessa määrin nojautua aikaisempaan käytäntöön.

Edelläolevaan viitaten hinta- ja palkkaneuvosto korostaa, että palkkasäännöstelypäätöksen 4 §:n 7 momenttia on harkiten sovellettava.

4 § 7 momentin soveltaminen erittäin raskaissa töissä (30. 11. 45)

Niille muuten 1 palkkaryhmään kuuluville työntekijöille, jotka työn suhteellisen raskauden perusteella on siirretty 2. palkkaryhmään, on palkkasäännöstelypäätöksen 4 § 7 momentin mukaisissa erittäin raskaissa töissä maksettava sanotussa momentissa mainittua korotusta pitämällä perustana heille 1 palkkaryhmään kuuluvista töistä määräytyvää palkkaa.

4 § 8 momentin soveltaminen (29. 10. 45)

Sellaisissa tapauksissa, joissa asianomainen muuten 4. palkkaryhmään luettava työntekijä on erikoiskurssien, lisätutkintojen jne. perusteella kehitynyt ammattitaitoisena korkeammalle kuin työpaikan vaativien ammattitöiden suorittajien yleinen ammattitaso edellyttää, voidaan näille palkkasäännöstelypäätöksen 4 §:n 8 momentin perusteella työnantajan harkinnan mukaan myöntää enintään 15 %:n suuruinen palkanlisä edellyttäen, että ko. henkilöiden palkat ovat aikaisemminkin olleet vastaavalla tasolla. Tähän momenttiin perustuvat korotukset on kuitenkin, milloin on kysymys useampia työntekijöitä käsittävästä työntekijäryhmästä, alistettava hinta- ja palkkaneuvoston hyväksyttäväksi.

7 § 2 momentin tulkinta (17. 11. 45)

Yllämainitun, palkkasäännöstelypäätöksen 7 §:n 2 momentin soveltamisen suhteen vallinneen epätietoisuuden sekä todettujen tulkintaerimielisyyksien johdosta on hinta- ja palkkaneuvosto katsonut tarpeelliseksi omak-sua seuraavat yksityiskohtaisemmat ohjeet:

1. Momentissa esiintyvä sanonta »työalallaan» ei ilman muuta tarkoita koko teollisuus- tai työalaa, vaan näissä esiintyviä suppeampia ammatti- ja työaloja, joilla urakatöitä tosiasiallisesti on yleisesti suoritettu.

2. *Yleisesth vallitsevaksi tavaksi voidaan urakkatyön järjestäminen katsoa, jos urakkatyötä tehdään yli 50 % kysymyksessä olevan ammatti- tai työalan töistä.

3. Sanonta, että työntekijöille voidaan maksaa 15 %:lla korotettua palkkaa, ilmaisee sen korkeimman määrän, joka 1. ja 2. kohtien edellyttämässä tapauksissa voidaan työntekijöille urakkatyön puuttumisen johdosta maksaa tuntipalkan lisäksi.

4. Sanonta, »tuntipalkkaa» tarkoitetaan palkkasäännöstelypäätöksen 4 §:n 1—3 momenttien mukaan määräytyvää ohjepalkkaa tai muuta sitä vastaavaa normaali- taikka sopimuspalkkaa lisättynä tai vähennettynä

SAK. Vuosikirja 1945.

niillä korotus- ja alennusprosentteilla, joita palkkasäännöstelypäätöksen 4 §:n 4—8 momentit mahdollisesti aiheuttavat.

5. Kysymys siitä, *voidaanko* jokin työ järjestää joillekin työntekijöille urakalla suoritettavaksi vai eikö, on katsottava lähinnä työnantajan ja työntekijän tai heidän järjestöjensä kesken sovittavaksi ottamalla huomioon työpaikalla vallitsevat tosiasialliset olosuhteet ja muut asiaan vaikuttavat seikat ja näkökohdat.

6. Epäselvissä tapauksissa ratkaisee hinta- ja palkkaneuvosto tai sosiaaliministeriön palkkaosasto.

Vuorotyölisä tilapäisissä vuorotöissä.

Valtioneuvosto on määrännyt,

1) että niissä työpaikoissa ja niillä aloilla, joissa vuorotyötä tekeville työntekijöille ennen Valtioneuvoston kesäkuun 19 päivänä 1945 antaman palkkasäännöstelypäätöksen voimaantuloa vakiintuneen tavan mukaisesti on erityistä vuorotyölisää maksettu, sitä edelleenkin voitaisiin maksaa samoilla perusteilla ja enintään saman suuruisena kuin ennen mainitun päätöksen voimaantuloa;

2) että vuorotyölisän käytäntöön ottaminen työaloilla ja tapauksissa, jolloin sitä ei aikaisemmin ole sovellettu, voidaan sallia ainoastaan sellaisissa tilapäisissä vuorotöissä, joissa työn laatu ei vaadi tai vakiintunut käytäntö ei edellytä sen jatkuvaa suorittamista vuoroissa. Korvauksen suuruus kaksivuorotyössä toiselta vuorolta (ns. iltavuoro) saa olla enintään 10 % sekä kolmivuorotyössä ensimmäiseltä vuorolta (ns. yövuoro) enintään 20 %, ja kolmannelta vuorolta (ns. iltavuoro) enintään 10 % sekä

3) että hinta- ja palkkaneuvostolla, jolta kummassakin edellä mainitussa tapauksessa on anottava lupa vuorotyölisän maksamiseen, on oikeus antaa, lähempiä ohjeita tämän päätöksen soveltamisesta.

2. Korpilakot.

Hintojen jatkuvasti noustessa ilmeni palkkatyöntekijäin joukossa täysin ymmärrettävää levottomuutta, joka purkautui myöskin harkitsemattomiin ja järjestöjen ulkopuolella toimeenpantuihin korpilakkoihin. Tämän vuoksi katsoi SAK:n Työvaliokunta välttämättömäksi lähettää ammatillisille perusjärjestöille seuraavan kiertokirjeen, joka kehoitettiin lukemaan järjestöjen kokouksissa:

»Välirauhan jälkeen on Suomessa vallinnut täydellinen lakkovapaus, kun sitävastoin useimmissa muissa sotaikäyneissä ja miehityksissä maissa, Englantia ja Amerikan Yhdysvaltoja lukuunottamatta, avoimet työtaistelut ovat joko kokonaan kiellettyjä tai suuresti rajoitettuja. Lakkoase on kuitenkin kaksiteräinen, joka voi välillisesti haavoittaa myöskin käyttäjänsä. Nykyoloissa vähäisempikin lakko jossakin talouselämän avainkoh-

dassa voi aiheuttaa vakavia häiriöitä ja vaarantaa elintarvikkeiden saannin melkoisen pikaisesti. Lakko vaikuttaa työnantajiin, mutta toisaalta jokainen työnseisaus hidastaa tuotantoa ja siten pitkittää kaikenlaista trokausta ja hintojen kiskontaa.

Lakkovapauden säilyttäminen on kuitenkin palkkatyöväestölle mitä ensiarvoisinta. Ilman sitä työväestö jäisi liian suuressa määrin työnantajista riippuvaksi. Se on myös välttämätöntä silloinkin, kun palkkoja ohjataan valtiojohtoisesti, neuvottelujen ja sopimusten jouduttamiseksi.

Mutta tätä tärkeintä asettamme ei ole käytettävä harkitsemattomasti. Kansantaloutemme on onnettoman sodan johdosta joutunut sellaiseen kriisivaiheeseen, jossa pieninkin tuotannon häiriö jarruttaa sen tervehtymistä. Palkkatyöväestön asemaa ei tällä hetkellä voida korjata yleisellä työpalkkojen rahamääräisellä korottamisella koska kukaan ei voi käyttää seteleitä sellaisenaan ravinnoksi tai muiden tarpeittensa tyydyttämiseen — vaan tuotannon kohottamisella. Vasta sen jälkeen kun tämä on tapahtunut ja kun sen yhteydessä ankaran hirtasulun avulla rahamme arvo on vakautettu, voidaan todelliset ja kestävät reaalitypalkat määritellä.

Ammatilliset järjestöt ovat yhteisesti neuvotellen suostuneet noudattamaan kuluvan vuoden kesäkuun 19. p:nä annettua valtioneuvoston palkkaohjepäätöstä ja siihen liittyviä palkkasäännöstelymääräyksiä, joiden avulla rahapalkkoja suuresti korotettiin. Me tiedämme myöskin, että niissä on heikkouksia niinkuin kaikessa inhimillisessä toiminnassa. Voimassa olevan palkkaohjepäätöksen avulla on kuitenkin saatu poistetuksi ne pahimmat epäkohdat, joihin maamme sodanaikainen palkkapolitiikka oli johtanut prosentuaalisine korotuksineen. Sen avulla on myöskin saatu korjatuksi monia palkkausjärjestelmässämme aina vallinneita »historiallisia kuoppia», ennenkaikkea sekatyöläisten ja naisten kohdalta. Voimakkaiden ja jatkuvasti noususuunnassa olevien ammatillisten järjestöjen tässä suhteessa tapahtunut vapaaehtoinen toiminnan rajoittaminen on ymmärrettävissä vain siten, että me tahdomme tällä tavoinkin lojaalisesti tukea valtiovaltaa sen pyrki-
myksissä talouselämämme vakauttamiseksi.

Me näemme palkkaohjepäätöksen rikkoutumisen alentavan elintasoamme entisestään, siirtävän taloudellisen nousun ehkä paljon myöhäisemmäksi, jolloin se muodostuu palkkatyöväelle vielä nykyistä raskaammaksi. Vain järjestövoimamme vahvistumisen ja yhteiskunnallisen vaikutusvaltamme laajentumisen avulla voimme pysyvästi turvata työntekijöille kuuluvan osan lisääntyneestä tuotannosta.

Eräät viimeaikaiset tapahtumat kuitenkin osoittavat, ettei lakko-oikeuttamme ole aina käytetty kyllin harkitusti. Sellaiset pikkuiset lakkokahakat, joita siellä täällä on sattunut, eivät suinkaan vie yhteistä asiaamme eteenpäin, vaan päinvastoin särkevät rintamamme. Ne voivat myöskin johtaa siihen, että hallitus pyrkiessään turvaamaan sotakorvaustemme suoritukset ja yleisen tuotannon kohottamisen, on määrättyssä tilanteessa pakoitettu

joko rajoittamaan tai kieltämään avoimen työtaisteluoikeutemme. Jos näin kävisi, niin se olisi tappio ammatilliselle liikkeelle ja koko palkkatyöväenluokalle.

Tämän vuoksi SAK vetoaa jäsenliittoihinsa ja perusjärjestöihinsä kehoittaen jäsenistöä ja samalla kaikkia työtätekeviä varomaan ilman ammatillisten keskusjärjestöjen asianomaista lupaa lähtemästä avoimeen työtaisteluun. Työtätekevien koko voima on koottava kurinalaisiin ammatillisiin järjestöihin, joissa luodaan pohja ja edellytykset siirtyäksemme jälleen koko rintamallamme eteenpäin silloin kun ajankohta antaa siihen reaaliset mahdollisuudet.

Ammatillisten järjestöjen on päästävä nykyistä tehokkaammin valvomaan tuotantoa ja tarvikkeiden jakelua. Merkkejä siitä, että näin tuleekin tapahtumaan on jo olemassa. Tämä edellyttää kuitenkin ammattiyhdistysväeltä lujaa yhtenäisyyttä ja harkittua järjestöpäätösten kunnioittamista.

3. Valtion viran ja toimen haltijain palkkauskysymys.

Valtion viran tai toimen haltijoille suoritettavaa kalliinajanlisää on vuonna 1945 yleisesti korotettu kaksi kertaa. Eduskunnan myönnettyä määrärahan valtion viran tai toimen haltijain palkkausten väliaikaiseksi korottamiseksi valtioneuvosto 14 päivänä huhtikuuta 1945 antoi päätöksen valtion viran tai toimen haltijoille sekä erälle muille toimihenkilöille vuonna 1945 maksettavista kalliinajanlisistä ja korotetuista kalliinapaikanlisistä. Sanotulla valtioneuvoston päätöksellä vahvistettu kalliinajanlisä, joka määrättiin suoritettavaksi takautuvasti vuoden alusta lukien, oli alimmassa palkkausluokassa 12,000 markkaa ja ylimmässä palkkausluokassa 36,000 markkaa vuodessa. Valtionrautateiden veturinkuljettajille ja lämmittäjille vuonna 1945 maksettava kalliinajanlisä vahvistettiin samana päivänä annetulla valtioneuvoston päätöksellä jonkin verran muulle virkakunnalle suoritettavaa kalliinajanlisää suuremmaksi.

Huhtikuun 14 päivänä 1945 annetulla asetuksella valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun asetuksen muuttamisesta (315/45) korotettiin valtion viran tai toimen haltijoille suoritettava kalliinapaikanlisä kaksinkertaiseksi.

Kysymys valtion viran tai toimen haltijain palkkauksissa ilmenevien epätasaisuuksien korjaamisesta peruspalkkojen tasoituksen muodossa on valtioneuvoston 11 päivänä syyskuuta 1941 valtion viran tai toimen haltijain palkkaus- ja muiden olojen uudelleen järjestämistä harkitsemaan asettaman komitean käsiteltävänä.

Kysymyksen työpalkkojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston käsiteltävänä valtiovarainministeriö asetti 15 päivänä kesäkuuta 1945 toimikunnan harkitsemaan kysymystä valtion viran tai toimen haltijain palk-

kausten tarkistamisesta yleisessä palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta.

Elokuun 7 päivänä 1945 saatettiin kysymys valtion viran tai toimen haltijoille suoritettavan kalliinajanlisän korottamisesta edellisen kesäkuun 1 päivästä lukien hallituksen esityksessä lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon eduskunnan käsiteltäväksi. Esitykseen sisältyvää ehdotustaan hallitus perusteli sillä, että yleisten työpalkkojen korottaminen valtioneuvoston 19 päivänä kesäkuuta 1945 työpalkkojen säännöstelystä antaman päätöksen edellyttämään tasoon aiheutti, että valtion viran tai toimen haltijain palkkausten ja yleisten työpalkkojen välille jäisi epäsuhde, ellei myös ensiksi mainittuja korotettaisi. Tämän vuoksi hallitus ehdottikin viran tai toimen haltijain palkkausten tarkistamista työntekijäin palkkoja suunnilleen vastaaviksi siten, että viran tai toimen haltijoille suoritettu kalliinajanlisä korotettaisiin niin, että se peruspalkkaisten viran tai toimen haltijain kohdalta olisi alimmassa palkkausluokassa 36,000 markkaa ja ylimmässä palkkausluokassa 72,000 markkaa vuodessa.

Eduskunta, joka hyväksyi hallituksen esittämän suunnitelman kalliinajanlisien järjestelystä, myönsi 15 päivänä elokuuta 1945 tarkoitukseen tarvittavat varat. Samalla eduskunta myönsi hallitukselle valtuuden määrätä jonkin viran- tai toimenhaltijaryhmän kalliinajanlisät yleisestä suunnitelmasta ja siis muulle virkakunnalle myönnettyistä kalliinajaniisistä poikkeavasti, kuitenkin vain ehdolla, että tällainen järjestely jo suoritettavia kalliinajanlisä määrättäessä oli toimeenpantu tai että palkkojen saattaminen oikeaan suhteeseen edellä mainitun työpalkkojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen kanssa sitä edellytti.

Elokuun 23 päivänä 1945 valtion viran tai toimen haltijoille sekä eräille muille toimihenkilöille 1 päivästä kesäkuuta 1945 lukien suoritettavista kalliinajanlisistä antamallaan päätöksellä valtioneuvosto vahvisti eduskunnan hyväksymän suunnitelman kalliinajanlisän korottamisesta.

Valtion peruspalkkaisten viran tai toimen haltijain palkkaukset ovat mainitun 23 päivänä elokuuta 1945 annetun valtioneuvoston päätöksen nojalla nousseet verrattuna vuoden 1939 palkkoihin alimmassa palkkausluokissa 5. 6 kertaisiksi ja ylimmässä palkkausluokissa 2. 5 kertaisiksi.

4. Maatalouspalkkojen normeeraus.

Maataloustöistä oli kertomusvuoden aikana voimassa sosiaaliministeriön vahvistamat paikkannormit, jotka viimeksi määrättiin 30 päivänä toukokuuta, ollen ne voimassa aina vuoden loppuun. Normeerauspäätös oli seuraava:

i §.

Maataloustyöhön tottuneelle ja työkykyiselle omassa ruoassa olevalle henkilölle maksetaan, mikäli jäljempänä ei ole toisin määrätty, palkkaa työtunnilta:

I palkkausalue

Miehet:	Normaalipalkka	Palkkarajat
18 v. täyttäneet.....	19: —	16: <u>50</u> — 22: 50
16 —alle 18 vuotiaat	15: —	12: — 18: —
Naiset:		
18 v. täyttäneet.....	13:50	12: — 15: —
16 —alle 18 vuotiaat	11: —	9:50 — 12:50

II palkkausalue

Miehet:		
18 v. täyttäneet.....	21: —	18: — 24: —
16 —alle 18 vuotiaat	16: —	13: — 19: —
Naiset:		
18 v. täyttäneet.....	14: —	12: <u>50</u> — 15:50
16 —alle 18 vuotiaat	11:50	10: — 13: —

III palkkausalue

Miehet:		
18 v. täyttäneet.....	23: —	20: — 26: —
16 —alle 18 vuotiaat	18: —	15: — 21: —
Naiset:		
18 v. täyttäneet.....	15:50	14: — 17: —
16 —alle 18 vuotiaat	13: —	11:50 — 14:50

IV palkkausalue

Miehet:		
18 v. täyttäneet.....	25: —	22: — 28: —
16 —alle 18 vuotiaat	20: —	17: — 23: —
Naiset:		
18 v. täyttäneet.....	17: —	15: <u>50</u> — 18: 50
16 —alle 18 vuotiaat	14:50	13: — 16: —

Sen mukaan, poikkeako työntekijän työtaito ja työteho kysymyksessä olevan työntekijäryhmän yleisestä keskitasosta, maksetaan hänelle normaalipalkkaa joko alempi tai korkeampi palkka, ei kuitenkaan vähemmän kuin mitä edellä on palkkarajoista määrätty.

Milloin työntekijän työkyky on vanhuuden, sairauden tai pysyvän vammankärsivästi alentunut, maksetaan hänen työkykyään kohtuulli-

sesti vastaava palkka, ei kuitenkaan enempää kuin asianomaisen työntekijäryhmän normaalipalkka.

Alle 16 vuotiaalle maksetaan korkeintaan 16— alle 18 vuotiaan normaalipalkka.

2 §.

Milloin palkka maataloudessa muussa kuin karja- ja kotitaloustyössä määrätään kuukaudelta, lasketaan kuukausipalkka kertomalla 1 §:ssä määrätty tuntipalkat työpäivään paikkakunnalla vallitsevan tavan mukaan keskimäärin sisältyvien työtuntien luvulla ja luvulla 25.

Vuosipalkka lasketaan maatalouden työaikaissa tai työnantajain ja työntekijäin järjestöjen keskinäisissä sopimuksissa määritellyn työtuntiluvun mukaan tai ellei viljelmän työaika määräydy näiden mukaisesti, kertomalla tuntipalkka luvulla 2760.

3 §.

Naiskarjakkolle sekä 18 vuotta täyttäneelle karjanhoito- ja talousapulaiselle maksetaan palkkaa kuukaudessa:

Talon ylöspidossa			
	Normaalipalkka	Palkkarajat	
Naiskarjakko y.p.	2,900: —	2,500:	3,300:
» a.p.	2,500: —	2,100:	2,900:
Karjanhoito- ja talousapulainen	2,100: —	1,700:	2,500:
Yksinomaan rahapalkka			
Naiskarjakko y.p.	.. 4,300: —	3,900: -	4,700:
» a.p.	3,900: —	3,500: -	4,300:
Karjanhoito- ja talousapulainen	3,500: —	3,100: -	— 3,900:

Muonapalkka

Milloin kysymyksessä on muonapalkka, lasketaan luontoisetujen raharvo 4 §:ssä mainitulla tavalla.

Alempaan palkkausluokkaan kuuluu karjakko, jolla normaalioloissa sisäruokinnan aikana on enintään 2 vakinaista apulaista.

Ylempään palkkausluokkaan kuuluu karjakko, jolla normaalioloissa sisäruokinnan aikana on vähintään 3 vakinaista apulaista tai hoidettavana korkeatuottoinen karja taikka jonka tehtävien laatu muuten edellyttää korkeata ammattitaitoa.

Alle 18 vuotiaalle karjanhoito- ja talousapulaiselle maksetaan korkeintaan 18 vuotta täyttäneen työntekijäin normaalipalkka.

13 §.

Palkkaan kuuluvat luontoisedut hinnoitellaan seuraavasti:

1) Asuntoedut:

1 huone, vuokra kuukaudessa	100— 175: —
1 huone ja keittiö, vuokra kuukaudessa	175— 300: —
kultakin seuraavalta huoneelta	100: —
lämpöetu 50 % asunnon vuokra-arvosta koivuhallot, metri-	
nen syli	650: —
havupuu- ja I luokan sekahallot, metrinen syli	550: —
kesäpuut, metrinen syli	325: —
valaistus, huonetta kohden kuukaudessa	10: —
vuotuinen asunnon vuokra yhteishuoneessa lämpöineen ja	
valoineen	900—1,800: —

	I ja II palkkausalue	III ja IV palkkausalue
2. Talon ruoka,		
miehen ruoka päivässä	50: —	60: —
naisen » »	35; —	40: —

3) Muona:

Muonaan sisältyvät elintarvikkeet hinnoitellaan kulloinkin voimassa-olevien kuluttajahintojen mukaan, kun taasen kylvöheinä, luonnonheinä ja kauranoljet hinnoitellaan tuottajan hintojen mukaan.

peruna- ja kasvitarhamaa, vuokra aarilta	15—40: —
laidun: lehmää kohden kesässä	300: —
» lammasta kohden kesässä	50: —

Mikäli palkkaan sisältyy luontoisetuina muita säännöstelyalaisia tuotteita, hinnoitellaan ne tuottajahintojen ja näiden puuttuessa tukkuhintojen mukaan. Säännöstelystä vapaiden tuotteiden hinta määrätään paikkakunnan käyvän hinnan mukaan.

5 §.

Urakkatyö on hinnoiteltava siten, että urakka-ansio nousee vähintään 40 prosenttia tuntipalkan mukaan laskettavaa ansiota suuremmaksi.

6 §.

Tämä päätös ei koske johto- ja erikoisammattityötä tekeviä.

7 §.

1—3 §:ssä mainitut palkat tarkistetaan sen mukaan kuin työpalkkojen tarkistuksesta yleensä on määrätty «tai määrätään».

s §.

Tarkempia määräyksiä tämän päätöksen soveltamisesta antaa sosiaaliministeriön[^] paikkaosasta.

9 f.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1945 ja sillä kumotaan sosiaaliministeriön 28 päivänä joulukuuta 1944 antama päätös paikkakorkeuksien määräämisestä maataloustöitä varten vuodeksi 1945 sekä sosiaaliministeriön päätökset 16 päivältä tammikuuta ja 30 päivältä huhtikuuta 1945, joilla oli muutettu aikaisemman päätöksen 1, 3 ja 7 §.

Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 1945.

Sosiaaliministeri *Eino Kilpi.*

Ylitarkastaja *Niilo Jokinen.*

Kuten edelläolevasta valtioneuvoston työpalkkojen säännöstelyä koskevasta päätöksestä käy selville, oli yleinen palkkaperusta sidottu maatalouspalkkojen I palkkausalueen miehen 19 mk normaalituntipalkkaam Hintojen kehityksen kuitenkin jatkuessa siten, että indeksi, joka kesäkuussa oli 243, nousi vuoden loppuun mennessä lähelle 400 pistettä, tuli pienpalkkaisten ja erikoisesti maataloustyöläisten asema hyvin vaikeaksi. Kiinnittääkseen valtioneuvoston huomiota kyllin ajoissa tähän epäkohtaan, lähetti SAK lokakuun alussa valtioneuvostolle seuraavan kirjelmän:

»Siinä vaiheessa, jolloin maatalouspalkat viimeksi tarkistettiin, korostettiin myöskin valtiovallan taholta, että tällöin tapahtuneella palkkojen korotuksella pyritään nostamaan kohtuuttoman alhaisiksi jääneet maatalouspalkat lähemmäksi teollisuuden palkkatasoa ja entistä enemmän työntekijäin toimeentulokustannuksia vastaaviksi. Kun palkkojen markkamääräinen korotus oli varsin huomattava, uskottiin näin tapahtuneenkin, koska siinä vaiheessa ei työntekijäpuolella ollut riittävää käsitystä myöhemmin käytäntöön tulevista tarvikkeiden hintojen noususta eikä myöskään muilla aloilla tapahtuvasta palkkojen tosiasiallisesta järjestelystä.

Se kehitys, joka edellämainitusta ajankohdasta lähtien on tapahtunut, osoittaa, että maatalouspalkat ovat suureksi osaksi jääneet jopa entistä enemmänkin jälkeen toimeentulokustannusten tosiasiallisesta noususta,, sekä sen että suhde maatalouden ja muiden alojen työpalkkojen välillä on tullut maataloustyöväelleentistäänkin epäedullisemmaksi. Tämän numerolliseksi valaistamiseksi voidaan m.m. mainita, että maaseudulla suoritettavissa laadultaan maataloustyötä vastaavissa sekatöissä on tuntipalkkojen välinen ero viimeksi tapahtuneen palkkojen järjestelyn yhteydessä kasvanut jopa 3 markkaa tuntia kohti entistä suuremmaksi ja sikäli kuin kysymys on naistyöntekijäin palkoista, on erotus aikaisempaan nähden suhteellisesti vieläkin suurempi. Tilannetta kuvastaa myöskin se, että kun I palkkaus-

alueella, joka käsittää suurimman osan maatalouden tuotantoa sekä työvoiman käyttöä, on 18 vuotta täyttäneen miespuolisen työntekijän alin tuntipalkkanormi 16: 50 ja normaalituntipalkka 19: —, niin on voimassa-olevan palkkasäännöstelypäättöksen mukaisesti muissa kuin maataloustöissä työskentelevän naispuolisen työntekijän tuntipalkka halvimmallalla palkkausalueella maaseudulla 21:25 eli 2:25 korkeampi kuin maataloudessa työskentelevän miespuolisen työntekijän tuntipalkka. Jos taas verrataan samalla paikkakunnalla työskenteleväin naisten tuntipalkkoja toisiinsa, niin on palkka maataloudessa kokonaista 7: — tunnilta alhaisempi kuin muissa vastaavissa töissä.

Työntekijäin kannalta on tilannetta tällä hetkellä entisestään vaikeuttamassa useita eri tekijöitä. Aikaisemmin sangen yleisesti käytännössä ollut luontoisetujärjestelmä antoi useinkin mahdollisuudet vähäisestä rahapalkasta huolimatta saada vastaavasti suuremman hyvityksen luontoisetuina, joitten tosiasiallinen arvo oli useinkin suurempi kuin niistä toimitettu rahapalkan pidätys. Kun viimeaikaisen asiain kehityksen johdosta on myös maataloudessa yhä suuremmassa määrin luovuttu luontoisetujen käytöstä palkkauksessa ja siirrytty entistä enemmän yksinomaan rahapalkkaan, niin ovat työntekijät joutuneet kasvavassa määrin perustamaan toimeentulonsa yksinomaan säännösteltyjen kuluttaja-annosten ja niistä yleisesti voimassaolevoin vähittäishintojen pohjalle.

Äskettäin käytäntöön tulleen järjestöjen välisen sopimuksen johdosta on myöskin päivittäinen työaika entiseen nähden lyhentynyt, ollen kesäkuukausina 9 tuntia ja talvikuukausina 8 ja 7 tuntia päivässä. Lähiaikana myöskin laki maatalouden työajasta, tehden jo tulevan vuoden aikana edellämainitun työpäivän lyhennyksen lain suojaamaksi. Kun palkka määräytyy kunakin kuukautena tehtyjen todellisten työntuntien perusteella, niin on työajan lyhentämisestä jo ollut seurauksena kokonaisansioitten vastaavasti alentuminen. Kuluneen syyskuun alusta voimaantulleet uudet viljatuotteiden hinnat ovat alentaneet osaltaan työntekijäin reaali-palkkaa ja yhdessä muiden edellä mainittujen tekijäin kanssa jo toimeentulosityistä tehneet välttämättömäksi työntekijäin pyrkimyksen saada palkkojansa nostetuksi normeeraus päätöksessä nimettyä normaalipalkkaa korkeammalle. Kun työnantajat, eräitä tapauksia lukuunottamatta, ovat palkkojen korotuksista kieltäytyneet, on työrauhan säilyminen kaikkialla maassa ollut ja on yhä edelleenkin mitä vakavimmin uhattuna.

Maaseudulla vallitsevan yleisesti jännittyneen tilanteen selvittämiseksi tarvittaisiin muutenkin hallituksen pikaisia toimenpiteitä. Keskusjärjestöllemme on eri puolilta maata tullut jatkuvia ilmoituksia siitä, että useat työnantajat vastatoimenpiteenä työläisten palkkapyrkimyksille ja ammatilliselle järjestäytymiselle ovat ryhtyneet yhä kasvavassa määrin irtisanomaan järjestyneitä työläisiään ja häätämään heitä asunnoistaan sekä hankkimaan tilalle järjestöihin kuulumattomia työntekijöitä. Erikoisesti on nämä

irtisanomiset kohdistettu ammattiosastojen toimihenkilöihin ja työntekijäin luottamusmiehiin. Luonnollista on, että työntekijöissä on tämä herättänyt oikeutettua katkeruutta ja varsinkin asunnoista häätäminen, myöskin maaseudulla vallitsevan asuntopulan aikana, on saattanut monen perheellisen työntekijän varsin vaikeaan asemaan.

Allekirjoittanut keskusliitto, jonka piiriin kuuluu yli 16,000 järjestynyttä maataloustyöntekijää, pitää tilannetta kokonaisuudessaan siksi vaikeana, että se rohkenee odottaa hallituksen toimenpiteitä pyrkimystensä tueksi. Kun ei voi olla jatkuvasti mahdollista, että kansantaloudessamme edelleenkin varsin merkittäväksi muodostuvan maataloustuotannon palveluksessa olevain työntekijäin palkat ovat maaseudun yleistä palkkatasoa näin kohtuuttomassa määrin alhaisemmat ja kun tilanne ainakin jo tulevan kevään aikana tulee merkitsemään vakavaa uhkaa myöskin maataloustöitten suoritukselle, olisi jo tässä vaiheessa varauduttava niihin toimenpiteisiin, joilla maatyöläisten palkkakysymys voitaisiin kokonaan uudelleen järjestää. Sen johdosta, ettei liene mahdollisuuksia koko maatyöväen palkkakysymyksen tarvittavan nopeaksi selvittämiseksi siten, että sillä olisi merkitystä jo tämän hetken vaikeuksissa, olisi erittäin välttämätöntä, että ne palkkojen korotukset, jotka voivat rajoittua nykyisten normien puitteisiin, ylittämättä normeerauspäätöksessä määrättyä ylintä palkkarajaa, voitaisiin yleisesti sallia, jolla toimenpiteillä tilannetta työntekijäin toimeentulon kannalta voitaisiin edes osittain helpottaa.

Lisäksi olisi hallituksen vaikutettava siihen, että työntekijäin aiheettomat irtisanomiset ja asunnoista häätämiset voitaisiin estää ja siten säilyttää vapaa järjestäytymisoikeus käytännössä myöskin maatyöläisten keskuudessa. Sikäli kun työsopimukseen liittyneet asunnot voitaisiin vuokraa nastaan varata irtisanotuille työntekijöille ainakin kevääseen saakka käytettäväksi, turvataan mahdollisesti maataloudessa talveksi vapautuvalle työvoimalle tilaisuus sijoittua tärkeänä pidettävään metsätöitten suoritukseen.

Edelläolevan johdosta allekirjoittanut keskusliitto kunnioittavasti esittää:

1. että Valtioneuvosto kiireellisesti asettaisi komitean tutkimaan maatalouspalkkakysymystä kokonaisuudessaan ja valmistamaan suunnitelmaa maatalouspalkkojen korottamiseksi maaseudulla muissa töissä maksettavain palkkojen tasolle;

2. että Valtioneuvosto jo tässä vaiheessa tilapäisenä toimenpiteenä myötävaikuttaisi sellaisiin palkkojen korotuksiin, jotka voivat ylittämättä normeerauspäätöksessä mainittua ylintä palkkarajaa, rajoittua nykyisin voimassaolevain normien puitteisiin;

3. että Valtioneuvosto kiireellisesti vaikuttaisi siihen, että irtisanotuille työntekijöille varataan mahdollisuus ainakin ensi kevääseen saakka säilyttää vuokraa vastaan entisiin työsopimuksiin liittyneet asuntonsa ja että hallituksen toimenpiteillä estetään se järjestäytymistä vastaan tarkoitettu painostus, jota yksityisten maataloustuottajain taholta harjoitetaan.»

5. Metsä- ja uittotyöpalkat.

Metsä- ja uittotyöpalkat olivat kertomusvuoden aikana normeeratut entiseen tapaan. Valtioneuvoston 3 päivänä toukokuuta ja sosiaaliministeriön samana päivänä annetuilla päätöksillä vahvistettiin uudet normit, joita kuitenkin muutettiin kesäkuun 28 annetuilla päätöksillä, jotka olivat voimassa vuoden loppuun. Metsä- ja uittotöiden normien kehitys eri vuosina käy lähemmin selville tilasto-osastossa olevista taulukoista.

6. Tarjoilupalkkiot.

Taloudellisen valtalain nojalla antoi valtioneuvosto päätöksensä 26 päivänä huhtikuuta, jolloin samalla kumottiin asiaa koskeva aikaisempi valtioneuvoston päätös. Uuden päätöksen kautta säännösteltiin anniskeluravintolain tarjoiluhenkilökunnan palkkoja ja työaikaa. Järjestelyn tarkoituksena on estää prosenttipalkalla olevien tarjoilijain palkkoja nousemasta määrättyjä enimmäismääriä suuremmaksi. Tarjoilupalkkioista kertyvät ylijäämävarat on käytettävä sosiaaliministeriön määräämällä tavalla tarjoiluhenkilökunnan hyväksi.

7. Paikkakuntaluokittelu.

Kesäkuussa annettu palkkasäännöstelypätös määritteli maan kunnat ryhmiteltäväksi neljään eri luokkaan, joissa palkkataso määräytyi kalleus-suhteiden mukaan. Paikkakuntien suhteellista kalleutta osoittavat luvut perustuivat kuitenkin jo v. 1941 toimitettuun tutkimukseen, joten sen osoittamat suhteet eivät enää pitäneet paikkaansa. Säännöstelyn vaikutuksesta olivat näet hinnat tasaantuneet huomattavasti aikaisemmasta siten, että aikaisemmin ns. halvoilla paikkakunnilla oli hintataso noussut lähemmäksi ns. kalliita paikkakuntia. Tyytymättömyys paikkakuntaluokitteluun sai yhä laajemmat mittasuhteet ja SAK:n tehtyä uudistetun esityksen' uuden paikkakuntien suhteellista kalleutta osoittavan tutkimuksen toimittamisesta, varasi valtioneuvosto määrärahan tarkoitusta varten. Tutkimus toimitettiin kertomusvuoden aikana, mutta sen tulokset valmistuivat käytettäväksi vasta vuoden vaihteessa.

8. Hintakysymykset.

Kertomusvuoden aikana joutuivat ammatilliset järjestöt perusjärjestöistä aina liittoihin ja SAK:hon saakka jatkuvasti esittämään vaatimuksiaan tehokkaan ja todella pitävän hintasulun aikaansaamiseksi. Kaikkia näitä ei ole mahdollista selostaa tai siteerata toimintakertomuksessa, vaan on rajoituttava vain tärkeimpiin. Helmikuussa jätettiin valtioneuvostolle seuraava kirjelmä, jossa kiinniteltiin huomiota hintakysymyksiin:

»Valtioneuvoston huomiota lienevät kiinnittäneet viime aikoina varsin yleisesti palkannauttijoiden järjestöjen esittämät palkankorotusvaati-

mukset. Allekirjoittaneen keskusliiton tiedossa on, että liikehtiminen palkkojen korottamisen puolesta tulee edelleenkin jatkumaan Kun toisaalta esitetään mielipiteitä, joiden mukaan jo tähän mennessä hankitut ja lähitulevaisuudessa esitettävät palkankorotukset vaikuttavat voimakkaasti inflaatorisesti, minkä vuoksi niitä olisi vastustettava, pyytää allekirjoittanut keskusliitto kiinnittää Valtioneuvoston huomiota seuraaviin näkököhtiin.

Työpalkkojen tarkistukset ovat viime vuosina olleet sidottuina valtioneuvoston antamaan palkkojen säännöstelyä koskevan päätöksen mukaisesti virallisen elinkustannusindeksin kehitykseen. Ja näin on asianlaita edelleenkin sanotun päätöksen tultua joitakin aikoja sitten uudistetuksi.

Virallinen elinkustannusindeksi on etusijassa vähittäiskauppahintaindeksi. Lisäksi se ottaa huomioon lähinnä säännöstelyviranomaisten määräämät hinnat. Tällaisena indeksi ei pysty osoittamaan palkannauttija-perheiden eikä yksityistenkään palkannauttijoiden todellisten menojen kehitystä. Säännöstelyn puitteissa saadut tarvikemäärät, kuten eräiden tärkeiden elintarpeiden kohdalla on asianlaita, ovat siksi pienet, että varsinkin raskaammissa töissä olevien tai sellaisten perheiden, joilla on kasvu-iässä olevia lapsia, on usein pakko koettaa hankkia lisäannoksia »mustasta pörssistä». Eräiden tarvikkeiden, kuten esim. työvaatteiden ja -jalkineiden kohdalla, on tilanne taas usein sellainen, että niitä ei ole ollut saatavissa ensinkään säännöstelystä kaupasta, jolloin asianomaisen on jälleen ollut pakko turvautua salakauppaan. Lisäksi on huomioitava säännösteltyjenkin tavaroiden hinnat ja laatu. Keskusliittomme on aikaisemmissa kirjelmis-sään v. 1943 toukokuussa ja marraskuussa sekä v. 1944 helmikuussa kiinnittänyt valtioneuvoston huomiota näihin kysymyksiin esittäen mm. seuraavaa:

»Sellaisista välttämättömistä tarvikkeista kuin työvaatteista ja jalkineista on maksettava hintoja, jotka joko ovat moninkertaiset rauhanaikaisiin hintoihin verraten tai jotka eivät ole ensinkään perusteltavissa puheenalaiden tarvikkeiden yleisesti varsin kehnolla laadulla. Esimerkkinä mainitsemme eräiden ulkomaisten suojapukujen kohtuuttoman korkeat hinnat ja korvikejalkineiden laadullisen kehnouden. Vielä eräänä esimerkkinä valitsevasta hintapolitiikasta mainittakoon lasten valmiiden vaatteiden — joita on ostettava, koska kankaita ei ole saatavissa — ylettömän korkeat hinnat. Sellainen palkkatyöntekijä, jolla on lapsia, ei pysty palkallaan hankkimaan lapsilleen tarpeellisia vaatteita hintatason päästyä nousemaan tällä alalla nykyiselle tasolleen. Kun näin oleellisissa kansanhuoltokysymyksissä ei ole riittävän tehokasta järjestystä, jää palkkatyöntekijöille jällelle vain mahdollisuus vaatia palkkoihinsa tarpeellisia korotuksia, jotta he voisivat maksaa viranomaisten hyväksymiä kohtuuttoman korkeita hintoja laadullisesti epäkelvosta tavarasta.»

Edellä esitetty selvittänee jossakin määrin, miksi palkannauttijoiden ja

heidän järjestöjensä vaatimat palkankorotukset ovat useissa tapauksissa korkeammatkin kuin mitä virallisen elinkustannusindeksi perusteella laskettu, palkkasäännöstelypäätöksen määrittelemät palkankorotukset voisivat olla.

Allekirjoittanut keskusliitto pyytää saada myös kiinnittää huomiota siihen, että toimeenpannut palkankorotukset on varsin laajassa mitassa heti otettu huomioon vastaavina hintojen korotuksina. Tämä menettelytapa merkitsee käytännössä sitä, että asianomaiset yrittäjät eivät ainakaan jokaisessa tapauksessa joudu ottamaan kannettavakseen minkäänlaista räsistusta tapahtuneesta palkkojen korotuksesta, kun taas kuluttajat joutuvat heti tuntemaan niiden vaikutuksen hintojen nousun muodossa.

Edellä esitettyyn viitaten allekirjoittanut keskusliitto lausuu käsityksenään, että valtiovallan on kaikista vaikeuksista huolimatta pyrittävä tehokkaampaan välttämättömien tarvikkeiden jakelun ja niiden hintojen säännöstelyyn, jolloin erikoisesti on pyrittävä jarruttamaan välttämättömyyden pakosta suoritettujen korotusten vaikutusta hintoihin.»

Luontoisetujen hinnoittelukysymyksestä lähetettiin sosiaaliministeriölle ja kansanhuoltoministeriölle seuraava kirjelmä:

»Useilla laajoillakin aloilla — näin mm. vientiteollisuuden piirissä— ovat maamme työnantajat toimeenpanneet sosiaalista huoltotoimintaa, jonka kautta on asianomaisen teollisuus- tai tuotantolaitoksen työläisille järjestetty mahdollisuus saada työnantajan toimesta eräitä sosiaalisia etuuksia. Osittain ovat nämä etuisuudet liittyneet palkkaan, ollen luonteeltaan lähinnä luontoisetuja, joista on joko velotettu vähäinen maksu taikka annettu ne ilman erikoista korvausta työntekijälle. Osittain ovat nämä etuisuudet olleet luonteeltaan muita yleisiä järjestelyjä, joiden kautta on helpotettu työntekijäin toimeentulo- ym. seikkoja. Missään tapauksessa, milloin näistä etuisuuksista on veloitettu työntekijöiltä maksu, ei tämä ole ollut käyvän hinnan mukainen, vaan aina sitä alhaisempi ja korkeintaan jonkinlainen tehtaan omakustannushinta asianomaisille tarvikkeille.

Viimeaikaisten palkkajärjestelyjen yhteydessä ovat useat tehtaats alkaneet luopua eräistä näitten etuisuuksien järjestelyistä, tai mikäli ovat niitä edelleen jatkanéet, ovat perineet työntekijöiltä niistä asianomaiselle paikkakunnalle vahvistetut viralliset kansanhuollon hinnat. Täten ovat aivan viime aikoina eräillä paikkakunnilla tehtaats korottaneet mm. vuokrien ja polttopuiden hintoja niin kohtuuttomasti, että ne palkkojen korotukset, joita työntekijät ovat saaneet, ovat huvenneet kerta kaikkiaan näiden hintojen korotusten peittämiseen, jopa niin, että eräissä tapauksissa näiden luontoisetujen hintoja on ehkä nostettu enemmän kuin mitä asianomainen työntekijä on saanut palkkaansa nousemaan, joten hänen palkkansa on todellisuudessa voinut jopa alentua. Lisäksi on ylin kansanhuollon hinta saatettu periä aivan ala-arvoisesta tavarasta. Tällainen menettely on ollut omiaan nostamaan työntekijöissä voimakkaan vastavaikutuksen, mikä on eräillä

paikkakunnilla kärjistynyt vakavan työtaistelun uhkaksi, jollainen on voitu ammatillisten järjestöjen toimesta vain suurilla ponnistuksilla siirtää siksi kunnes asia on saatu viranomaisten toimesta selvitettyksi koko laajuudessaan. Asianomaiset työntekijät katsovat, että ne luontoisedut ja muut etuisuudet, jotka ovat heille kuuluneet jo vuosikaudet, ehkä vuosikymmenet, ovat luonteeltaan, joskaan ei suorastaan palkanluontoisia, niin kuitenkin sellaisia etuisuuksia, jotka oleellisesti ovat vaikuttaneet heidän elinkustannuksiinsa. Sitä suurempaa on suuttumus ollut sellaisissa tapauksissa, joissa yhtiö on halunnut veloittaa esim. myymistään jätetuista ja rimoista saman hinnan kuin täysiarvoisista polttopuista.

Kesäkuun 19 päivänä 1945 työpalkkojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen 6 §:n mukaan, mikäli on kysymys varsinaisista luontoiseduista, niiden raha-arvo määrätään sosiaaliministeriön vahvistaman hinnoittelun mukaan. Mutta mikäli on kysymys sellaisista tarvikkeista,, jotka olematta varsinaisia luontoisetuja, myydään työnantajan toimesta työntekijöille, lienee niiden hintojen määrittäminen kansanhuoltoministeriön tehtävänä. Asian selvittämiseksi SAK kääntyy kansanhuoltoministeriön ja sosiaaliministeriön puoleen esittäen, että ministeriöt ryhtyisivät toimenpiteisiin työnantajan toimesta työntekijöille myytyjen tarvikkeiden ja luontoisetujen hintojen määrittämiseksi siten, että nämä hinnat säilytetään kohtuullisessa suhteessa työntekijäin saamiin palkankorotuksiin sekä siihen kehitykseen, joka näiden etuisuuksien järjestelyssä on ehtinyt jo vuosien kuluessa vakiintua asianomaisessa teollisuus- tai tuotantolaitoksessa.«

SAK:u Valtuuston syyskokouksessa oli esillä laaja Hint- ja tuotantopoliittinen ohjelma, ja Työvaliokunnan lähetystö kävi sittemmin marraskuun 23 päivänä pääministeri Paasikiven luona jättämässä valtuuston päätöksiin perustuvan kirjelmän, joka päättyi seuraaviin kohtiin:

»että valtioneuvoston yhteyteen kiireellisesti luodaan erikoinen tuotantoministeriö, jonka alaisuuteen alistetaan kaikki valtion tuotannolliset yritykset ja jonka tehtäväksi annetaan koko maan tuotannollisen toiminnan ohjaaminen, valtion ja yksityisen pääoman sijoitustoiminnan valvonta,, sekä teollisuuden rationalisoiminen;

että työ- ja tuotantotehon lisäämisen kannalta välttämätön hallituksen suunnittelema tuotantokomiteaverkosto nopeasti toteutetaan;

että toimitetaan nopea tutkimus kaupan rationalisoimisesta ja jakelupalkkioiden oikeaan suhteeseen saattamisesta;

että toteutetaan hintasulku, vapauttamatta mitään tarvikkeita hintasäännöstelystä ennenkuin maan tuotanto tai ulkomainen tuonti kykenevät: suurinpiirtein tyydyttämään kysynnän;

että hinnoista päättävät eri elimet saatetaan tätä varten perustetun pääelimen valvontaan, jolloin työntekijäin edustus on saatava riittävän suureksi hintoja ja lisenssejä käsittelevissä sivuelimissä; sekä

että elintarvike- ja muiden välttämättömien tarvikkeiden tuotantoa edis-

tetään sekä tehokkaan valvonnan ja tarkastuksen avulla huolehditaan niiden saamisesta hyvissä ajoin säännöstelltyyn kulutukseen.»

Yleisen hintojen nousun jatkuessa käytiin yhteisiä neuvotteluja hallituksessa olevien työväen edustajain, työväen eduskuntaryhmien, työväen puolueiden sekä SAK:n Työvaliokunnan kesken. Loppuvuoden aikana pidettiin kaksi tällaista laajempaa neuvottelua ja näiden tuloksena saattoi SAK:n Työvaliokunta julkisuuteen seuraavan julkilausumansa:

»Työväestön yhdistynein voimin voitettava nykyiset vaikeudet.

SAK:n Työvaliokunnan julkilausuma hinta- ja palkkatilanteesta.

Palkka- ja hintasuhteiden viimeaikaista kehitystä seuranneet palkkatyöläiset ovat niissä todenneet huolestuttavaa kehitystä. Kun palkat on pysytetty valtioneuvoston vahvistaman säännöstely päätöksen puitteissa, ovat hinnat sitävastoin varsin voimakkaasti kohonneet. Yhä jatkuva elin- ja välttämättömien kulutustarvikkeiden niukkuus on vaikeuttanut tilannetta. Syvä ja vakava huolentunne on tämän johdosta vallannut tuhannet työläiset. Varsinkin alemmissa palkkaluokissa, ellei työläisillä ole ollut tilaisuutta lisätä ansioitaan urakkatyötä tekemällä, ovat palkat käyneet riittämättömiksi kaikkein vaatimattomimpaankin toimeentuloon. Tämä koskee niin maataloudessa kuin kaupungeissa ja kauppalloissa asuvia palkallaan eläviä työläisiä.

Vaikeutuneen tilanteen johdosta ovat sadat työväen ammatilliset perusjärjestöt kääntyneet SAK:n Työvaliokunnan puoleen selostaen niitä seikkoja, jotka välittömimmin raskauttavat työläisten elämää, ja esittäen keinoja niiden korjaamiseksi. Tämän ohella on esitetty luottavaisia lupauksia siitä, että koko työväestö seisoo yksimielisesti keskusjohtoa tukemassa kaikkien niiden toimenpiteiden toteuttamiseksi, jotka asiain korjaamiseksi osoittautuvat välttämättömiksi. Ammatillisesti järjestyneet työväestö tuntee, että sillä on nyt järjestöissä voimaa, jonka käyttöön keskusjärjestö voi tarvittaessa luottaa.

Ammatillisesti järjestyneen työväestön vaatimukset ovat lähinnä tähdänneet niiden esitysten toteuttamiseen, jotka SAK:n Valtuusto viime marraskuussa pitämässään kokouksessa hyväksyi. Ke on omaksuttu myöskin koko työväestön yhteisiksi vaatimuksiksi. Erikoisen kiireellisinä on pidetty tehokkaan hintasulun aikaansaamista sekä tuotantokomiteoita tarkoittavan lain viipymätöntä käsittelyä ja vahvistamista. Keskusjärjestöille saapuneista tiedoituksista ilmenee työväestön selvästi vaistoavan sen, että palkkojen yleiseen korotukseen on turvauduttava vain kaikkein äärimmäisessä tapauksessa, jos keskusjärjestön kaikista ponnistuksista huolimatta ei sen esityksiä valtiiovallan taholta riittävästi sekä viivyttämättä huomioida.

SAK:n Työvaliokunta on viimeksi kuluneina viikkoina monasti joutunut harkitsemaan näin vaikeutunutta tilannetta. Työvaliokunta on asiasta

neuvotellut myöskin Sosialidemokraattisen puolueen, Kommunistisen puolueen ja SKDL:n edustajain sekä näiden eduskuntaryhmien ja hallituksessa olevain ministereiden kanssa. Näissä neuvotteluissa, jotka ovat kuvastaneet mitä suurinta asiallisuutta ja tilanteen perusteellista harkintaa, on yleensä yhdytty yhtenäisiin päätelmiin. Tämä osoittaa, että sekä ammatillisesti että poliittisesti järjestyneiden työläisten edustajat poliittisista mielipideeroavaisuuksista huolimatta käsittävät nykyisen tilanteen ja sen korjaamiseksi välttämättömät toimenpiteet samalla tavalla.

Näissä neuvotteluissa on esitetty jyrkästi se käsitys, että inflatorinen kehitys on keinoilla millä tahansa saatava pysäytetyksi. Hintojen nousu ei saa jatkua vaan päinvastoin on hintoja nyt jo ryhdyttävä asteittain alentamaan. On pidetty mahdollisena, että niiden kauppasopimusten perusteella, joita viimeksi kuluneina kuukausina on Suomen ja muiden maiden välillä solmittu, sekä ulkomailla saatujen erilaisten lainojen avulla voitaisiin niin paljon lisätä elin- ja kulutustarvikkeiden tuotantoa maahamme, että sen perusteella osittainen hintojen alentaminen kävisi mahdolliseksi. Saatujen kokemusten perusteella on oltu yksimielisiä myöskin siitä, että palkkojen yleisestä korottamisesta olisi toistaiseksi pidättäydyttävä, sillä nykyisen tavarapuutteen vallitessa on vähän mahdollisuuksia estää niiden vaikutusta hintoihin. Sitävastoin täytyy löytyä mahdollisuuksia kaikkein alemmin palkattujen ja yksinomaan aikapalkalla työskentelevien työläisten palkkojen osittaiseen korjaamiseen.

Sekä yhteisissä neuvotteluissa että erikseen pitämissään kokouksissa on SAK:n Työvaliokunta täysin hyväksynyt edellä esitetyt ajatukset. Olemme vakuutettuja myöskin siitä, että ammatillisesti järjestynyt työväestö voi ne yhteisvoimin toteuttaa.

Mutta ei yksistään hinta- ja palkkasuhteiden järjestelyssä tilanne maassamme ole vaikea, vaan samanlaisia vaikeuksia ilmenee muillakin aloilla. Onnettoman sotamme aiheuttamat vahinko- ja sotakorvaukset sekä siirtoväen auttaminen jälleen elämisen alkuun vaativat kansaltamme mitä suurimpia ponnistuksia. Sotavahinko- ja korvausteollisuudet samoin kuin muutkin välirauhasopimuksen ehdot on mitä suurimmalla täsmällisyydellä kaikilta osiltaan täytettävä, se on ammatillisesti järjestyneen työväestön jo aikaisemmin ilmaiseva yksimielinen tahto.

Näistä suurista velvoituksista samoin kuin muistakin vaikeuksista selviäminen vaatii työväestöltä suuria ponnistuksia. Niiden voittamiseksi on rivimme koottava ja terästettävä. Meidän on päättävästi torjuttava yritykset vierittää koko kuorma työväestön kannettavaksi. SAK:n Valtuuston esitysten mukaisesti on valtion tuotannollisen toiminnan keskityksen sekä muun taloudellisen suunnitelmallisuuden kautta päästävä sekä tuotannon lisäämiseen että hintojen nykyistä parempaan kontrolliin. Pääomaa on rohkeasti veroitettava niiden vaurioiden korjaamiseksi, jotka järjetön sotaläpöly on aiheuttanut. SAK:n Työvaliokunta on tietoinen siitä, että nämä

vaatimukset on kiireellisesti toteutettava ja tätä korostaen se vetoaa valtiovaltaan.

Erikoisesti juuri tällaisina aikoina on tähdellistä, että perusjärjestöjen ja jäsenistön toiminta järjestäytyy sääntöjen ja eduttajakokoustemme päätösten mukaisesti. Olisi kohtalokasta, jos työväestön järjestynyttä luokkavoimaa käytettäisiin harkitsemattomasti ja sitä tuhlattaisiin korpilakkoihin ja muihin sellaisiin otteisiin, joilla vain vahingoitetaan sitä yhteistä asiaa, jota on tarkoitus edistää. Rauhallisesti ja asiallisesti harkiten on työväestön torjuttava yksilölliset ja ryhmäpyyteet sekä asetettava koko työväenluokan etu kaiken toiminnan perustaksi. Lujasti ja määrätietoisesti kuten tähänkin asti toimien on järjestöjen valvottava, että SAK:n Valtuuston esittämät oikeutetut vaatimukset nopeasti toteutetaan.

9. Sopimukset.

Koska SAK:n ja STK:n välillä solmittu yleissopimus ei SAK:n Työvaliokunnan käsitysten mukaan enää vastannut uusia olosuhteita, sanottiin sopimus irti maaliskuun 16 päivänä. SAK esitti useita huomattavia muutoksia sopimukseen. STK vastauksessaan ilmoitti myöskin puolestaan muutosesityksiä yleissopimukseen. Neuvottelut uudesta yleissopimuksesta aloitettiin ja niitä jatkettiin eräin keskeytyksin aina seuraavan vuoden puolelle. Kertomusvuoden aikana ei siis yleissopimuksen uusimisessa päästy tulokseen.

Keskusliittojen väliseen pysyväiseen neuvottelukuntaan, joka on käsitellyt eri alojen palkka- ja sopimuskysymyksiä samoin kuin yleissopimuksen uusimista, ovat SAK:n edustajina kuuluneet E. Härmä, E. Huunonen, U. Nurminen, V. Tattari. Neuvottelukunta on kertomusvuoden aikana pitänyt lukuisia kokouksia.

Kertomusvuoden aikana astuttiin työehtosopimuspolitiikan alalla ratkaiseva askel eteenpäin. Useilla laajoilla työaloilla saatiin ensimmäiset maata-käsittävät työehtosopimukset. Työnantajaliittojen kanssa solmittiin työehtosopimuksia seuraavilla suuremmilla aloilla:

Rannikko- ja sisävesiliikenteessä, lastausalalla, autokorjaamoalalla, rakennusalalla, sähköjohtosalalla, metalliteollisuudessa, putkityöalalla, puuseppäteollisuudessa, kivenjalostusalalla, kutomateollisuudessa, paperi- ja puumassateollisuudessa, vaatetusteollisuudessa, panimo- ja virvoitusjuomateollisuudessa, autoalalla.

Liite n:o 1.

Pöytäkirja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r.y. Valtuuston sääntömääräisestä kokouksesta, joka pidettiin toukokuun 27. päivänä 1945 Helsingin Työväentalon B-salissa. Kokouksen puheenjohtajana toimi SAK:n v.t. puheenjohtaja *Erkki Härmä* ja sihteerinä *Aku Sumu*. Kokouksessa oli saapuvilla 97 osanottajaa.

Kokouksen alkutoimet.

Kokous aloitettiin laulamalla Kansainvälisestä työväenmarssista I ja IV säkeistö.

Avauspuheen piti *Erkki Härmä*.

Todettiin, että kokouksesta oli ilmoitettu jäsenliitoille ja Valtuuston jäsenille kiertokirjeillä 26/3 ja 12/5, joten katsottiin kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi SAK:n Valtuuston sääntömääräiseksi kokoukseksi.

Sihteeri Sumu toimitti osanottajain nimenhuudon. Merkittiin, että kokouksessa oli saapuvilla myöskin SAK:n jäsenliittojen toimitsijoita, joille myönnettiin läsnäolo-oikeus.

Puheenjohtaja Härmä lausui tervetulleiksi SAK:hon kuluvaan kevään aikana liittyneiden uusien liittojen edustajat, jotka nyt olivat ensimmäistä kertaa mukana Valtuustossa.

Merkittiin, että SAK:n sääntöjen mukaan toimii Valtuuston kokouksessa puheenjohtajana SAK:n toimiva puheenjohtaja Erkki Härmä ja pöytäkirjaa pitää sihteeri Aku Sumu. Pikakirjoituspöytäkirjan pitäjänä on rouva Helvi Marjonen.

Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin Fiina Pietikäinen ja Uuno H. Immonen. Vahvistettiin kokoukselle esitetty työjärjestys sellaisenaan.

SAK:n toimintakertomus vuodelta 1944.

Toimintakertomuksen käsittelyn yhteydessä syntyi keskustelu, jonka kuluessa käyttivät puheenvuoroja A. Ray, E. Härmä, A. Sumu, O. Lindblom, E. Ojala, E. A. Vuori, N. Vallari, F. Hiilos. Keskustelun jälkeen toimintakertomus hyväksyttiin sellaisenaan.

SAK:n tilikertomus vuodelta 1944.

SAK:n tilikertomuksen ja sen yhteydessä olevan Palkkatyöläisen tilikertomuksen johdosta ei syntynyt keskustelua, vaan ne hyväksyttiin tilintarkastajain lausunnon perusteella sellaisenaan. Samoin hyväksyttiin kokoukselle esitetty Osakeyhtiö Työväentalon tilikertomus.

Pöytäkirjaan merkittiin lisäksi Työvaliokunnan harkittavaksi N. Värlän lausuma toivomus, että tilikertomukset lähetettäisiin liitoille ja Valtuuston jäsenille ennakolta.

Yleispoliittinen tilannekatsaus.

Yleispoliittisen tilannekatsauksen esitti ministeri E. A. Vuori. Asian johdosta ei suoritettu keskustelua vaan siirrettiin se käytäväksi työjärjestyksen seuraavan kohdan yhteydessä.

Katsaus toimintaan kuluvan vuoden aikana.

Kuluvan vuoden toimintakatsauksen esitti E. Härmä.

Katsauksen johdosta syntyi laaja keskustelu, jonka kuluessa puheenvuoroja käyttivät E. Trygg, E. A. Vuori, E. Härmä, T. Pitkänen, J. Hakulinen, L. Kantola, E. Huunonen, Y. Leiniö.

Keskustelun jälkeen tehtiin seuraava päätös:

SAK:n Valtuusto toteaa tyydytyksellä Suomen ja Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeiden välisen kosketuksen ja yhteistyön alkamisen, mistä näkyvinä esimerkkeinä on ollut m.m. Neuvostoliiton mahtavan ammattiyhdistysliikkeen valtuuskunnan käynti maassamme. Valtuusto luottaa siihen, että tämä yhteistyö pääsee edelleen kehittymään ja lähettää täällä käyneille valtuuskunnan jäsenille samoin kuin Neuvostoliiton koko ammattiyhdistysliikkeelle toverillisen tervehdyksensä.

Päivärahat ja palkkiot.

Esiteltiin Työvaliokunnan ehdotus SAK:n tilintarkastajille maksettavista palkkioista, Työvaliokunnan jäsenten kokouspalkkioista sekä Valtuuston jäsenten matkapäivärahoista. Keskustelun jälkeen hyväksyi Valtuusto yksimielisesti seuraavan päätöksen:

1) Tilintarkastajille maksetaan palkkiota mk 4,000 kalenterivuodelta. Mikäli tilintarkastaja joutuu matkustamaan tarkastustehtävänsä, korvataan matkakulut sekä päivärahallasku Työvaliokunnan vahvistaman SAK:n matkustussäännön mukaisesti.

2) Työvaliokunnan jäsenille maksetaan kokouspalkkiota mk 50: — kokoukselta. Työvaliokunnan alaisten jaostojen palkkiot määrää Työvaliokunta.

3) Valtuuston jäsenten matkakustannukset korvataan SAK:n sääntöjen 8 §:n määräysten mukaisesti. Niille Valtuuston jäsenille, jotka ovat maaseudulta, maksetaan mk 300: —• suuruinen päiväraha kokous- ja matkapäiviltä ja helsinkiläisille edustajille mk 200: — suuruinen päiväraha vastaavasti.

Edellämainittujen perusteiden mukaisesti maksetaan Valtuuston kokoukseen osallistuneille Työvaliokunnan jäsenille, tilintarkastajille ja SAK:n toimihenkilöille päiväraha kokouksesta.

Ammattiyhdistysliikkeen kansainväliset suhteet.

Esitettiin Työvaliokunnan asiasta valmistama alustus, johon liittyi Työvaliokunnan päätöslauselmaehdotus.

Asian johdosta syntyneessä keskustelussa käyttivät puheenvuoroja E. A. Vuori, N. Välläri, A. Hautamäki, O. Lyytikäinen, E. Trygg, J. Hakulinen, F. Hiilos, E. Härmä, V. Tattari, K. Saarnijärvi, A. Mäkinen, R. Lindberg.

Keskustelun jälkeen Valtuusto äänestyksen perusteella 29 äänellä 22 vastaan hyväksyi päätöksen, jolla poistettiin Työvaliokunnan ehdottamasta päätöslauselmasta sen 2. kohta, minkä lisäksi päätöslauselmaan lisättiin uusi 4. kohta, jonka tarkistus jäi kokouksen virkailijain tehtäväksi. Päätöslauselma sai lopullisesti seuraavan muodon:

1) SAK pitää Suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen omankin yhtenäisyyden kannalta välttämättömänä yhden yhteisen ammattiyhdistysliikkeen maailmanliiton aikaansaamista.

2) Valtuusto valtuuttaa Työvaliokunnan edelleen kehittämään yhteistoimintaa Suomen ja Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeitten kesken.

3) "Valtuusto pitää tärkeänä, että läheiset suhteet Ruotsin, Tanskan ja Norjan sekä Islannin ammattiyhdistysliikkeisiin säilytetään ja että pohjoismaista yhteistyötä edelleen kehitetään.

4) Valtuusto jättää SAK:n kansainvälisten suhteitten lopullisen määrittelyn keskusliiton ylimääräisen edustajakokouksen tehtäväksi.

Julkilausuma Norjan ja Tanskan vapautumisen johdosta.

Valtuusto hyväksyi yksimielisesti Työvaliokunnan ehdottaman seuraavan julkilausuman Norjan ja Tanskan vapautumisen johdosta:

SAK:n Valtuusto julkituo syvästi tunteensa ilon Norjan ja Tanskan vapautumisen johdosta ja luottamuksensa siihen, että näiden kahden uljaasti vapautensa puolesta taistelleen maan ammattiyhdistysliikkeet pian saavuttavat takaisin aikaisemman vaikutusvaltaisen asemansa talouselämässä. Valtuusto toivoo myös, että aikaisemmat sydämelliset suhteet Suomen, Norjan ja Tanskan ammattijärjestöjen kesken saadaan pian jälleen solmituiksi pohjoismaisen yhteistyön puitteissa.

SAK:n liittyminen kannatusjäseneksi Sucmi-Neuvostoliittoseuraan.

Esiteltiin Työvaliokunnan ehdotus SAK:n liittymisestä kannatusjäseneksi Suomi-Neuvostoliittoseuraan. Valtuusto hyväksyi yksimielisesti Työvaliokunnan ehdotuksen SAK:n liittymisestä kannatusjäseneksi, jolloin kannatusjäsenmaksuna suoritetaan 1,000 mk kutakin jäsenliittoa kohden.

SAK:n ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsuminen.

Työvaliokunnan ehdotus SAK:n ylimääräisen edustajakokouksen koollekutsumisesta hyväksyttiin yksimielisesti, joten Valtuusto päätti,

että SAK:n ylimääräinen edustajakokous kutsutaan koolle sen jälkeen kun SAK:n suurimpien ja tärkeimpien jäsenliittojen edustajakokoukset on pidetty, ja Työvaliokunnan tehtäväksi jätetään edustajakokouksen ajan määrääminen.

Työnjuhlan ja ammatillisen valistusviikon järjestämisaika.

Työvaliokunnan ehdotus, että työnjuhla ja ammatillinen valistusviikko järjestettäisiin entisenä ajankohtana, hyväksyttiin yksimielisesti.

Pohjolan ammatillisen piirijärjestön perustaminen.

Työvaliokunnan ehdotus Pohjolan ammatillisen piirijärjestön perustamisesta hyväksyttiin. Valtuuston asiasta tekemä päätös oli seuraava:

Pohjolaan perustetaan ammatillinen piirijärjestö mahdollisimman pian.

Piirijärjestön toimialueeksi määrätään Oulun ja Lapin lääni ja piirijärjestön kotipaikaksi määrätään Oulu.

Piirijärjestön sääntöjä ja muita valmistelevia toimenpiteitä varten asetetaan toimikunta, jonka tulisi saattaa työnsä mahdollisimman pian päätökseen, jotta piirijärjestön perustava kokous voitaisiin pitää mahdollisimman pian.

Taloudellisen demokratian toteuttaminen.

Esiteltiin Suomen Merimies-Unionin esitys ryhtymisestä erinäisiin toimenpiteisiin taloudellisen demokratian toteuttamiseksi, sekä esitykseen liittyvä Työvaliokunnan lausunto.

Valtuusto hyväksyi yksimielisesti ilman keskustelua Työvaliokunnan ehdotuksen, jonka mukaan yhdyttiin periaatteessa Merimies-Unionin esitykseen sekä vahvistettiin Työvaliokunnan toimenpiteet erikoistoimikunnan asettamisesta asiaa tutkimaan, ja jätettiin asian edelleen kehittämisen Työvaliokunnan tehtäväksi.

Selvitys todellisista elinkustannuksista.

Esiteltiin Merimies-Unionin esitys selvityksen toimittamisesta todellisista elinkustannuksista, sekä esitykseen liittyvä Työvaliokunnan lausunto.

Valtuusto hyväksyi yksimielisesti ilman keskustelua Työvaliokunnan päätösehdotuksen, jonka mukaan Valtuusto kehoittaa Työvaliokuntaa jatkuvasti seuraamaan indeksilaskelman toimittamista sekä, ellei virallisten tutkimusten kautta saada riittävää aineistoa todellista kulutusta osoittavista seikoista, toimittamaan omia tutkimuksia näiden kysymysten selvittämiseksi.

Uuden työaikalain valmistaminen.

Esiteltiin mielisairaanhoitajain liiton esitys toimenpiteistä, joilla voitaisiin kiihdyttää uuden työaikalain valmistumista. Valtuusto hyväksyi ilman keskustelua yksimielisesti Työvaliokunnan lausuntoon liittyvän päätösehdotuksen, jonka mukaan Työvaliokuntaa kehoitetaan valvomaan, että valmisteilla oleva työaikalakiehdotus saadaan mahdollisimman pian eduskuntakäsittelyyn ja sisällöltään työväkeä tyydyttäväksi.

inflation vastustaminen.

Merkittiin, että Mielisairaanhoitajain liiton esitys eräistä toimenpiteistä inflation vastustamiseksi oli tullut käsiteltyä jo kuluvan vuoden toimintakatsauksen yhteydessä.

Valtuuston kokouksen julkilausuma.

Esiteltiin Työvaliokunnan laatima luonnos Valtuuston kokouksen julkilausumaksi. Asian johdosta käydyssä keskustelussa esitettiin siihen erinäisiä lisäyksiä, joiden lopullinen tarkistus jätettiin kokouksen virkailijain tehtäväksi. Julkilausuma hyväksyttiin näillä tarkistuksilla seuraavassa muodossa:

SAK:n talousarvio vuodelle 1945.

Esiteltiin Työvaliokunnan laatima talousarvioehdotus vuodelle 1945. Talousarvio hyväksyttiin yksimielisesti sellaisenaan.

»Ammattiyhdistysliike toteaa tyydytyksellä sen demokraattisen suuntauksen, joka maamme elämässä on erikoisesti valtiollisten vaalien jälkeen päässyt näkyviin. Demokraattisten voimien kokoaminen ilmenee maassamme eri aloilla. Myöskin ammattiyhdistysliikkeessä on tämä kehitys ollut selvästi havaittavissa. SAK:n alaisten järjestöjen jäsenmäärä on kasvanut puolessa vuodessa 80,000:sta valtavaksi 200,000:n palkkatyöntekijän armeijaksi. Ne jäsenet, jotka sodan aikana ovat joko armeijassa tai työvelvollisuustöissä olonsa taikka poliittisten syiden vuoksi olleet estyneitä osallistumasta ammattiyhdistystoimintaan, ovat jälleen palanneet riveihimme. Uusia jäseniä on liittynyt mukaan ja myöskin sellaisilta aloilta, jotka eivät aikaisemmin milloinkaan ole marssineet ammattiyhdistysväen rivistössä

Uusia osastoja on perustettu ja uusia liittoja on liittynyt SAK:n jäsenyyteen. SAK:n Valtuusto lausuu kaikki nämä uudet voimat tervetulleiksi riiveihimme taistelemaan palkkatyöntekijäin yhteisessä keskusliitossa yhteisten pyrkimysten hyväksi.

Lisääntynyt järjestövoima merkitsee lisääntyntä valtaa ja vaikutusta yhteiskunnallisissa ja taloudellisissa kysymyksissä. Ammattiyhdistysliikkeellä on senkin vuoksi entistä suuremmat edellytykset ja mahdollisuudet hoitaa asioita palkkatyöntekijäin etujen mukaisesti työmarkkinoilla. Kuluneiden kuukausien kehitys onkin selvästi osoittanut sen painon, jota ammatillisten järjestöjen voima yhteiskunta- ja talouselämän vaakakupissa merkitsee. Palkkaliikkeitä ja työehtokysymyksiä on voitu menestyksellisesti hoitaa järjestöjemme suunnitelmien mukaisesti.

Mutta lisääntynyt vaikutusvalta merkitsee myöskin lisääntyntä vastuuta. Kansamme selvittäessä tilejään onnettoman sotaseikkailun jälkeen on ammattiyhdistysliike valmis myötävaikuttamaan edessäolevien vaikeuksien voittamisen ja erikoisesti hinta- ja palkkamarkkinoilla vallitsevan epävarmuuden poistamiseen ammattiyhdistysliikkeen periaatteiden puitteissa.

Koko nykyisen säännöstelyn ajan on ammattiyhdistysliike lukuisissa päätöslauselmissaan ja esityksissään korostanut todella tehokkaan ja pitävän hintasulun välttämättömyyttä pysyvän tasapainon saamiseksi hintojen ja palkkojen välille. Tämä käsityksemme on uudistettava tässä tilanteesta entistä vaativampana. Ellei inflatorista kehitystä saada pysäytetyksi, voi siitä olla kohtalokkaat seuraukset koko maalle ja kansalle. Ennenkaikkea vähävaraiset ja yleensä palkallaan eläjät joutuvat kärsimään inflatiosta, kun sensijaan omistavat luokat siitä hyötyvät. Ammattiyhdistysliike lausuukin julki luottamuksensa maan hallituksen vakaviin pyrkimykseen tasapainon aikaansaamiseksi hintakysymyksissä;

Ammattiyhdistysliike on selvillä siitä, että maan tuotannollinen elämä on pidettävä käynnissä. Meidän oh tuotettava entistä runsaammin tavaroita maamme kansanhuollollisen tilanteen parantamiseksi. Meidän on valmistettava tuotteita voidaksemme täyttää kunnialla ne sitoumukset, joita olemme tehneet suuren itäisen naapurimme kanssa. Meidän on ylläpidettävä tuotantoa voidaksemme esiintyä maailman kauppamarkkinoilla kauppateiden jälleen avautuessa. Kaikkien tuotantoelämässä mukana olevien on ponnistettava voimansa, jotta nämä päämäärät voidaan saavuttaa.

Tämän kaiken edellytyksenä on kuitenkin, että palkkatyöntekijäin oikeudet vaatimukset palkka- ja työehtokysymyksissä huomioidaan ja toteutetaan. Suunnitellussa työpalkkojen vakauttamisjärjestelyssä on erikoista huomiota kiinnitettävä naisten, sekatyöntekijäin ja yleensä alempipalkkaisten palkkoihin, sikäli että niiden tasoa on korotettava lähemmäksi ammattityöntekijäin palkkatasoa. Erikoista huomiota on tällöin kiinnitettävä myöskin valtion palveluksessa olevien pienipalkkaisten toimeentulon turvaamiseen. Paikkakuntien kalleussuhteitten tasoittumisen vuoksi on myöskin eri paikkakuntien palkkojen eroa tasoitettava.

Palkkojen järjestelyn pohjan ja perustan säilyttämiseksi edelleen vapaitten järjestöjen neuvottelu- ja sopimussuhteitten puitteissa on sopimussuhteita työnantajajärjestöjen kanssa edelleen kehitettävä. Ne neuvottelut, joita SAK parhaillaan käy Suomen Työnantajain Keskusliiton kanssa yleissopimuksen uusimiseksi, on saatettava esitettyyn lopputulokseen. Niiden ajastaan jälellä olevien työnantajain vastustus, jotka vielä yrittävät työmaaterioriakin harjoittaen asettaa esteitä työntekijäin järjestäytymisvapaudelle, on murrettava. Tällaiset työnantajat on jätettävä valtio-

vallan taholta tapahtuvassa raaka-aineitten ja tilausten jaossa huomiotta, ja ellei siitä ole apua, on heidän tuotantolaitoksensa otettava valtion haltuun korvauksetta. On myös ryhdyttävä käytännöllisiin toimenpiteisiin liikepankkien ja vakuutuslaitosten ottamiseksi valtion haltuun.

Valtiollisen ja yhteiskunnallisen elämän eri aloilla tapahtuva demokratisoituminen on ulotettava myöskin talous- ja tuotantoelämään. Ammatillisten järjestöjen edustus valtion ja kuntien sekä erilaisten taloudellisten laitosten elimissä on varmistettava ja laajennettava. Ammatillisten järjestöjen edustus on ulotettava myöskin työpaikoille ja tuotantoon sekä itse tuotanto- ja liikelaitosten johto- ja tarkkailuelimiin. Maan virkakoneistossa on kiireellisesti toimeenpantava nykyisen tilanteen vaatimat uudistukset.

Ammattiyhdistysliikkeen voiman kasvu ja yhteiskunnallisen vaikutusvallan lisäys avaavat sille suuria mahdollisuuksia. Näiden mahdollisuuksien tehokas käyttäminen edellyttää järjestettyä ja suunnitelmallista toimintaa. Voimakas ammattiyhdistysliike merkitsee demokraattisen kurin alaista toimintaa. Järjestöjen päätöksiä on noudatettava. Johtavien elinten ja luottamusmiesten toisaalta ja toisaalta perusjärjestöjen ja jäsenistön kesken on ylläpidettävä läheistä kosketusta ja vuorovaikutusta.

Pyrkimys ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden ja eheyden säilyttämiseen ja lujittamiseen on antanut oman leimansa liikkeemme toiminnalle kuluneen talven aikana. Eri mielipideryhmien taholla on toimittu järjestöjen työskentelyn rakentamiseksi sodanjälkeisissä uusissa olosuhteissa yhteistoiminnan pohjalla. Samalla on SAK:n piiriin tullut mukaan lukuisia aikaisemmin ulkopuolella olleita palkannauttijaryhmiä. Tätä tietä on edelleenkin kuljettava. Ryhmäpyyteet on hillittävä yhteisen kokonaisuuden parhaaksi. Erilaiset käsitykset on sovitettava yhteisiksi, kaikkia samalla tavalla sitoviksi päätöksiksi. Asioiden käsittely järjestöissä on pidettävä asiallisen selvittelyn puitteissa. Vain tällä tavalla toimien voi SAK tuoda valtavan panoksensa siihen demokraattisten voimien yhteistyöhön, jonka onnistuminen on välttämätön edellytys kansamme tulevaisuuden rakentamiselle kestäväälle perustalle. Vain yhtenäisenä voi SAK rakentaa myöskin kansainväliset suhteensa ammatillista yhtenäisyyttä edistävällä tavalla.»

Kokouksen lopettaminen.

Lopettajaissanat lausui puheenjohtaja Häimä ja kokous päättyi klo 18 yhteisesti laulettuun Työväen marssiin.

Liite n:o 2.

Pöytäkirja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton (SAK) r.y. Valtuuston ylimääräisestä kokouksesta, joka pidettiin 18 päivänä marraskuuta 1945 Helsingin Työväentalon A-salissa. Kokouksen puheenjohtajana toimi E. Härmä ja sihteerinä A. Sumu. Kokouksessa oli saapuvilla 94 osanottajaa.

Kokouksen alkutoimet.

Kokous aloitettiin laulamalla Kansainvälisestä työväenmarssista 1 ja 4 säkeistö. Kokouksen avauksen suoritti E. Härmä lausuen osanottajatervetuleeksi kokoukseen sekä esittäen muist sanat riveistä poistuneille Valtuuston jäsenille Arvo Kangassalolle ja Heikki Nurmelle.

Kokouksen laillisuuden toteamisen ja osanottajain nimenhuudon jälkeen, merkittiin kokouksen virkailijat: puheenjohtajana E. Härmä ja sihteerinä A. Sumu sekä pikakirjoittajana Helvi Marjonen. Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin Artturi Mäkinen ja Johan Karvinen. Kokouksen työjärjestys vahvistettiin esitetyssä muodossa. Valtuuston jäsenten päivärahaksi vahvistettiin samat määrät kuin kevätkokouksessa.

SAK:n jäsenverojen korotus.

SAK:n Työvaliokunnan esityksen mukaan Valtuusto hyväksyi SAK:n jäsenverojen korotuksesta seuraavan päätöksen:

SAK:n jokainen jäsenliitto suorittaa jäsenistään keskusliitolle vakinaista veroa jokaiselta viikolta, jolta jäsen on liitolle viikko-, kuukausi- tai vuosiveroa suorittanut: I luokassa 1: 50 viikossa ja II luokassa 1:— viikossa.

Edellämainitun suuruinen vero suoritetaan tammikuun 1 päivästä 1946* lukien.

Liittojen sijoitus SAK:n maksuluokkiin.

SAK:n Työvaliokunnan esityksen mukaan hyväksyttiin liittojen sijoitus SAK:n jäsenmaksuluokkiin seuraavanlaisena:

- 1) että niissä liitoissa, joissa ei ole vielä jäsenmaksuja koroitettu tai suunniteltu koroitettavaksi rahanarvon muuttunutta tasoa vastaavaksi, on tähän seikkaan kiinnitettävä vakavaa huomiota. Samoin on kiinnitettävä edelleen huomiota SAK:n edellä mainitun edustajakokouksen päätöksen siihen kohtaan, jossa sanotaan, että jäsenmaksuluokkien luku on pyrittävä supistamaan kahteen tai mikäli se ei ole mahdollista, vähintään kolmeen.
- 2) että SAK:lle suoritetaan jäsenverot vuoden 1946 alusta lukien alla olevan taulukon mukaisesti:

<i>Liittojen luokkien sijoitus</i>	<i>SAK:n I lk.</i>	<i>SAK:n II lk.</i>
Elintarvetyöläisten liitto.....	I—II	III—
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan liitto.....	I—II	III
Jalometallityöntekijäin liitto.....	I—II	III
Kansakoulujen Miesopettajain Yhdistys.....	I	— II
Kirjatyöntekijäin liitto.....	I—II	III
Kuljetustyöntekijäin liitto.....	I—II	III
Kunnantyöntekijäin liitto.....	I—IV	V
Kutomateollisuustyöväen liitto.....	I	II — III
Lasi- ja Posliinityöväen liitto.....	I—II	III
Liiketyöntekijäin liitto.....	I—V	VI—VIII
Luotsi- ja Majakkamiesliitto.....	I	—•

Maa- ja Sekatyöväen liitto.....	I—II	III
Merimies-Unioni.....	I—II	—
Metallityöväen liitto.....	I—II	III
Metsätalousammattiliitto.....	I—III	—
Mielisairaanhoidtajain liitto.....	I	II
Muurarien liitto.....	I—II	—
Muusikkojen liitto.....	I	—
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen liitto.....	I—II	III
Paperiteollisuudentyöntekijäin liitto.....	I—II	III
Postimiesliitto.....	I—II	—
Puutyöväen liitto.....	I—II	III
Rakennustyöläisten liitto.....	I—II	III
Rautatieläisten liitto.....	I—III	IV
Sos.-dem. Sanomalehtimiesliitto.....	I	—
Sukeltajain liitto.....	I	—•
Tullimiesliitto.....	I—II	—
Työläisliitto.....	I—III	IV
Vaatetustyöläisten liitto.....	I—II	III
Vankilanvirkailijain liitto.....	I	—
Veturimiesyhdistys.....	I	—

Ammattiyhdistysliikkeen kansainväliset suhteet.

Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisistä suhteista esitti laajan alustuksen E. Härmä, minkä jälkeen Valtuuston kokous yksimielisesti ilman keskustelua hyväksyi seuraavan päätöksen:

Kuultuaan selostuksen Pariisissa syyskuun 22—lokakuun 8 p:nä v. 1945 pidetyn Maailman Ammattiyhdistysten Liiton kongressin tekemistä päätöksistä sekä tutustuttuaan sanotun kongressin liitolle hyväksymiin sääntöihin, päätti Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton valtuusto kokouksessaan tk. 18 p:nä:

1) hyväksyä ammattiyhdistysten maailmankongressin tekemät päätökset sekä liitolle kongressissa vahvistetut säännöt;

2) vahvistaa SAK:n edustajain maailmanliiton kongressissa tekemän ilmoituksen Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton liittymisestä Maailman Ammattiyhdistysten Liiton jäsenliitoksi, samalla todeten, ettei SAK ole enää Kansainvälisen Ammattiyhdistysliiton jäsen;

3) siihen nähden, että Suomen markan arvo on sodan ja sen yhteydessä olevien seikkojen johdosta alentunut poikkeuksellisen suurella määrällä ja että järjestöllemme vahvistettujen jäsenmaksujen suorittamisessa koituu tämän tähden hyvin suuria vaikeuksia sekä viitaten siihen kirjeeseen, jonka kongressiedustajamme hallinnolliselle komitealle asiassa osoittivat, kehoittaa Valtuusto työvaliokuntaa tekemään liitolle esityksen, että järjestömme jäsenmaksun suuruus toistaiseksi määrättäisiin 50 prosentiksi vahvistetuista jäsenmaksuista;

4) Valtuusto kehoittaa Työvaliokuntaa erillisenä julkaisuna toimittamaan ammattiyhdistysväelle kaikki Maailman Ammattiyhdistysten Liiton Pariisin kongressin päätökset ja sen vahvistamat liiton säännöt.

Suomen Poliisien liiton hyväksyminen SAK:n jäsenjärjestöksi.

Työvaliokunnan esityksen mukaan päätti Valtuusto hyväksyä Suomen Poliisien Liiton SAK:n jäsenjärjestöksi 1. 10. 1945 lukien. Mainittu liitto oli jo keväällä anonut jäseneksi pääsyä, mutta asian erikoisuuden vuoksi oli Työvaliokunta halunnut alistaa asian Valtuuston päätettäväksi.

Pohjolan ammatillisen piirijärjestön säännöt.

Työvaliokunta oli esittänyt Valtuuston kokouksen vahvistettavaksi Pohjolan ammatillisen piirijärjestön säännöt. Keskustelun jälkeen Valtuusto päätti palauttaa asian takaisin Työvaliokunnalle jatkuvaa tutkimusta varten ja sikäli kuin osoittautuu oleva edellytyksiä, annetaan Työvaliokunnalle oikeus vahvistaa Pohjolan ammatillisen piirijärjestön säännöt ja tämän jälkeen aloittaa piirijärjestön toiminta.

Katsaus eräisiin päivänkysymyksiin.

Katsauksen eräisiin päivänkysymyksiin esitti E. Huunonen. Katsauksen johdosta syntyi laaja keskustelu, jonka jälkeen kokoukselle esitetty julklausuma hyväksyttiin seuraavassa muodossa:

SAK:n valtuusto toteaa:

Voimassa olevan palkkaohjepäätöksen tarkoitus työntekijäin reaaliansioiden parantamiseksi on menettänyt merkitystään sen johdosta, että hinnat ovat jatkuvasti erittäin voimakkaasti nousseet. Tähän ilmiöön on luonnollisesti omalta osaltaan vaikuttanut palkkojen korotukset, mutta se on vain osa totuutta. Yhtenä tärkeänä tekijänä on ollut myöskin se, että hinta-asioiden hoidossa ei ole kyetty saamaan aikaan sellaista keskitystä, jota nykyinen tilanne edellyttäisi. Tärkeitä hintaratkaisuja ja päätöksiä tehdään edelleenkin useissa eri portaissa ilman, että näillä eri elimillä on kosketusta toistensa kanssa.

Myöskin monet muut viimeaikaiset rahapoliittiset otteet ovat olleet omiaan vaikuttamaan häiritsevästi ja korottavasti hintamarkkinoilla. Liikkeelle lasketut huhut setelien leimaamisesta ovat aiheuttaneet voimakkaan hintojen nousun ja myyntihaluttomuuden sekä säännösteltyjen että säännöstelyn ulkopuolella olevien tarvikkeiden osalta. Samoin ovat ne keinotekoisesti kiristäneet entisestäänkin heikkoja tarvikemarkkinoita.

Viimeaikaisilla valuuttakurssien muutoksilla on myöskin ollut korottava vaikutus varsinkin tuotitavaroiden hintoihin. Näin ollen olisi muutosten aiheuttama kurssivoitto ollut käytettävä kotimaisen hintatason vakauttamisraha-astona, eikä luovutettava vientiliikkeiden hyödyksi, kuten nyt on tapahtunut.

Kaupan jakelupalkkioilla on tällä hetkellä erittäin painava merkityksensä yleisessä välttämättömien kulutustarvikkeiden hinnanmuodostuksessa. Toisaalta jaettavana olevien tarvikkeiden niukkuus ja toisaalta jakelupaikkojen runsaus onkin johtanut siihen, että useimpien kulutustarvikkeiden jakelupalkkiot nousevat suunnilleen kolmanteen osaan niiden tuotantokustannuksista. Kaikki tämä johtuu siitä, että tuotteiden jake- lussa lähdetään periaatteesta: »jokaisen on elettävä». Tällainen periaate nykyisen tavaranniukkuuden vallitessa muodostuu kuitenkin kansantaloudellemme siksi raskaaksi ja ehkäisee niin voimakkaasti yleisen elinkantamme nousun, että kaupan rationalisointiin ja sitä tietä tapahtuvaan hintojen alentamiseen olisi mitä pikemmin päästävä.

Tarvikkeiden säännöstelyä on välttämätöntä edelleenkin jatkaa ja vieläpä tarvittaessa tehostaakin.

Eräiden elintarvikkeiden kuten kananmunien ja suomuskalojen sekä maaseudun pienkarjanomistajani välittömään jokapäiväiseen tai maataloon vaikuttava ylijäämäheinän hintasäännöstelystä vapauttaminen on osoittanut, että ennenaikainen säännöstelystä luopuminen johtaa hintakiskontaan.

Hinta- ja palkkakysymys on kuitenkin nyt jos koskaan muodostunut entistä suuremmassa määrin tuotantopoliittiseksi kysymykseksi. Yhä selvemmin on nähtävissä, että työntekijäin reaali-palkat voidaan todellisuuspohjaisesti määritellä vasta sen jälkeen, kun hyödykkeitä on saatu toimitetuksi riittävästi markkinoille.

SAK tulee tukemaan ja antamaan kannatuksensa kaikille niille pyrkimyksille, jotka työntekijäin oikeutetut edut huomioiden tähtäävät tuotannon kohottamiseen ja jakelun tehostamiseen.

Mutta myöskin työntekijät on välittömästi päästettävä mukaan vaikuttamaan tuotannollisen toiminnan elvyttämiseen. Hallituksen laatima suunnitelma tuotantokomiteaverkoston luomisesta työpaikoille on ehdottomasti ja kiireisesti toteutettava. Tämä on myöskin ensimmäinen askel sen ohjelman toteuttamisessa, joka hyväksyttiin v. 1943 SAK:n edustajakokouksessa ja joka huipentui vaatimukseen: »Kansanvalta on toteutettava myöskin tehtaan porttien sisäpuolella».

Ei ainoastaan kaupan, vaan koko tuotannon rationalisoiminen on aikaansaattava. Tällöin ei ole silmämääränä pidettävä vain fyysillisen ja mekaanisen työtehon kohottamista, vaan suunnitelmanmukaista, koko kansakunnan tarpeita palvelevan tuotannon järkiperaistamista. Tuotantolaitokset on saatava työskentelemään kaikissa suhteissa täydellä tehollaan ja tuottamaan vain sellaisia tuotteita — pääasiassa standardivalmisteita — joilla reaalisten mahdollisuuksiemme pohjalla nopeammin voidaan kohottaa elintaso. Tämä merkitsee sitä, että käytettävissä olevat raaka-aineet on ohjattava vain niihin tuotantolaitoksiin, jotka halvemmilla kustannuksilla kykenevät tuottamaan halvempia ja hyödyllisempiä tarvikkeita.

Näihin päämääriin ei kuitenkaan päästä, ellei koko kansantaloutemme johdossa saada aikaan nykyistä suurempaa keskitystä. Valtion omistamat, eri ministeriöiden hoidossa olevat yritykset ja tuotantolaitokset on keskitettävä yhden ministeriön valvontaan. Niiden pääomasijoitus on samoin yhdestä paikasta ohjattava.

Erikoisesti yksityinen pääomasijoitus on saatettava nykyistä ankaramman ja määrätietoisemman kontrollin alaiseksi. Useat viimeaikaiset esimerkit nimittäin selvästi viittaavat siihen, että yksityinen pääomasijoitus ei suinkaan läheskään riittävästi huomioi pääomaköyhyyttämme ja tuotantovaikeuksiamme kansantaloutemme kokonaisuutena mukaisesti.

Kun tuotantopoliittiset kysymykset muodostavat tällä hetkellä kansantaloutemme vaikeimman probleeman, on niiden johtamisessa saatava aikaan määrätietoinen keskitys. Palkka- ja hintakysymyksiä seurattessaan ammattiyhdistysliike on tullut vakuuttuneeksi siitä, että valtioneuvoston yhteyteen olisi kiireisesti perustettava erikoinen tuotantoministeriö, jonka alaisuuteen liitettäisiin yhtenä kokonaisuutena koko maan tuotannollisen toiminnan ohjaaminen, pääomien sijoitustoiminnan valvonta ja teollisuuden rationalisoinnin kehittäminen reaalisten mahdollisuuksiemme ja kansantaloutemme kokonaisuutena mukaisesti.

Edellä olevan perusteella SAK:n valtuusto pitääkin tärkeänä:

että valtioneuvoston yhteyteen kiireellisesti luodaan erikoinen tuotantoministeriö, jonka alaisuuteen alistetaan kaikki valtion tuotannolliset yritykset, ja jonka tehtäväksi annetaan koko maan tuotannollisen toiminnan ohjaaminen, valtion ja yksityisen pääoman sijoitustoiminnan valvonta ja teollisuuden rationalisoiminen;

että työ- ja tuotantotehon lisäämisen kannalta välttämätön hallituksen suunnitelma tuotantokomiteaverkostosta nopeasti toteutetaan;

että toimitetaan nopea tutkimus rationalisoimisesta ja jakelupalkkioiden oikeaan suhteeseen saattamisesta;

että toteutetaan hintasulku vapauttamatta mitään tarvikkeita hintasäännöstelystä ennenkuin maan tuotanto tai ulkomainen tuonti kykenevät suurin piirtein tyydyttämään kysynnän;

että hinnoista päättävät eri elimet saatetaan tätä varten perustetun pääelimen valvontaan, jolloin työntekijäin edustus on saatava riittävän suuren hintojen ja lisenssejä käsittelevissä sivuelimissä;

että elintarvike- ja muiden välttämättömien tarvikkeiden tuotantoa edistetään sekä tehokkaan valvonnan ja tarkastusten avulla huolehditaan niiden saamisesta hyvissä ajoin säännöstelyyn kulutukseen.

Kokouksen lopettaminen.

Kokouksen lopettajaisanat lausui E. Härmä, jonka jälkeen kokous päättyi yhteisesti laulettuun Valaan.

SISÄLLYSLUETTELO

I. Poliittinen tilanne:	Siv.
1. Kansainvälinen tilanne.....	3
2. Suomen poliittinen elämä	5
3. Työoloja koskevat lainsäädäntötoimenpiteet.....	12
II. Talouselämä:	
1. Yleistä.....	12
2. Sotakorvaukset.....	13
3. Teollisuus.....	14
4. Maa- ja metsätalous.....	15
5. Työmarkkinat.....	15
6. Ulkomaankauppa.....	16
7. Rahamarkkinat.....	17
8. Hintataso.....	17
III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet:	
1. Liitot ja jäsenistö.....	18
2. SAK:n Työvaliokunta.....	19
SAK:n henkilökunta.....	20
Talousjaosto.....	21
Valistusjaosto.....	21
Naisjaosto.....	21
Ruotsinkielinen jaosto.....	22
3. SAK:n Valtuusto.....	23
4. Liittotoimikuntien kokoukset.....	25
IV. Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja laitosten kanssa:	
1. Järjestöt ja yhtymät.....	25
2. Edustus eri kokouksissa.....	25
3. Edustus lautakunnissa, komiteoissa ja laitoksissa	26

Y. Kansainvälinen yhteistyö:

1. Maailman Ammattiyhdistysten Liiton perustaminen	28
Lontoon konferenssi	28
Pariisin konferenssi	29
2. Pohjoismainen yhteistyö	30
3. Yhteistyö Neuvostoliiton ammattijärjestön kanssa	31
4. Kansainvälinen työkonferenssi	34

YI. Valistustyö:

1. Yleistä	35
2. Kurssitoiminta	35
3. SAK:n kesäkoulu Työväen Akatemiassa	36
SAK:n kesäkoulun osanottajat	38
4. Työnjuhlat	39
5. Valistusviikko	40
6. Apurahoja	40
7. Elokuvatoiminta	41
8. Ammattiyhdistyskoulu	41
9. Toimitsijain kokoukset ja koulutus	41
10. Amatilliset paikallisjärjestöt	42
11. Opintokerhot	42
12. Toimitsijat	42
13. Pohjolan ammatillinen piirijärjestö	43
14. Kustannustoiminta	43
15. »Palkkatyöläinen»	44
16. Liittojen lehdet	45

Yli. SAK:n asenne eräisiin päivänkysymyksiin:

1. Sotasyllisyyskysymys	45
2. Suhtautuminen vaaleihin	46
3. Vappujuhlat	49
4. Rauhanjuhlat	51
5. Suhtautuminen työpaikkaurheiluun	52

VIII. Palkka- ja hintakysymykset:

1. Palkkasäännöstelypäätöksen uusiminen	54
SAK:n edustajat pois palkkaneuvostosta	56
5 mk korotus	57
Hallituksen hinta- ja palkkaohjelma	58
Uusi palkkasäännöstelypäätös	60
Palkkasäännöstelypäätöksen tulkintaohjeita	64

2. Korpilakot.....	66
3. Valtion viran ja toimen haltijain palkkauskysymys.....	68
4. Maatalouspalkkojen normeeraus.....	69
5. Metsä- ja uittotyöpalkat.....	76
6. Tarjoilupalkkiot.....	76
7. Paikkakuntaluokittelu.....	76
8. Hintakysymykset.....	76
9. Sopimukset.....	82
Liite N:o 1. Pöytäkirjaselostus SAK:n Valtuuston kokouksesta 27.5.1947	83
liite N:o 2. Pöytäkirjaselostus SAK:n Valtuuston kokouksesta 18.11. 1947.....	89

